

๕ ๒ เมืองแกวยามมหาสงคราม

ไทย

พระบาจันตารักษ์ (จำลอง สวัสดิ์-ชูโต)

พระยาและคุณหญิงจินตารักษ์

พิมพ์แจกในงานฉานนกิจศพ

คุณอรุณ อมาตยกุล

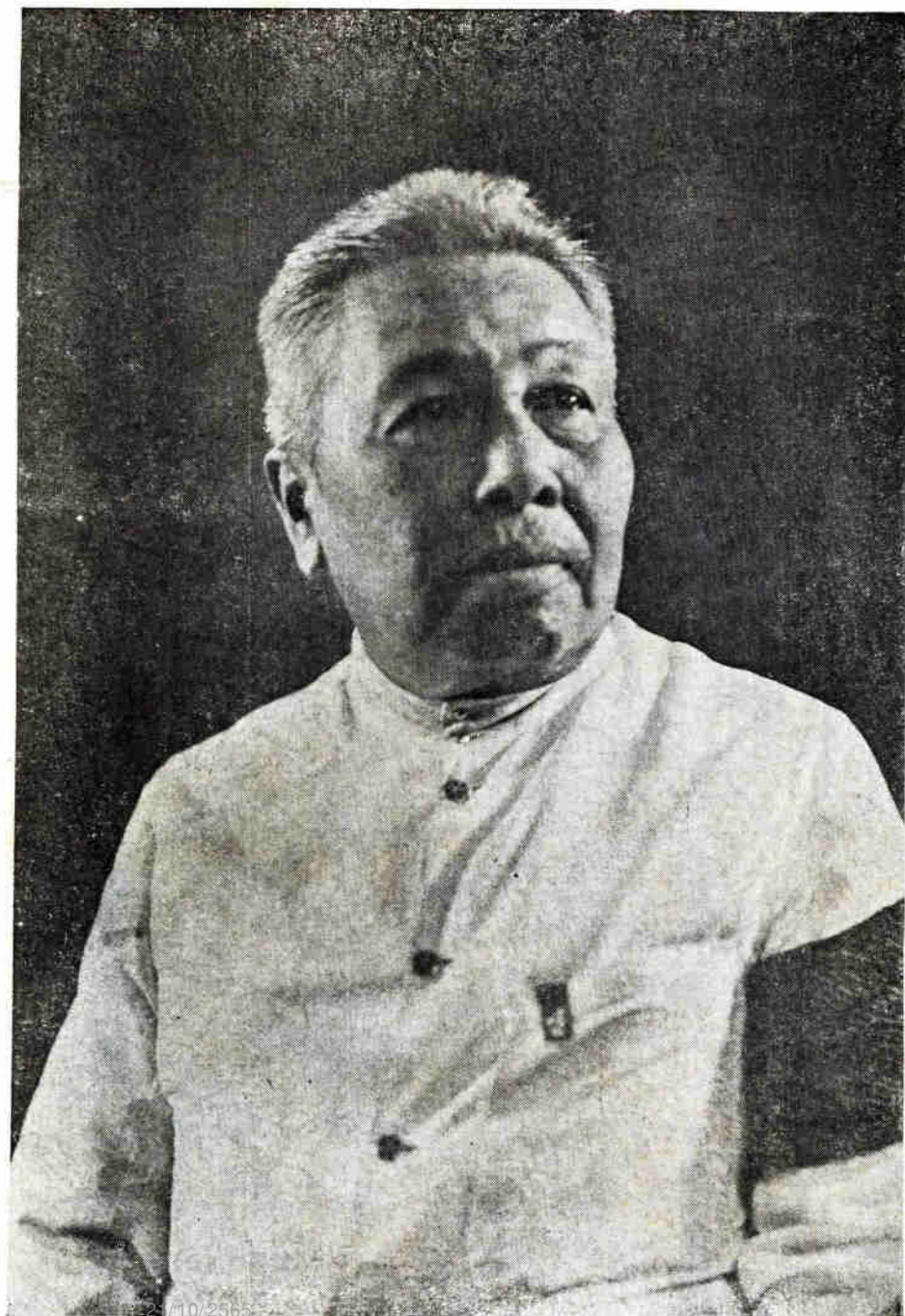
ณวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๘ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๘๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สมศรี

๒๒๕ ๙๘๐๒

คุณอรุณ อมาตย์กุล
ชาตะ ๖ สิงหาคม ๒๔๑๖ มรณะ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๘๓

ประวัติ

คุณอรุณ อมาตยกุล เกิดวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๖ ที่บ้านหน้าโรงไฟฟ้าไทยจำกัด ตำบลราชบุรณะ อำเภอพระนครศรีอยุธยา ใ้้ออกไปศึกษาวิชาประเทศฝรั่งเศสตั้งแต่อายุ ๕ ปี ครั้นอายุได้ ๑๓ ปี กลับเข้ามาประเทศไทย และได้เข้าศึกษาเพิ่มเติมในโรงเรียนอัสสัมชัญจนสำเร็จการศึกษา แล้วได้สมัครกับคณะเยอวเรอร์ อมาตยกุล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘ คุณอรุณ อมาตยกุล ได้ลงแก่กรรมณบ้าน “พ้อมนสวรรค์” เลขที่ ๓๓ ก. ถนนนานาเหนือ ตำบลคลองตัน อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร ด้วยโรคผลัมกัยว อันเนื่องมาจากโรคปัสสาวะหวาน เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ดำรงอายุได้ ๖๖ ปี ๑๐ เดือน ๒๒ วัน

คำนำ

เรื่อง “เมืองแก้วยามมหาสงคราม” นี้ ข้าพเจ้าได้เคยเล่าให้เพื่อนทหารและพลเรือนฟังเป็นครั้งแรกที่สโมสรทหารบกมณฑลรัตนบุรี ราว พ.ศ. ๒๔๖๓ ครั้นแล้วเพื่อนบางคนเห็นว่า น่าจะเขียนเล่าสู่ผู้อื่นฟังต่อไป ข้าพเจ้าจึงได้หาเวลาว่างเขียนไว้ เขียนโดยมิได้มีคำหรือคำราวอย่างใดประกอบ เขียนไปตามที่ได้เห็นมากับตา รู้สึกกับคนและใกล้สนิทกับเพื่อน ในระหว่างที่เดินทางไปประเทศอังกฤษ อยู่ในประเทศอังกฤษ และกลับจากประเทศอังกฤษ อันเป็นเวลาในมหาสงคราม

มา พ.ศ. ๒๔๗๗ ข้าพเจ้าได้ใคร่จะส่งของคุณนายนาวาอากาศเอก หลวงกาฬสงคราม ซึ่งเวลานั้นเป็นเสนาธิการกรมอากาศยาน ข้าพเจ้าจึงได้แยกเอาตอนที่เกี่ยวข้องกับภัยทางอากาศมาเขียนเสียใหม่ให้ไปคุณหลวงกาฬสงคราม ได้นำไปพิมพ์รวมเป็นเล่มกับเรื่อง การขบถกันภัยทางอากาศของญวน ของนายพันเอก หลวงรววยวิศิษฏ์ผล และเรื่องอื่นๆ แยกในการฉาปนกิจศพนักบินผู้กล้าหาญของชาติ ๖ นาย และต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๘ ข้าพเจ้าได้แยกเอาตอนที่เกี่ยวข้องกับทะเลมาเขียนให้แก่คุณนายนาวาเอก พระสาครวชิรวงษ์ ซึ่งเวลานั้นเป็นนายกองกรมการราชนาวิกสภาแห่งราชนาวิกไทย ไปลงพิมพ์ในหนังสืออนาวิกศาสตร์ ปีที่ ๑๘ เล่ม ๗ และเล่ม ๘ อีกเรื่องหนึ่ง เลยทำให้เรื่อง “เมืองแก้วยามมหาสงคราม” ของข้าพเจ้าเกิดขึ้นเป็น ๓ ตอนขึ้น

ในการฉาปนกิจศพคุณอรุณ อมาตยกุล ครั้งนี้ ข้าพเจ้าและ

พระยาตั้งใจระดมพี่น้องสือแจกลูกเล่มหนึ่ง และเห็นพี่น้องว่า การ
 สนองคุณนั้น ถ้าทำได้ด้วยกำลังกาย กำลังใจของตนเองแล้ว แม้จะ
 ก็แถวประการใด ย่อมประเสริฐสุด จึงได้รวบรวมเรื่องทั้ง ๓ ตอน ก็
 การไปประเทศอังกฤษเวลามหาสงคราม ภัยทางอากาศและภัยทางทะเล
 มารวมพิมพ์ ให้ชื่อตามเรื่องเดิมว่า “เมืองแก้วยามมหาสงคราม”
 สำหรับแจก และเจตนาอุทิศส่วนกุศลแก่คุณอรุณ อมาตยกุล และ
 คุณเยาวเรศร์ อมาตยกุล ผู้เป็นน้ำอา และเปรียญประจักษ์ปิตามารดา
 บังเกิดเกล้า

ขอท่านที่ไดรับหนังสือและได้อ่านแล้ว หากได้ประโยชน์
 เป็นที่พอใจบ้าง ขอได้โปรดอุทิศส่วนกุศลบุญวาสนาค้ำส่งไปถึงท่านทั้งสอง
 ผู้ล่วงลับไปแล้วด้วยเถิด

พระยาจินตารักษ์

เมืองแก้วยามมหาดสงคราม

โดย

พระยาจินตารักษ์ (จำลอง สวัสดิ์-ชูโต)

การประพันธ์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชนคดีใด ผู้เขียนมักจะมีต้นคิด
การออกตัวและชอถ้อยในแนวความคิดพลก เมื่อข้าพเจ้าผู้ไม่เคยเขียน
เรื่องใดมาก่อนเลย มาเริ่มเขียนบ้าง ก็จำเอนต้องทำเนนตาม และ
ชอถ้อยจากใจจริง

การเดินทางไปประเทศอังกฤษ หรือที่มีผู้เรียกว่า “เมืองแก้ว”
ของข้าพเจ้าครั้งปฐมสันติชนด้วยกระทรวงมหาดไทย ในสมัยแผ่นดิน
พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
นั้นโยบายในเจเนนทำเนนการปกครองของประเทศให้เจริญทันสมัยยิ่ง
จน ได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตส่งข้าราชการ
ในความปกครองไปเรียนการปกครองในต่างประเทศชอหนึ่งคน และ
วางแผนไว้ว่า ข้าราชการที่จะไปเรียนนั้น ๑. จะต้องเป็นข้าราชการ
ชั้นผู้ใหญ่ ๒. ต้องเคยชินต่อการปกครองมาแล้ว ๓. เป็นผู้
ภาษาต่างประเทศ ๔. มีความประพฤติดี ๕. ต้องมีสัญญาว่าจะกลับ
เข้ามาบริหารราชการในกระทรวงมหาดไทย ฉะน พระบาทสมเด็จพระเจ้า
แผ่นดินพระองค์นั้นได้ทรงเห็นชอชอครบ แต่ได้พระราชทานข้อสั่งเกตมา
ว่า การให้เรียนนั้น ส่งหนังสือเข้ามา แล้วให้เรียนในกรุงเทพ ๆ ก็พอ

ทำให้ ทางที่ชอยนทรเห็น ว่า ควรจะให้ไปเรียนเพียง ๖ เดือน
 หรืออย่างมากยี่หกร แล้วให้เข้าทำงานและปฏิบัติงานในประเทศที่มีลทธิ
 การปกครองต่าง ๆ ทั่วไปแห่งละ ๖ — ๗ เดือน เพื่อให้นำความรู
 ที่ได้เรียน การงานที่ได้เห็น ได้ทำนั้น มาเทียบเคียงกับพฤกษการณ
 ของไทย เลือกลงใช้หรือกักตักแปลงให้เหมาะสมจะดีกว่า ซึ่งเป็นพระ
 มหาราชรุณมาธิคุณอย่างที่สุด

ข้าพเจ้าได้ถูกคัดเลือกให้เป็นผู้ไปปฏิบัติงานในต่าง ประเทศคนหนึ่ง
 และเมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว กระทรวงมหาดไทย
 จึงได้ทำหนังสือส่งตัวข้าพเจ้าให้ไปรับ หนังสือเดินทางที่กระทรวงการต่าง
 ประเทศ ข้าพเจ้าได้ไปพบกับเจ้ากรมกงสุล เจ้าพนักงานเอาตัว
 ข้าพเจ้าไปส่งไปไว้ที่ ตระวาคำหรือขุพพรณ แล้วเขียนหนังสือเดินทางให้
 หนังสือเดินทางนี้ต้องเขียนขึ้นเป็นสามภาษา ไทย อังกฤษ และฝรั่งเศส
 แล้ว ๆ ผนว ๆ เสนอบกที่กระทรวงการต่าง ประเทศลงนามประทับตราขั้วแก้ว
 แม้กระนั้นยังมีเป็นหลักฐานพอ ยังต้องส่งไปให้ท่านกงสุล อังกฤษ
 ฝรั่งเศส ลงนามประทับตราอีกต่อหนึ่ง การลงนามประทับตราของ
 เสียบค่าดูราชการเนียบตัว

หนังสือเดินทางฉบับนี้ ถ้ามีได้ศูนย์หายไปกับเรือทิวาโนมาร
 ซึ่ง ถูก คอร์บี โท ของ เยอรมัน ธิยปาง เสียแล้ว ข้าพเจ้า ควร จะมิไ
 ท่านชม เพราะ นอกจากจะเป็น พงศ์าวดาร ของการเดินทางในเวลา
 มหาสงครามครั้ง ยังจะเป็นตัวอย่างลายเซ็นและดวงตราใต้คละบับ
 หนึ่ง เพราะว่าไม่ว่าจะขึ้นบกลงเรือหรือท่าเรือเมืองใดมณฑลใด เป็น

ต้องได้สายเซ็นและควมทราบของท่านเจ้าพนักงานครึ่งหนึ่งเป็นอย่างดี

การเดินทางในเวลานั้น วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๕๘ ออกจะ
ชุลลิตและลำบากอยู่มาก แม้จะมีเงินอยู่ในกำมือแล้ว ยังลำบาก
เพราะชาวต่างประเทศซึ่งได้พากันเข้ามาฟัง
พระบรมโพลีสถการต่างก็พากันกลับไปบ้านเกิดเมืองนอนของตน ที่เข
ที่หารกขรหนนคองกลับไปเข้าประจำกอง ที่เขนพลเรือนก็พากันไปสมัคร
หรือไปรับราชการอย่างอื่น เพื่อช่วยประเทศชาติพระมหากษัตริย์ของตน
ด้วยเขาเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ รักชาติ มีความจงรักภักดีอยู่โดยทั่วหน้า

เพราะฉะนั้น ณ บริเวณที่ เรือ เมลท์ เดินทางไปสู่ อารยประเทศ มี
ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกาเป็นอาทิ จึงได้เต็มไปด้วยฝูงชน
ชาติฉิวชาว ต่างคนต่างหาโอกาสที่จะขอตัวเรือเมลท์ ที่ไซเคเหมาะ
ก็ได้ไป ที่เพราะหระยัดคองคอยเทยวเมลท์หลัง

พวกข้าพเจ้าอยู่ในจำพวกที่เห็นว่าเคราะห์ดี การที่ข้าพเจ้าใช้คำว่า
“พวก” นั้น เพราะข้าพเจ้ามีอาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชวิทยาลัยซึ่งจะไป
รับหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้ปกครองนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษเป็นผู้นำ
และมีเพื่อนนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการรวมไปด้วยอีก ๗ คน และ
การที่ว่าเคราะห์ดี ความจริงยังมีปลอดคโปรงแท้ เพราะว่าบริเวณที่
รับรองพาหนะแต่เพียงกรุงเทพ ฯ ไปสิงคโปร์ ส่วนจากสิงคโปร์ไป
ต้องมอขไว้ในพระบรมเขษานภาพอีกชั้นหนึ่ง

พวกข้าพเจ้าต้องลงเรือจากกรุงเทพ ฯ ไปขึ้นที่เมืองท่าสิงคโปร์
แล้วหาโอกาสโดยสารเรือที่มาจากเกาะออสเตรเลียไปอีกต่อหนึ่ง แต่

เพราะเห็นแก่หน้าทเรือมุลตานซึ่งมาจากออสเตรเลียมีห้องชนทั้งสองข้าง
 อยู่ ๑ ห้อง พอไปกันได้ กระนั้นห้องหนึ่งต้องอีกเข้าไปถึง ๔ คน ท
 ราวกับปลาซาคิน ในห้องนี้มีพัดลมติดอยู่ข้างห้องพัดเดียว ทีวีเป็น
 ห้องชั้นสอง เพราะฉะนั้นการทำให้ทีวีเบบเช่นพวกถ่วงกัน จึงต้อง
 ทำอย่างนี้ฝรั่งใช้คำว่า เนตฟ ก็อลากถิ่นนอนมาอยู่บนกับพื้นกลางห้อง
 เกษียณที่เคยเป็นเตียงมาถูกล้อมมาถ่วงกัน มีฉนวนกันน้ำแบ่งกันเป็น
 ลูกศิษย์วัด

เรือเมล็ดเต็นระหว่างกรุงเทพฯ กับสิงคโปร์ มีคนใช้
 พดภาษาไทยได้ยิ่งเป็นชาวคน แต่พดภาษาอังกฤษอย่างที่เราเรียกว่า
 พจนอรรถ ไค้ไทยมาก ที่เรียกว่าพจนอรรถนั้น ถ้าจะให้เข้าพจนแปล
 ความหมาย น่าจะดีกว่า พวกอังกฤษเขาไค้ชินพวกที่พดอังกฤษไม่ถูก
 เป็น คูอังกฤษ อย่างนึกพิลาปลก และขอเล่าตัวอย่างให้ฟังสักเรื่อง
 หนึ่ง คือ ๑ วันหนึ่งเพื่อนเขาพจนเขาทำเกออนนอนเล่นหัด จึงไปเรียกช่างจีน
 มา พอมาดังเขาก็ดูแล้วบอกว่า “โอ! โยก” และเมื่อทำเสร็จแล้ว
 จำลองดูเป็นเชิงระซอเงินรางวัลแล้วจึงว่า “เฮ้ นาว เวลดีสะของ
 เวลดีสะของ” ทั้งนี้เป็นต้น ส่วนจากสิงคโปร์ไปโคลัมโบมีคนใช้
 เป็นแขก และต่อจากนั้นไปเป็นชนชาติผวขาว เพราะเรือเมล็ดเหล่านี้
 มีเป็นเรือที่เดินตรงไปตรงมาจากประเทศนี้ ประเทศ

เงินรางวัลตามภาษาคนไทยที่เคยไปยุโรปเรียกว่า ถีบ แต่มีใคร
 จะไค้ชินพดกันนักในประเทศเรา ทั้งนี้เพราะธรรมเนียมแห่งการขอ
 รางวัลและให้รางวัลยังมีแพร่หลาย นอกจากในจำพวกชาวต่างประเทศ

แต่ในเมืองท่าเรืออังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส เหล่านี้แล้ว การขอรางวัล
 เป็นอาชีพอย่างหนึ่งทีเดียว ไม่ว่าท่านระย่างเท้าก้าวไปสารทิศคนใด
 ท่านจะได้เห็นคนจำพวกนี้คือยเซาธุระแก่ท่านอยู่ คอยเขี่ยประทัด ถือ
 ของ แม่แต่จะเป็นกระเป๋าลูกๆ และบางคนถึงกับแย่งเอาไปถูด ชูทาง
 นำทาง และรับใช้ แม่แต่รอดจ้างซึ่งเรียกค่าเช่าอยู่ส่วนหนึ่งแล้วก็ยังมีขอ
 รางวัล ตามมัตตาคารต่าง ๆ ซึ่งสำคัญ ๆ พวกคนใช้เดินโต๊ะถึง
 กับต้องยอมเข้าไปรับใช้ให้เปล่า ๆ และ บาง คน ต้อง เสียเงินให้แก่
 เจ้าของเสียด้วยซ้ำ ทั้งนี้เพราะเงินรางวัลที่จะได้รับนั้นมากกว่าเงินเดือน
 ธรรมดา

คราวหนึ่งเพื่อนของข้าพเจ้าคนหนึ่งไปประเทศอังกฤษ แล้วส่งใบ
 สำคัญคำพาหนะเดินทางมาขอเบิกเงินต่อกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ๆ
 ชักของเงินรายหนึ่งซึ่งได้ขายไปเป็นเงินรางวัล ตามที่กระทรวงพระคลัง
 ชักของนี้ ถ้าจะพินิจแต่เงิน ๆ แล้วก็เป็นการสมควร เพราะเงินรางวัล
 นี้เป็นเงินนำใจของบุคคลส่วนหนึ่ง แต่ถ้าจะถามผู้ที่ได้เคยไปต่างประเทศ
 มาแล้ว คงจะพากันตอขยเป็นเสียงเดียวกันว่า เป็นของจำเป็น ด้วยเป็น
 ธรรมเนียมอันอย่างหนึ่ง กับอีกอย่างหนึ่งคือให้ เพื่อความสะดวก
 ข้าพเจ้าขอเล่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัลนี้ให้ท่านฟังสักเรื่องหนึ่ง คือ
 มีท่านผู้หนึ่งไปรับประทานอาหาร ที่มัตตาคาร ทรอกเคะเทโร ซึ่งเป็น
 มัตตาคารที่มชื้อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศอังกฤษ เมื่อรับประทานเสร็จ
 21/10/2565
 ท่านก็วางเงินอันละ ๒ เพนนีให้บนรางวัล พอคนใช้เดินโต๊ะมาเห็น
 เขาเก็บเงินนั้นส่งคืนให้พร้อมด้วยการเคารพอย่างสุภาพ แล้วกล่าวว่า

“กระผมขอขอบพระคุณ ในคราวหน้ากระผมจะตั้งใจคอยรับรองท่านที่เกี่ยวกับ” ดังนั้นท่านจะรู้สึกประหลาดใจ เมื่อท่านลุกจากเก้าอี้โดยมีตาของแขกคนอื่นจ้องจับอยู่เป็นตาเดียวกัน และท่านจะรู้สึกว่าเป็นการจำเขยหรือไม (ตามปกติเขาให้กัน ๒ ซีลลิงคิง)

การเกี้ยวพาราสีเรื่องเงิน และการจัดหาเครื่องแต่งกาย สำหรับผู้ที่จะไปต่างประเทศเป็นการขาดทุนอย่างใหญ่อยู่ส่วนหนึ่ง ซึ่งควรระวังอยู่บ้าง จึงชอกช้ำไว้ในทันที โดยเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ไม่มากนักอีกแก่ผู้ทมึนเคยไป และไม่มีผู้ใดจะช่วยเหลือ

ทางเศรษฐศาสตร์ก็เห็นแล้วว่า การที่ต่างประเทศต่างใช้เงินของตนเองนั้น เป็นการผิด เป็นอุปสรรคแห่งความเจริญของโลก แต่ต่างก็ยังมีศรัทธาที่ยึดมั่นยอมหันหน้าเข้าหากัน เพราะฉะนั้นจึงเป็นกรณียากแก่พ่อค้าและผู้ก่อกำเนิดทางอย่างยิ่ง ขี่หัวคะมำระหว่างทางแต่กรุงเทพฯ ไปเมืองอังกฤษ ท่านจะต้องเริ่มใช้เงินบาทไทย ถึงสิงคโปร์ เปลี่ยนเป็นเหรียญสิงคโปร์ ถึงโคลัมโบ ขอมเขเป็นรูป ถึงเอเคน ปอร์ตเสกต์ เปลี่ยนเป็นปอนด์ ถึงฝรั่งเศสเป็นแฟรงค์ ถึงอังกฤษเป็นปอนด์ ต้องแลกเปลี่ยนกันอยู่สืบสันตติงนตลอดไป

การหาแลกเปลี่ยนนั้นไม่สู้ยาก เพราะนอกจากไปธนาคาร จะมีแขกพ่อค้าขายเงินมากคอยพบบ้านอยู่ตามท่าเรือ หรือภัตตาคาร เป็นกลุ่มใหญ่ และบางทีท่านอาจจะถูกล้อมรอนอำระตกใจ แต่ท่านจะค่อยเสียเงินค่าแลกเปลี่ยนอย่างแพงที่สุด และถ้าท่านไม่เป็นผู้ชำนาญการเดินทางและบกพร่องต่อภาษาของเขาเหล่านั้น ก็วยแล้ว ยิ่งเสีย

เปรียบมากขึ้น บางคนก็ขาดความรู้และรำคาญ ถึงกับกำเงินส่งให้
ปล่อยให้ผมแก่จืดกรแลงเปลี่ยนให้เองก็มี พวกข้าพเจ้าเองกว่าจะถึง
ประเทศอังกฤษ ชาติทุนเข้าไปมากทีเดียว ทางทัศนนิยามเวลาควร
จะไปแลกที่ธนาคารดีกว่า เพราะเขาแลกให้โดยตรงมา

การเตรียมเครื่องนุ่งห่มในชั้นต้นเป็นของสำคัญอย่างยิ่ง บางคน
ซ้อเสียมากมาย หรืออย่างที่เรียกว่าซ้อเสียให้พลกัไซท์เดียว ตักเสื่อ
คิงหลายซ้อ ตลอดจนเสื้อราตรีสตรีคว่ำ ราตรีสตรีขาว มัธวริง
โคต ซึ่งเป็นการเหลือเฟือโดยใช่เหตุ เพราะของบางสิ่งเมื่อไปถึง
ประเทศยุโรปเข้าแล้วก็ใช้ไม่ได้ หรือไม่ชอบใช้ด้วยประการต่าง ๆ
เช่นผลิตภัณฑ์เสียบ้าง ก็นอนกาศทะเลอันทำให้ค้ำไปบ้าง เมื่อกลับ
คกนรก เขวหลวมไปบ้างเช่นกัน สู้หาแต่สิ่งจำเป็นสำหรับในการ
เดินทางโดยฉะเพาะ แล้วไปหาเขาที่เรารออยู่ต่อไปดีกว่า และถ้า
จะหาซื้อที่เคียไปยุโรปมาแล้วเป็นฉันทไปจัดหาให้ไต่ยงก็ แต่อย่าให้ผู้
ที่เคียไปมาหลาย ๆ สิบขมาจกให้ เพราะจะผลิตภัณฑ์หรือครไป

สีสรรของเครื่องนุ่งห่มและผ้าผกคชเหล่านี้ ชาวตะวันตกมัก
เลือกไปทางสีมืดฉวก เช่นผ้าผกคชสีชมพู เพราะเราชะยกันอย่างนั้น
แต่ถ้าฝรังเห็นเข้า เขาอาจจะขมหรอนกขำในใจ หรือกางเกงทมรว
สีจก ๆ หรือฉาลายศากตราง คอเล่อร์สีง ๆ เหล่านักคจกน ข้าพเจ้า
เองเวลาระไป ซ้อคอเล่อร์แข็งคิงไหลดกว่า และเลือกเอาทขนาคสีง ๆ
เสียบควย เพราะนึกว่าจะไปออกฝรังมิงค่าทงทระตองแต่งตัวให้ผงผวย
คชกร 21/ แต่สรันไปถูกใส่ทุก ๆ วันเขาก้รู้สึกลำยากในการค้มนำขยอก
เนอ เลยเกยเข้าคู้ หันไปหาคอเล่อร์อ่อน

การเดินทางไปยุโรปจำเป็นต้องแวะตามท่าเรือต่าง ๆ บางแห่ง
 ต้องขึ้นไปข้างบนบนบก เพราะเรือจอดรับสินค้าอยู่นาน ทนความ
 ขย้อวักกลิ่นไอนอนอยู่ในเรือไม่ไหว บางแห่งขึ้นไปเที่ยว เกาะบนบก
 ตามท่าเรือดังกล่าวแล้วต้องนำหนังสือเดินทางให้เจ้าหน้าที่ตรวจ การ
 นำหนังสือเดินทางให้เจ้าหน้าที่งานตรวจ ประทับตราขึ้นลำบาก และเสีย
 เวลามาก เพราะจะขอลงจากเรือต่อท่าเรือแห่งหนึ่ง ๆ จะต้องให้เจ้า
 พนักงานตรวจลงนามประทับตราทุกแห่งไป และเมื่อขึ้นบกไปแล้ว
 ยังกฎไปทางรถไฟ และคิดว่าการของเมืองนั้น ๆ อีก ทั้ง
 เวลาที่จะไปยังที่เหล่านั้นเสีย เพราะจะต้องโดยสารเรือโดยสารรถไฟ
 เดินทางต่อไปในวันหรือวันรุ่งขึ้นอีก และเมื่อไปถึงคิดว่าการ
 แห่งหนึ่ง ๆ ยังกฎนั่งรถโดยสารเสียเวลานาน ๆ ด้วยมีโดยสารกับผู้ทรง
 อุดหนุน ๆ มาคอยอยู่ก่อน แต่เคราะห์หนักหนาที่ท่านผู้ปกครองของ
 ข้าพเจ้าท่านเก่ง ข้าพเจ้าขอเล่าเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถของ
 ท่านไว้สักหน่อย คือ ครั้งหนึ่งมาเขตประเทศฝรั่งเศส พวก
 ข้าพเจ้าไปที่ศาลาว่าการ แต่ออกจะช้าเกินไป คนอื่น ๆ จึงได้ไปรอ
 คอยกันอยู่อย่างเยียบคึกแล้ว และถ้าจะขอให้เจ้าพนักงานกระทำตาม
 ลำดับบุคคลทีมาก่อนหรือมาหลัง พวกข้าพเจ้าเห็นจะไม่ได้เดินทาง
 ไปกรุงปารีสในกลางคืนวันนั้น แต่ท่านผู้ปกครองของพวกข้าพเจ้า
 ท่านมีไหวพริบดี พอท่านเห็นเช่นนั้น ท่านเริ่มจัดเครื่องแต่ตัว
 จัดมาผูกคู่ไว้รวม ทั้งเสื้อให้ต่ง หันมาเรียกพวกข้าพเจ้าให้เดิน
 ตาม แล้วท่านก็เดินทงเตาขึง ๆ ว่าท่าทางอย่างสง่าผ่าเผย นำ

พวกข้าพเจ้าไปที่ประตู ร้องสั่งเท็กแถวประตูเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “เฮ้ย !
 เย้! ประตู ข้าจะนำนักเรียนของพระเจ้าแผ่นดินไทยเข้าไปหาท่าน
 เจ้าเมอเร” เจ้าเท็กหันมามองพวกข้าพเจ้า เห็นหน้าตาทำ ๆ มีตากับ
 คนตึกเคยเห็น และคงคิดว่าเป็นเจ้าประเทศราชหรืออะไรอย่างหนึ่ง
 รีบยกประตูให้โดยมิได้ปิดปากตาม พลันประตูทันทันกับ ๆ เข้าไป
 บก ซึ่งกรรทำให้ท่านเจ้าพนักงานต้องหันมามอง แล้วท่านก็กระ
 กนศีรษะลงคำนับเล็กน้อย ๆ เห็นตรงเข้าไปยืนมือให้จรย ท่านเจ้า
 พนักงานหมกกล่าว ประจวบกับเห็นท่านพอกเจ้าแห่งประเทศอินเดีย หรือ
 จินฉวยขึ้นเดินตามหลังมาเป็นฝูง เลยต้องจับมือพอกด้วย การจึงได้
 ล้ำเร็ววตะเร็วก่อนผู้ที่มาคอยอื่น ๆ เมื่อเวลาเดินใกล้ออกมา ก็ทำ
 ท่านพอกทักคอยอยู่เห็นพระนิกอรุณา ส่วนข้าพเจ้าเองนั่งถุ่มไม้ไค้ไค้เห็น
 พวกฉวเหลียงหรือข่าไต่รับสี่ทิวพิเศษกับเขาวัง

ถ้าตามท่าเรือต่าง ๆ นั้น ตามเสียงผู้เดินทางออกจะมีบ่อย ๆ แต่
 ไทโยมากเป็นเรื่องไม่มีผู้ร้ายแรง มีการล่อลวงหลอกให้เชื่อของเกเป็น
 ชาติ แต่ที่น่าจะระวังให้มากที่สุดก็ในเรือกรรโชก พวกนี้มัก
 จะแสดงตนเป็นมรรคูเทศัก มาห์แรงซึกชวมนให้ไปซื้อของประหลาดข้าง
 ไยราฉวักดูอย่าง แล้วพาไปกรรโชกเอาเงินในที่เปลี่ยว แต่พวกนี้
 มักจะเป็นคนฉลาด เมื่อเราเอาหวังจึงเข้ามักหลยหนีไป ส่วนการ
 หลอกลวงนั้นเมื่ออยู่ที่เหล่าที่กลมากมาย ในระหว่างที่ข้าพเจ้าเดินทาง
 กลับกรุงรัตนโกสินทร์มาฉวักของสุ่ยเอช มีแขกอาหรับนำขงพินเมองมาขาย

บนเรือเร็วมากมาย แต่ราคาอยู่ค่อนข้างแพง คนไทยสารพัดชั้น
 ไม่ชอบอย่าง แต่วางกันลงเรือไป พอเรือกำลังจะออกมแขกคนหนึ่ง
 คาลาทาดานนำสร้อยประคำคอวลขึ้นมา ๒-๓ สาย เป็นราคาถูก ๆ
 บอกว่าเป็นของพระโสมนายนายมาชาย มีหญิงคนหนึ่งซื้อไว้ แต่ภายหลัง
 จึงทราบว่าของเก ดึงน

ในเวลาเช้าพเจ้าเดินทางออกจากกรุงเทพ ฯ ไปเป็นเวลาระหว่าง
 มหาสงคราม ดึงแม่พระโสมนายนายมาชายมาด้วยมีโศกถึงสงคราม
 มากนัก แต่พอเรือถึงเมืองสุโขทัย เริ่มมีนายทหารขึ้นมาตรวจตรา
 ณะรัช มีการทำสนามเพลละโดยใช้กระสอบทรายขึ้น มาลำคายเป็น
 สนามเพลละขึ้นทรงแถมเรือข้างขวา และมีการห้ามมิให้ผู้โดยสาร
 ไปเดินพลุกพล่านในแคว้นนี้ ทั้งนี้เพราะพวกตุกรักไต่ยกกองระกา
 คุกคลองสุโขทัยเพื่อระพ่ายแพ้ลือไป แต่ยังมีทหารแมนขนของพวกตุกรัก
 ชุ่มช่อนอยู่ตามแคว้นนอก

แม้ว่าชาวพเจ้าเช่นเสธยา และโคะเคยเข้าประลองยุทธมาแล้วหลาย
 ครั้ง ทั้งในหมู่เสธยาด้วยกัน และไปรวมกับกองพลทหาร ทั้งการ
 ไปจับกุมผู้ร้ายที่สำคัญ ๆ ชาวพเจ้าโคะเคย แต่ไม่เคยใจเห็นเหมือนครั้งนั้น
 จะเห็นด้วยชาวพเจ้ากลัวไม่ใช่ เพราะแน่ใจว่าจะไม่มือนครายใด ๆ
 เกิดขึ้น ด้วยในระหว่างที่เรือเดินอยู่ในคลองสุโขทัยนี้ มีทหาร
 ขอสเตอร์เลีย ทหารแขกซิด แขกเกอรัดำ ตั้งค่ายรักษาอยู่สองฝั่ง
 คลอง และเขาเหล่านั้นล้ำแก่งความว่าเวียงอยู่ถวนหน้า แต่บางที
 จะเป็นด้วยอยู่ฝั่งหรือเฉย ๆ มาหลายวัน ครั้นมาแม่น้ำสุโขทัยก็เกิดใจเห็น
 ก็เป็นได้

พอเรือเมล์ ออกจาก คลองสี่แยก เข้าสู่ทะเลเม็กซิโก เร็วเนียน ได้
 รับคำสั่งให้ดับไฟหมดทั้งลำ แม้แต่ห้อง ลมสำหรับห้อง ก็ต้องดับ
 เพราะระณแคววสว่างไสวและความสนุกครึกครื้น มีการเต้นรำและ
 ร้องเพลงขึ้นเป็นเครื่อง แก้วกาญจน์ของผู้โดยสาร ตลอดเวลาที่เจ้าอยู่ใน
 เรือ พลันต้องร้องไป

ตามปกติเมื่อเวลารับประทานอาหารแล้ว ผู้โดยสารมักพากันขึ้น
 บนดาดฟ้า หาโอภาสออกกำลังกาย มีการเดินคุยกันเขินต้น แต่ใน
 มีกันเสียงทักกันสนุกเฮฮานัน พลันเช่นเสียงกระซิบ และพวกหนุ่มๆ
 สาวๆ ที่เคยวิ่งเต้นกระซิกกระซิกกันอย่างว่าวิ่ง กลับพากันรีบเข้า
 ห้อง เจ็บประคองเย็นเรือที่ปราศจากคน พวกข้าพเจ้าเองทมจนวน
 ถึงแปด และเคยชมความสนุกของพวกผู้ชาย และคุยกันตามภาษา
 ของเราอย่างสนุกก่พลอยเจียบตัว จะเจียบตัวเหตุใดนั้นข้าพเจ้าไม่
 สามารถบรรยายความรู้สึกได้ เท่าที่ใครทราบบ่าวโหดขี้ก้นว่า มเรือ
 ไค่นำของออสเตรเลียมาช้มอยู่ในแถบทะเลนี้ แต่จะเป็นจำนวนเท่าใด
 อยู่ที่ไหนไม่ปรากฏ และเช่นแต่ข้าว ซึ่งดูไม่น่าจะตื่นตื่นอะไรนัก
 แต่กระนั้นกรู้สึกชอกชอก

จะอย่างไรก็ดี เรือมุดตานอนเป็นเรือทมระวางตั้ง ๘ พันตันเศษ
 ไค่นำพวกข้าพเจ้าส่งถึงท่าเรือ เมือง มาเซิลโดย สวัสดิภาพ ปราศจาก
 วัณแหวแห่งเรืออุบาทว์เหล่านั้นเลย

พวก ข้าพเจ้าขึ้นจาก เรือแล้วขึ้น รถไฟไป กรุงปารีสใน คิน วัน นั้น
 ตามสถอนที่ของเจ้าผ่านมานมีผู้คนขวกไขว่ไปมาอยู่อย่างหนาแน่น แต่
 โทษมากเป็นทหาร และญาติพินของทพากันมาส่ง

ท่านทั้งหลายคงจะทราบอยู่แล้วว่า ซึ่งในคดียังถูกข่มขืนเป็นช่อง
 ทะเลาะเล็ก ๆ อยู่ในระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศอังกฤษ ซึ่งถ้า
 จะกำหนดระยะเวลาในระหว่างช่องแคบที่สุท ค็องจากเมืองยิวรลดยประเทศ
 ฝรั่งเศสข้ามไปเมืองโฟกัสโคนประเทศอังกฤษ ก็ราว ๑๕ ไมล์ หรือ
 ๖๐๐ เส้นเท่านั้น และนับว่าถ้าเป็นเวลาอากาศปลอดโปร่งเราอาจจะ
 เห็นกัน ได้ด้วยตาเปล่า นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่มนุษย์อาจสามารถ
 ขวายน้ำข้ามได้ และในไม่ช้าจะนานนักนักก็มีหญิงคนหนึ่งว่าขยข้ามสำเร็จ
 เพราะฉะนั้นการที่จะข้ามช่องแคบนี้จึง เช่นการ สะดวก ง่าย ขยข้าม คลอง
 เล็ก ๆ โดยไม่มีอันตรายใด ๆ สักอันหนึ่ง แต่สงคราม, มหาสงคราม
 ความได้เปลี่ยนแปลงฐานะนั้น บันดาลให้เป็นเหตุเกือบตรงกันข้าม
 ผู้ที่เดินทางอาจจะประสบอันตรายได้ทุกครั้ง ด้วยเรือใบน้ำของเยอรมัน
 คอยยิงประหารอยู่คู่พระยามังจุงราชวงศ์องค์ราชั้วคัมมุนย์

พวกข้าพเจ้าโดยสามารถไฟจากกรุงปารีสไปลงเรือที่เมือง ยิวรลดย
 เรือที่จะพาพวกข้าพเจ้าข้ามช่อง มหาชัยไป เมืองโฟกัสโคน นั้นเป็นเรือ
 ใบไม้คู่ใหญ่นัก แต่มีผลจรเร็วถึง ๓๐ นัรติ เวลาที่เรือออกจากท่า
 เข้าสู่ทะเลนั้นมีเครื่องบินขุมไปส่ง ๒ หรือ ๓ ลำ และเมื่อเวลากระแวน
 ว่าจะแข่งไปอีกด้วย จะขวนเรือขุมไปในค่างวังวนวนนี้เข้ามาจนกระถึง
 ท่าเมืองโฟกัสโคนจึงได้กลับ ข้าพเจ้าเสียใจที่ไม่สามารถจะแสดง
 ภาพอันน่าคนให้ปรากฏสักเงินแก่ผู้อ่านได้ ด้วยข้าพเจ้าไม่ใช่จินตกร
 และทั้งข้าพเจ้าขอกระซิบว่า ข้าพเจ้าเองได้ข่มขืน อยู่คู่เดียวแล้ว
 ก — ตกนรกเลย และคราวนี้ออกจะตกอย่างรวดเร็วด้วย เพราะ

เมื่อเวลาเรออ้อออก ข้าพเจ้าเห็นกตาสีเรือคนหนึ่งแบกขามอ่างมาแจก
มาคงเขือเรือ ครั้นสืบถามจึงได้ความว่า เขาเตรียมไว้สำหรับคน
เมาคลื่น เล่นเอาใจเสีย และเสียจริงด้วย

เขารู้ว่าถ้าจะตกคนไทยว่าคนไหนเป็นคนใหญ่คนโต ให้สู้กับข้าว
ต้มกับข้าวฝรั่งแล้วมกับข้าวไทย และเกาะเหลาห่มเงินตามละก็เป็นที่
เข่าลกษณะ ส่วนชั้นที่ตกลงมานั้น มักเป็นผู้ที่ไปรบประทานกับข้าวฝรั่ง
ตามภักตาคาร คนชั้นสามัญไม่มกถึงเสียเลย คำพคนจะเท็จจริง
ประการใดก็ตาม ข้าพเจ้าจะไม่ออกความเห็น ที่ข้าพเจ้านำมา
กล่าวในที่นี้เพื่อระแแสตงว่า เขาผู้นั้นยกย่องกับข้าวฝรั่ง ทั้งนี้เพราะว่า
๑. เป็นกับข้าวของนายห้าง ๒. เป็นกับข้าวที่อร่อย ๓. เป็น
กับข้าวที่แพง ๔. พ่อหรือแม่ครัวต้องจ้างแพง

ก่อนที่ข้าพเจ้าจะได้ออกไปยุโรป มีพวกพ้องของข้าพเจ้าที่อยู่ใน
จำพวกยกย่องกับข้าวฝรั่งหลายคน ได้กล่าวกับข้าพเจ้าว่า “เขาละ
คนคงได้กินกับข้าวฝรั่งเสียอย่างหน้าใจละ” แต่สำหรับข้าพเจ้าเอง
ข้าพเจ้าขอเรียนว่า แม้แต่เวลาที่ตองกินอยู่ในเรือระหว่างเดินทาง และ
ตามภักตาคารท่าเรือ ก็รู้สึกหน้าเสี้ยมยิ่งกว่าหน้า และเมื่อจวน ๆ จะถึง
ประเทศอังกฤษ ถ้าใครหน้าพริกมาให้สักถ้วย เห็นระตองถึงตงกรวย
และเมื่อตองไปอยู่ตามบ้านชาวอังกฤษสามัญเข้าสัก ๒ - ๓ เดือน ถึง
กับนอนผ่นถึงกับข้าวไทยทีเดียว

กับข้าวฝรั่งอย่างที่มีตามภักตาคารในกรุงเทพฯ นั้น ข้าพเจ้า
ไม่อยากจะเรียกว่ากับข้าวฝรั่ง เพราะฝรั่งโคยมมาก คือฝรั่งชาวบ้าน

ไม่ได้ทำหรือมีอาหารเช่นนั้นรับประทานเป็นปกติ อาหารที่ชนสามัญ
ข้าพเจ้าหมายถึงชนชาวอังกฤษเป็นส่วนมาก รับประทานอยู่โดยปกติ
นั้น เป็นอาหารที่ ๑) เนื้อกึ่ง ๆ เสียโดยมาก เป็นอาหารที่ถูกต้อง
ตามหลักสุขวิทยาและเศรษฐกิจศาสตร์

ข้าพเจ้าขอขบถตัวอย่างการครัวของบ้านหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าเคยไปอยู่
คือวันจันทร์เช้าช้อนแกงมาซาหนึ่ง เกล้าน้ำมันเนยพริกไทยคา แล้วเอา
เข้าเตาอบ เรียกว่าแกงย่างจุ่มเกล็ดรับประทานกับผักต้ม เนื้อแกง
ชานเอทาร์ไวกลายเช่นเนื้อเย็น เรียกว่าเนื้อแกงเย็น รับประทาน
กับผักต้ม ใส่เกล็ดน้ำตาลมะยมรสดี เป็นกับข้าวสำหรับมือทั้งสอง
และถ้วยเหล้า คัดเนื้อนั้นออกเป็นชิ้น ๆ ใส่ผักต้มเป็นสตู หรือ
เป็นเนื้อสับกวม เป็นมือที่สามก็ได้ ส่วนกระตูกเอาต้มซุบสำหรับ
วันอาทิตย์ (เพราะเช่นนี้สุนัขตามถนนจึงไม่มี)

กับข้าวมือหนึ่งมีอย่างเคี้ยว หรือถ้าเป็นพิเศษบางวันจะมีซุบ หรือ
ปลาเพิ่มขนอกสักอย่างหนึ่ง แต่กินอบครึ่งแตร

ตามประเพณีแม่บ้านหรือพ่อบ้านเป็นผู้ตักเนื้อนั้นส่งให้เรา
รับประทาน ถ้าคนไหนตระหนกตกใจให้ชนเล็ก ๆ และตามธรรมเนียม
เมื่อเรารับประทานหมดแล้ว เขามักจะถามว่าต้องการอีกไหมเช่นครึ่ง
ที่สอง คนรับประทานโดยมากมักตอบแล้วว่าชวยใจ พอหมด เขาก็
กรียาคี ถามว่าเอาอีกไหม ทนซี เช่นที่กล่าวแล้ว ถ้าเรายังไม่อิ่ม
จะขอเป็นครั้งที่สามก็ได้ แต่อีกจะเสีย และถ้าเรากลัวจะเสีย มี
หนทางอย่างเคี้ยว คือกินเข้าหาจนระบั้งกับเนยบรวทุกแตร

ท่านผู้ฝันเห็นกษัตริย์ชาวฝรั่งอย่างที่เคยรับประทานที่ไฮเตลไฮเวเรียน แคล ทรอกเคะเกโร หรือไฮเทะหลวง ถ้าไปพบกับชาวต่างชาติเจ้าเถื่อน สักบ่เคยจะเห็นกับชาวไทยที่กินอยู่กับบ้านเป็นของทิพย์แท้ทีเดียว

บาราคอจัน จินตศิษยา คำ ที่ชาวพม่ากล่าวเช่นนั้นเพราะเขาคำมัก จะแทรกขาทั่วไป จินตศิษยาจะแทรกไปไม่ว่าที่ไหนเหมือนกัน ท่านผู้อ่าน หลหลายท่านคงจะไม่นึกไม่ฝันว่า ในประเทศอังกฤษมีกษัตริย์จำนวนมาก ทั้งหมื่น ๆ และภาคหนึ่งของลอนดอนคือภาคตะวันออก เป็นภาค ที่มีคนจนมากที่สุด เขาอยู่รวมหมื่นคนในชื่อว้า เมืองจัน

แถวเมืองจันนั้นเข้าหึ่งแถวตลชกจนชาวขงเครื่องใช้้ออกจะดีกว่าทางภาคอื่น ๆ และเพราะเหตุนี้เองพวกจันจึงได้พากันไปอยู่กันเป็นหมวคหมู่

พวกจันเป็นพวกที่ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง กับแต่จะเกยข ซึ่ง ชนชาติลวชาวเอาไปเปลี่ยนแปลง เช่นชื่อนช่อมอย่างหรหว่า จันยัง ครใช้้อยู่ เพราะฉะนั้นการอยู่กันของเขา แม้เขาจะไ้ไปอยู่ในประเทศ ที่เจริญเยียม เขาครปฏิบัติอยู่อย่างวิวิเคิม คืออย่างที่เขากินเขาอยู่ กันในแถวสำเพ็งเรานเอง นอกจากบารสิ่งขงอย่างซึ่งเหตุการณบงกับ เช่นการแก่งตัว ซึ่งเขาใช้กางเกงและเสื้ออย่างฝรั่ง แต่ข้างครึ่ง ขางครวในเวลาที่เขาาคไม่หนาวเขาก็ยังคงใช้เกียะเก็นไปก็ ๆ เป็ก ๆ ไปตามเรื่อง และอีกอย่างคหนึ่งซึ่งเขาคักตัวไปไม่ว่าจะไปไหน คือ การเล่นถั่วไปจำพระนันทัน

เมืองจันนั้นเป็นที่สนุกสนานแห่งหนึ่งในเมืองอังกฤษสำหรับพวก

คนไทย เพราะเหตุว่ามีร้านอาหารจีน มีร้านอาหารของชาวจีน เช่น
ก๊วยเตี๋ย ปลาตุ๋น ปลาหมึก กะเที๋ยม เครื่องแกงเจี๋ย กะป๋อ ถ้วยชาวม
เสื่อผ้าที่ถูก ๆ และผู้ใดคิดถึงตัวเพ็งก็พากันไปเที่ยว ช่างก็ไป
รับประทานอาหารจีน บ้างไปซื้อพริกกระป๋องหอมกะเที๋ยมมาปรุงอาหารไทย
เลี้ยงกันตามบ้านข้าราชการของสถานราชทูตไทย

อีกข้อหนึ่งที่ทำให้คนไทยไปเที่ยวเมืองจีนกันนั้น เพราะร้านโรง
ต่าง ๆ โดยมากไม่เปิดในวันอาทิตย์ ด้วยเหตุที่ร้านเหล่านั้นเป็นของ
พวกจีนและพวกยิว ผู้ซึ่งไม่อยู่ในกฎหมายกรรมกร อันว่าด้วย
การอนุญาตให้ลูกจ้างหยุดการงาน และเช่นผู้ที่ไม่ถึงวันอาทิตย์
หรือวันพระเจ้า

ชนชาติผิวดำชาวทาจิกการศึกษาก็ไม่มีความรู้กว้างขวางพอ มักจะคิด
ว่าพวกชาวตะวันตกเป็นพวกขี้เถื่อน ใจอำมหิต คิดแต่จะฆ่าคนกินคน
และด้วยความรู้สึกเช่นนั้น เขาจึงไม่กล้าไปเที่ยวตามแถวถนนหนก และ
อีกประการหนึ่ง พวกกรรมกรผิวดำมีความหงิมหาว่าพวกผิวดำเหลือง
มาแย่งงานถึงกับเรียกพวกกรรมกรผิวดำเหลืองว่า “อ้ายผิวดำเหลือง”
และพากันแต่แห่นไปร้องต่อรัฐบาล ขอให้กำกัดพวกนอกรออกไปเสียนอก
ประเทศด้วย ซึ่งเป็นความจริง เพราะกรรมกรผิวดำเหลืองไม่เลือกงาน
ไม่อยู่ในอาณาเขตของกฎหมายของกรรมกร ค่าแรงงานก็ถูก และ
คราวใดกรรมกรผิวดำหยุดงาน กรรมกรผิวดำเหลืองก็มิได้
ทำให้พวกผิวดำหวาดเกรงยิ่งขึ้น

ครึ่งหนึ่งข้าพเจ้าพาแม่บ้านที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่ไปเที่ยวช้อปปิ้งของใน
 แถวนั้น ในร้านนั้น ๆ ซึ่งยังคงมีชนชาติผิวดำชาวประปรายอยู่ข้าง
 กัฟเฟิลดีเฟลินดี และออกปากชมเปาะว่าของถูก ข้าพเจ้าก็พาเข้าร้าน
 ออกร้านโน้น ไปจนถึงแถวที่มแต่พวกจีนและแขกคำ แดงรู้สึกว
 ด้งเมืองจีน ครั้นแล้วความกลัวก็เข้าครอบงำ ถึงกับหน้าสลด ข้าพเจ้า
 ต้องพาขีรรถยนต์เข้ากลับบ้าน ข้าพเจ้าเชื่อว่าแกคงนึกว่าแกมี
 แดคเวนเซอร์อย่างใหญ่ทีเดียว

ในเมืองจีนนี้โดยมากเขาใช้ภาษาจีนกับแขก และภาษายิว จะมี
 พูศภาษาฮังกัณข่างก็อย่างก็อ ๆ เช่นเพื่อนของข้าพเจ้าคนหนึ่งต้องการ
 ทรายเวลา จึงถามจีนในร้านขายอาหารเป็นภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง แต่
 จีนนั้นไม่เข้าใจ เพื่อนอีกคนหนึ่งจึงเอ่ยขึ้นมาว่า ชาวเมนโฮคคอด
 จึงเข้าใจกันได้

อาหารจีนเป็นอาหารที่ขีวร้ายประทานได้ทั่วไปไม่ว่าชาติใด นอก
 จากแขกที่นับถือศาสนาเคร่งครัด เพราะกับข้าวจีนโดยมากมีหม เขา
 ว่าในประเทศอเมริกามีร้านขายอาหารจีนแทบทุกจังหวัด และมีชนชาติ
 ผิวดำพวกนั้นไปรับประทานกันแน่น ๆ ส่วนที่ประเทศอังกฤษในเวลา
 ข้าพเจ้าอยู่ นอกจากในเมืองจีนมีอยู่ ๒ ร้าน ร้านที่มชื่อเสียงมาก
 ที่สก็ต ชื่อร้าน คาเทซ ตั้งอยู่ที่ พิคคา เกลส เซอร์คัส และเป็น
 ร้านที่คนไทยทุกคนรู้จัก หรือจะเรียกว่าที่ชุมนุมคนไทยก็ไม่ผิด เพราะ
 ไม่ว่าเวลาใด ถ้าท่านไปที่ร้านนี้ ท่านจะได้พบคนไทยอย่างน้อย
 คนหนึ่ง

บัญญัติอาหารเขาเขียนบนภาชนะดินเผา และรับ ถิ่นมีเลขกำกับ
 การสั่งต้องสั่งตามเลข เพราะคนใช้เป็นฝรั่ง เลขที่ ๑๔ และ ๑๕ เอ
 คือขะหมี่ เป็นเลขที่สั่งกันมากที่สุด เพราะฝรั่งชอบ ราคาจานหนึ่ง
 ๑ ซิลลิงครึ่งอง ๒ ซิลลิงครึ่ง

ฝรั่งที่ไปรับประทานอาหารนั้น มักจะสั่งกันอย่างหนึ่งคนละจาน
 มือหนึ่ง ๓-๔ อย่างก็โคนเข้าไปหลายบาท (เพราะเหตุว่าคิวลิยซ์)
 ส่วนพวกคนไทย หมายความว่าผู้ที่ไม่ม่แขกเป็นฝรั่งไปด้วย ไม่
 คิวลิยซ์พอ มักจะสั่ง ๓-๔ อย่างเป็นสำหรับหนึ่ง แล้วรับประทาน
 รวมกันหลาย ๆ คนเป็นสำหรับหนึ่ง ค่าอาหารมือหนึ่งจึงถูกกว่ากันมาก
 ส่วนข้าวสกกนเขาเรียกเอาเป็นอิม ๆ หนึ่งสี่เปนนี และเพราะเหตุว่า
 ชาวสีกเป็นเนือะเป็นหนึ่งของพวกเรา ๆ เลยได้ไปรับพวกคิวลิยซ์ออกซัน
 หนึ่ง เพราะรับประทานเท่าใดก็ได้ (เจ้าของร้านเป็นจีน บางที
 จะเห็นแก่พวกเดียวกัน จึงเขาเนือะชาวผิวขาวมาดิวให้แก่พวกผิวเหลือง
 ผิวดำ ซึ่งควรจะได้รับความชอบใจ)

ข้าพเจ้าได้เคยถูกผู้ปกครอง บิฑามารคาและญาติพี่น้องของผู้
 ที่จะออกไปศึกษาวิชาณประเทศยุโรป เรียกไปถามถึงการไปการอยู่
 ในต่างประเทศนั้นอยู่บ่อย ๆ ทั้งนี้เพราะวิตกว่าลูกหลานจะได้รับ
 ความลำบากตามนิสัยของผู้ใหญ่ จึงขอคำแนะนำกันอยู่หลายอันของ
 คนไทยในต่างประเทศมาแล้วสักถึงพัน แต่ข้อความที่ข้าพเจ้าจะเล่าต่อ
 ไปนี้ มุ่งหมายเฉพาะแต่ในประเทศอังกฤษซึ่งข้าพเจ้าเคยไปอยู่ ส่วน
 ประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศส อเมริกา อาจะผิดเพี้ยนไปบ้าง
 แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าคงไม่ผิดกันไถ่ลนิก

นักเรียนไทยที่ออกไปศึกษาวิชาในประเทศอังกฤษนั้นแบ่งออกได้
เป็นสองพวก คือ ๑. พวกที่ผู้ปกครองส่งไปเอง ๒. พวกที่รัฐบาล
ส่งไป หรือผู้ปกครองส่งไปเอง แต่ให้อยู่ในความดูแลของสถาน
ราชทูต สำหรับพวกนักเรียนส่วนตัวนั้น ข้าพเจ้าไม่ใคร่จะได้คุ้นเคย
รู้จักความเข็นไปเขมาของเขามากนัก เพราะฉะนั้นจะเล่าแต่การเป็นอยู่
ของพวกนักเรียนในความปกครองของสถานราชทูตไทยในกรุงอังกฤษ
หรือจะเรียกว่าความเป็นอยู่ของข้าพเจ้าเองก็ไม่ผิด เพราะข้าพเจ้าเอง
อยู่ในจำพวกนี้เหมือนกัน

นักเรียนโดยมากเมื่อได้ถึงอังกฤษแล้ว ผู้ปกครองมักจะส่งให้
ไปพักบอร์คิงเฮาส์ ซึ่งข้าพเจ้าจะแปลว่าบ้านพัก เพราะเป็นบ้านมี
เจ้าของ เราไปอยู่ก็อยู่กับเจ้าของบ้าน กินพร้อมกับเขา ๆ คุแล
ให้เสร็จ บ้านเช่นนี้เขาจัดไปในทำนองโรงแรม มีห้องรับแขก ห้อง
เขียนหนังสือ ห้องรับประทานอาหารเป็นห้องรวม ส่วนห้องนอนมีหลายห้อง
อยู่ติด ๆ กันตั้งหลายชั้น และมีรูปร่างเครื่องคยต่างเหมือนกันหมด
ชิตอนนั้นจึงมีนสำคัญ เราเองเราแปลกต่างกับคน มักจะเห็นห้องคนอื่น
เขาเป็นห้องของเราอยู่บ่อย ๆ และมักจะมีขี้เณเป็นห้องของสตรี
เสียด้วย พอพรวดพรวดเข้าไปค้องค้องหน้าเหยงกลับออกมา และ
บางครั้งไปโดนแม่คนสำคัญเข้า ถึงกับถูกเจ้าของบ้านค่อว่าก็มี เพราะ
การที่เข้าไปในห้องของเขานั้น เป็นการยากที่จะเข้าใจกันได้ว่าเขาไป
เพราะความเข็นใจผิด หรือเพราะมีความคิดเป็นอย่างอื่นแน่

ประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติแผนผังสำหรับกำกับการก่อสร้าง

ทั่วไป บ้านช่องจึงมีรูปทรงเขี้ยวระเหยียงคางม และเนื่องจากที่ดิน
 ในลอนดอนมีราคาแพง ผู้คนมาก บ้านเมืองจึงเต็มไปด้วยห้องแถว
 แม้แต่สถานทูตของประเทศไทยก็เป็นห้องแถว นเป็นเอกเรื่องหนึ่งซึ่ง
 พวกเราเมื่อไปถึงใหม่ๆ มักจะประสพ คือพอออกจากที่พักไปแล้วก็กลับ
 ไม้ถูก เพราะแลดูมันเหมือนๆ กันไปหมดและทางที่จะกลับให้ถูกคือ
 เรียบกรดยนต์เข้า บอกเลขบ้านและชื่อถนน เขาเป็นพาไปส่งให้ไว้
 ทเดียว แต่จะขอบอกกล่าวไว้เสียในทันทีด้วยว่า การเช่ารถนั้นไม่เหมือน
 แท็กซี่ของเรา ราคาเช่าเขาก็คิดตามจำนวนเงินที่ปรากฏในหม้อมิเตอร์
 เราจะขับไปนานเท่าใด ราคาจะปรากฏอยู่ในหน้าหม้อมิเตอร์นั้น หม้อ
 มิเตอร์นี้อยู่ในความควบคุมของรัฐบาล แต่ท่านต้องไม่ลืมเรื่องเงิน
 รางวัล ซึ่งท่านจะต้องให้เพิ่มอีกค่อหนึ่ง มีฉะนั้นจะมีเสียงเอะอะกันจน
 ซึ่งความจริงมันแปลก เขารถเขานั่งให้ค่าเช่าแล้ว ยังต้องให้รางวัล
 เขาก็ นั้นแหละที่เรียกว่าควิลยซ์ละ

เมื่อได้พักอยู่ในกรุงลอนดอนพอสมควรแล้ว ผู้ปกครองจะได้
 ส่งไปเล่าเรียนต่อไป การที่จะส่งไปทำไม อยู่ที่ใคร สุขแล้วแต่ความรั
 ทุสนันหม้อยู่ และมีความมุ่งหมายจะเรียนอะไรในกาลต่อไป

ถ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ภาษาอื่น ก็ส่งไปอยู่ตามบ้านครู กินอยู่
 และเรียนกับครู จนสามารถจะเข้าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยต่อไป
 ครูพิเศษเหล่านี้โดยมากเป็นพระ มีบุตรภรรยา และถ้าพระองค์ใด
 มีบุตรมาก ๆ นั้นแหละเป็นที่ ขยำเพ่งยมหาความข้าพเจ้า เพราะ
 เป็นความจริงและดียิ่งสำหรับคนที่ ้วยเป็นโอกาสให้คนที่ได้เคยชิน

21102555

คอภษาช่วยการพลอกของเต็กหญิงเหล่านั้น พระมยุครภรรยา^{๕๘} เป็น
 ของแปลกสำหรับเรา เมื่อครั้งข้าพเจ้าอยู่ประเทศอังกฤษ ได้เขียน
 จดหมายกราบเรียนความเป็นอยู่ของข้าพเจ้าให้มารดาผู้ยังเก็ก. กล่าวยาว
 ตอนหนึ่งได้เล่าให้ท่านฟังว่า ข้าพเจ้าไปอยู่กัษพระ แล้วไปเที่ยวที่
 เคเวนเซอร์ ท่านพระไปตกปลาเทร้ำทำให้รัยประทาน ท่านยาย
 สอนหนังสือ และไปเที่ยวเมืองลอนคนลนมีสตกกับพ่อยุดรชาย มารดา
 นำความไปเล่าให้ท่านอุยาสกาทวักฟัง ท่านตกตะลึงพลึงเพล็ดไปพระ
 และต่างร้องว่า พระชะไรมีภรรยา^{๕๙} มยุคร ทำปาณาติยาคดีได้ ซอชกส
 การระเวียนอะไรก็ นี่เป็นขัญหาสำหรับียคามาการค้าผู้ปกครองเด็ก
 จะต้องพิจารณาณ้อย่างจริงจัง ถ้าหนักถึงการภษาหน้าให้ถัดวั้นได้เท่าใด
 หนักถึงนิสัยใจคอกเต็กเข้าประกอบและขนุโลมความด้วย นั้นแหละจะ
 เป็นทางที่ซอชยที่สุด

ขัญหาอีกอย่างหนึ่งถึงในเรื่องที่ว่า การส่งเต็กไปเรียนในต่าง
 ประเทศนั้น จะส่งแต่เต็ก ๆ ก็หรือผู้ใหญ่อแล้วก็ ขัญหาข้อนี้ข้าพเจ้า
 เอาใจใส่อยู่ และได้เคยนำความกราบเรียน ๆ พณ ฯ เสนายกั
 กระทรวงมหาดไทย ตามที่ท่านได้สอชยามมา ตามความเห็นของ
 ข้าพเจ้านั้นเห็นว่ากัด้วยถึงสองประการ การที่ส่งเต็กไปนั้น เต็กนั้น
 จะได้มีโอกาสเรียนภษาเรียนวิชาต่างประเทศได้จริงจัง เพราะมีเวลา
 มาก เมื่อกลยเข้ามาเรียนเก็กเมืองบิคร จะได้ใช้ความมัญของต่างประเทศ
 มาแผนแผน หรือคักคักถักถักต่างประเทศ ส่วนผู้ที่ไปเรียนในวัยผู้ใหญ่
 ๒๑/10/2365
 นั้นโดยมากเป็นผู้ที่ไว้รู้ไว้เห็นความเป็นอยู่ของบ้านเกิดเมืองบิครคัแล้ว

จะสามารถเลือกเพิ่มวิชาหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับฐานะของบ้านเมืองเข้ามาได้ ไม่ต้องเสียเวลาเปลืองเงินใช้ค่ามาก และถ้าทั้งเด็กนักเรียนใหญ่โตโตมาร่วมมือกันช่วยประเทศบ้านเมืองแล้ว จะเป็นประโยชน์เอนกประการทีเดียว แต่การที่ส่งเสริมก็ไม่ใช่ ผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง นิชเป็นภัย เพราะว่าจะเอาเทศเป็นไทย หรือเอาไทยเป็นเทศก็ได้ทั้งสองทาง จะดีอะไร เขาก็มีสุภาษิตที่ว่า ความรู้ไม่จริงย่อมนำไปสู่อันตราย

การเข้าโรงเรียนกินนอนต้องทฤษฎีเรียกว่า ขยับปลิกสกุล เสียก่อนนั้นเป็นทางที่อย่างหนึ่ง เพราะได้ปะปนอยู่กับพวกชาวต่างประเทศอย่างแท้จริง ได้รู้จักนิสัยใจคอขนบธรรมเนียมของเขาอย่างแน่ชัด หักพูดหักใจักภาษา ได้คุ้นเคยชอบพอกับคนดี ๆ อันจะพื่อนำประโยชน์มาให้ภายหลัง ในเมื่อจะมีการติดต่อขอความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในภายภาคหน้า ขยับปลิกสกุล เป็นที่ ๆ ขบรมนิสัยเด็กคนัก จำพเจ้าไม่เคยไปอยู่ แต่ก็เคยอยู่ในโรงเรียนกินนอนในเมืองไทย และหาญรับรองได้ว่าดีจริง ข้อที่จะชี้ให้เห็นได้ง่าย ๆ ก็คือ เด็กที่อยู่ในโรงเรียนกินนอนนั้น จะต้องรู้จักประพฤตินั้น ถ้าเซ่อซ่า จะถูกล้อถ้าอวดดี จะต้องถูกรบาย ถ้าประพฤติเลวเห็นแก่ตัว จะถูกคว่ำยาตรหรือแม่ถาซลาติ จะถูกรังแกจนต้องกล้าซนข้างเอง อย่างนี้จะไม่ใช่อะไร และถ้าสามารถทั้งในการเรียนหรือการเล่น ก็จะเป็นจำฝูงรู้จักการปกครองยังคัมภีญชาคน

ลอนตอนเป็นจังหวัดที่ใหญ่โตวโหลฐานมาก ถ้าจะเขียนเรื่องการ

เทยวลอนคอน น่าจะเป็นสมุทเล็่มใหญ่ และขอวิสัยภาพว่า ข้าพเจ้า
 ไม่สามารถจะเขียนได้ แม้แต่ข้าพเจ้าได้เคยอยู่มาเป็นเวลาเกือบถึง
 ๔ ปี เมื่อข้าพเจ้าอยู่โรงเรียนในเมืองไทย ครูฝรั่งได้เคยบอกว่า ถ้า
 จะเอากรุงเทพ ฯ เข้าไปตั้งอยู่ในลอนดอนหาจะหาไม่พบ คำเปรียบ
 เทยชนเกือบจะว่าจริงทีเดียว เพราะลอนคอนใหญ่มากถึงต้องแบ่งออกเป็น
 ภาค ๆ คือ ภาคเหนือ ใต้ ตะวันออก ตะวันตก และภาคหนึ่ง
 ยังแบ่งออกเป็น ๑-๒-๓ ค่อยไปอีก และในลอนคอนเองยังมีพระ
 นครลอนคอน ข้าพเจ้ามีชันเมื่องรบชนอก เรียกว่า ซับบีบ ขอฟ
 ลอนคอน เช่นกรุงเทพ ฯ มีจังหวัดพระประเศร สมุทรปราการฉะนั้น
 อีกด้วย

ตกเรือนโรงร้านของลอนคอนใหญ่โตเขินชั้กแล่น สร้างงาม
 อย่างไม่ร้าง ข้าพเจ้าจะไม่บอกกล่าว จะกล่าวแต่สิ่งทีเห็นว่ามีแปลก
 นำเอามาเล่าสู่กันฟังเล็กน้อย เช่นการอยู่ของหมู่ชนซึ่งเขาอยู่กันเช่น
 พวก ๆ พวกผู้คิมมมอยู่ทางหนึ่ง คนหนึ่งอยู่ทางหนึ่ง ถ้าเรา
 จะเดินไปแถวถนน ยาร์ดเลน หรือเซาท์เคนซิงตัน จะเห็นว่า
 พวกผู้คิมมมอยู่แถวถนนหนึ่ง หรือถ้าจะไปทางถนนเซดชี่ หรือใน
 แถวอีสเอนต์ จะเห็นว่าเต็มไปด้วยคนจรวรรกร พวกจีน พวกแขก ส่วน
 การค้าขายหรือมหรสพ ภัตตาคารก็เหมือนกัน ถ้าจะไปชื้อของคิ
 ราคาแพง ก็ต้องไปที่เขาเรียกว่า เวสต์เอนต์ เช่นที่ ขอนคิสเศรท
 แต่ก่อนเมื่อก่อนเขาเป็นพวกนักเรียน แล้วเข้าไปใกล้กับรายเข้าไปทีเดียว
 เพื่อนชาวชากรไคยชั้นคุดหลวงของข้าพเจ้าคนหนึ่ง ต้องการร้องเท้า

เห็นร้านตัดรองเท้าร้านหนึ่งในขอนแก่นที่ทึบ จึงเข้าไปโดยเห็นว่าเป็นร้านเล็ก ๆ ราคาคงย่อมเยา แต่ต้องตีหน้าเหยงออกมา เพราะมันแพงอย่างหูดิบ และการที่จะผลิออกมาจากร้านได้นั้น ก็จำเป็นต้องใช้วาทะศิลป์อย่างแยบคายเพื่อไม่ให้เขาว่าร้านอีกด้วย วัตถุประสงค์การพูดหุมิใช่เพื่อช่วยเหลือขาย คาลตัน ริทซ์ เป็นต้น โยเต็ลเหล่านี้ ความจริงอาหารไม่วิเศษไปกว่าโยเต็ลอื่น ๆ นึก แต่ค่าอาหารแพงกว่ากันถึง ๒ เท่าละครึกเช่นเดียวกัน บอกรึละครึกในเวสต์เฮนส์ราคาตั้ง ๕-๖ ถิ่นนี้ ส่วนที่เสดซิมเงินเพียงถิ่นนี้เคียวกรึไค่นงชอดรึโก การที่ราคาค่าเช่าค่าของ ค่าอาหาร แพงผิดกันไกลเช่นนั้น ข้าพเจ้าได้ลองสอยสวนดูแล้ว คงได้ความว่า เจ้าของห้อง เจ้าของร้าน เขาคิดสินใจตกลงแน่แล้วว่า เขาจะหากินกับบุคคลชนนิตไคก็จัดไปตามฐานะานุรูปนั้น ๆ

การไปรับประทานอาหารที่โยเต็ลใด ๆ หรือไปตุละครึกที่โรงหุ ๆ ในลอนดอน จะต้องทำอย่างไรบ้าง นี้ก็เป็นของแปลกอีกอย่างหนึ่งขอ นำมาเล่าให้ฟังพอสมควร เพราะวิธีการผิดกว่าที่เราทำกันในประเทศไทยอยู่

การไปรับประทานอาหารที่โยเต็ลใด ๆ ถ้าท่านนึกว่า ท่านเป็นผู้จะเอาเงินไปบำรุงเขา ๆ จะต้องจ้อ ต้องประจบ เราจะต้องได้รับความสะดวกด้วยประการทั้งปวงแล้ว ท่านเป็นคียงผิดหวังแน่ และจะรู้สึกน้อยใจภายหลัง เพราะตามโยเต็ลเหล่านี้ ถ้าถึงเวลารับประทาน จะมีคนไปรับประทานกันมากมายจนแน่นจนไม่มีที่ หรือมีก็ไม่เหมาะ เราอาจ

21/10/2565

จะดูเชิญไปคอยอยู่ในห้องพักคนงาน ๆ ก็ได้ หรือจนเข็ดต้องแยกไป
 ทารับประทานตามร้าน เอ. บี. ซี. ซึ่งคล้ายร้านขายข้าวแกงของ
 กรุงเทพฯ ๆ ก็ได้ และถ้าเราพาเลดี้ไปด้วยแล้ว (ถ้าไม่ใช่เลดี้ เรา
 คงไม่พาไปกันนั้น) เราจะรู้สึกอึดใจไม่ใช่เล่น แต่มิวิตแก้ไขอยู่
 ย่าง คือ เราย่องเข้าไปหาหัวหน้าบอยถามว่า มีโต๊ะว่างในที่เหมาะ ๆ
 ย่างไหม แล้วเราเงินหยอกเอาไว้ในมือยิ่งมากยิ่งได้ทัก ๆ และเร็ว
 เข้า พวกเราเป็นพวกดมหัวหัวทำ มักชอบนั่งโต๊ะที่อยู่มุม ๆ และ
 ถ้าพาเพื่อนหญิงไปด้วย ก็ยิ่งชอบยิ่งขึ้น เพราะต้องการหลบมุม
 ไม่ให้เขินเข้าแห่งสายตาของพวกฉวยวว ดังนั้นเราต้องวางวัดแพง ๆ
 หน่อย จึงจะสมความปรารถนา

การไปตุลาคระ ถ้าจะเสียสละนั่งทราคาดั่ง ๆ เช่นเก้าอี้ลอย
 หรือบ็อกซ์ ไม่สู้จะลำบากอะไรนัก เพราะข้อดีดวงหน้าของทักตน
 ประสงค์ไว้ได้ตามชอบใจ และจะรู้สึกภูมิใจมากทีเดียว เพราะพอรด
 ถึงโรงละคร จะมีคนมาเบียดประดุจรด ขึ้นไปข้างบน จะมีคนมาคอย
 ช่วยถอดเสื้อคลุม รัยหมวกไม้เท้าไปเก็บรักษาไว้ให้ เวลาจะกลับ
 เขามาسلمให้ บัดนั้นละของให้อย่างเรียบร้อย พอถึงประตู จะมีผู้
 นำไปจนถึงที่นั่ง แต่ท่านจะต้องเสียเงินรางวัลไปตลอดทาง ซึ่ง
 นักเรียนไทยมีน้อยคนนักที่จะมีใจดวงเพียงนั้น หรือถ้าจะตัดใจทำให้
 ในขณะพาเลดี้สาว ๆ ไป แต่ก็ได้เพียงต้น ๆ เดือนครึ่งหนึ่ง หรือ
 เพิ่งไต่รอยเงินขอद्याนมาใหม่ ๆ เพราะฉะนั้นนักเรียนโดยมากจึงหัน
 เข้าหา พักพัก พักพักบนที่นั่งอยู่ชั้นเดียวกับเก้าอี้ลอย แต่อยู่สุดท้าย

โตบอกชี่ ซันพทท่นซ้อค้วของล่งหน้าไว้มไต่ ไครมำก่อนเลื่อก
 หนึ่งก่อน เพราะ ฉะนนไคร อยากร ะนึ่ง แลว หน้าทคี่ ๆ ต้องไปซิ่ง
 เขำก่อน แต่ไม่ไ้ระไปรอนแย่งซ้อค้วกันไต่เหมือนตามโรงมทรสพ
 ในกรุงเตพ ๆ ในซ้อนฝรังเขำมีธรรมเนยสะติ ไครไปดิ่งก่อนไปยืน
 อยู่หน้า มาท่หลังคองยืนค่อกันไป:ยืนแลวยาว ขางทยาวตัง ๒-๓ เส้น
 ก็มี เรื่อตามสัพทของเขำว่ำไปเขำ คิว การไปเขำคิวฉำจะอยู่หน้า ๆ
 จะตองเสียบเวลาไปยืนคอยตัง ๒-๓ ชั่วโมง ขางคนดิ่งกยเตรียมหา
 เกื่อ หนวสือพมพิ ขนม ไปนึ่งอำน กินกันทเดียว วัชทจะผ่อณ
 หนักให้เขนเขำทเขำทกัน ก็ไคยยอมเสียบสละเงินอีกได้กนอัยจ้างเด็ก ๆ
 เขำไปยืนแทน คื่อเท่ากยจ้างเด็กให้ ซ้อค้วให้ แต่กตองระวังเจ้า
 หนูน้อยทำพิยพาเงินหนไปเสียบเหมือนกัน

กรุงลอนดอนเป็นกรุงทแปลทชดข่างหนงใน เรืองมีหมอกเหลือของ
 ชะทไ้ไหน ๆ แม้แต่จะเป็นเมืองอยู่ในเขตคทมิ ความหนาวยากกว่าไ้ไม่มี
 เมื่อดงเวลาทมีหมอกชระนคณลงแล้ว ะรู้สึกลำบากไ้ไ้ใช้เดิน เพราะ
 หายใจไ้ไ้ไ้ใคร่คล่อง ขวทพานพาหนะต้งหยุด ะมีข่างกันอัยคัน
 และต้งไปอย่างทเรียกว่า คลานไป ถำลงหนักจริง ๆ ต้งหยุดหมด
 เพราะเพียงยืนม่อไปข่างหน้า ก็จะไม่เห็นว แม้แต่จะคินกนททยจะ
 ไ้ไ้หวเสียบแล้ว หรือข่างทกหลังเวยนไปเวยนมาเสียนมนาน แต่
 กรุงลอนคือนเขนเมองทส่นุกต่งค้แห่หนว ถำมเงิน พอเทยวแล้ว
 ะระภาพยุนค้ว ๆ ก็จะมีมคังแต่ ๑๔ นาฬิกา โรงละครโรงภาพยุนค้วมี
 ๒๗/10/25๕5
 ทยทุกถนน โรงอาหารมีสาร์พิตร ที่รำนซ้อสก็กตัส ท่านจะรับประทาน

เมื่อรวบตอนไหน ตั้งแต่ปลายหูกปลายหางก็ได้ ชั่วแต่เขาไม่ชัวร์ว่า
 ในชั่วโมงเดียวเดียวท่านจะได้รับประทาน ถ้าท่านต้องการสิ่งของ
 เครื่องใช้ เครื่องรับประทานไม่ว่าชนิดใด ตั้งแต่เกลือ ผัก หมู
 ขึ้นไปถึงเครื่องเพชรนิลจินดา ท่านเพียงแต่ยกเท้าเข้าไปในวัน
 แשרรอร้านเดียว เขาจะจัดหามาให้ท่านได้ทุกอย่าง เขาเล่ากันว่า
 มีเศรษฐีผู้หนึ่งไปลงที่ ขอซื้อช้าง ในช่วงเวลาเพียง ๒ วัน ท่าน
 เศรษฐีนั้นก็ได้รับคำยกกล่าวไว้ ช้างจะออกจากอินเดียถึงลอนดอน
 วันที่เท่าไร ๆ ถึงกับทำให้ท่านเศรษฐีผู้หนึ่งตกใจ และในที่สุดต้อง
 ขอเลิกสัญญายอมเสียเงินค่าช่วยการให้เปล่า ๆ

เมื่อพูดถึงร้านแשרรอต ข้าพเจ้าอยากจะเล่าถึงวิธีการขายของ
 เพื่อเป็นเครื่องสยบปัญญาสักเล็กน้อย และคิดว่าจะมีประโยชน์บ้าง

ในกรุงลอนดอนมีร้านขายของ อย่างที่เรียกว่า มีขายทุกอย่าง
 เป็นร้านใหญ่โตมาก มีคนงานนับร้อยจำนวนพัน ๆ อยู่ต่อร้าน ซึ่ง
 ข้าพเจ้าได้เคยไปซื้อสินค้าเนนการมา คือร้านแשרรอต เป็นร้านของ
 อังกฤษ กับร้านเซล์ฟริเจส เป็นร้านของอเมริกัน ทั้งสองร้านนี้
 มีวิธีการตรงกันข้าม ขอให้ท่านที่เอาใจใส่ในการค้าขายลองพิจารณา
 เอาเองว่าอย่างไรจะดีกว่ากันเถิด ร้านแשרรอตนั้น เวลาท่านเข้าไป
 จะมีคนเบ็ดประตูให้ มีผู้ช่วยผู้คัดการหรือหัวหน้ามาคอยต้อนรับถาม
 ท่านว่าจะต้องการอะไร แล้วพาท่านไปยังแผนกที่ขายของต้องประสงค์
 ตามแผนผังนั้น ๆ มีผู้ชำนาญการ ประจํา คอยรับใช้ท่านอย่างอ่อนน้อม
 คอยชี้แจง คอยหาสิ่งของที่ท่านต้องการ โภชนามีได้คิดถึงความลำบาก

และเห็นก็เหนื่อย เช่นท่านต้องการผ้าตัดเสื้อ เขาจะยกผ้าชนิดที่
 กลาง ๆ มาให้ท่านเลือกคงชอบ ท่านไม่ต้องปรียากสักคำเพียง ชมแต่
 เขาเห็นสีหน้าท่านว่ายังไม่ยิ้มแย้ม เขาจะไปยกมาอีก ถ้ายังไม่พอใจ
 เขาจะไปยกชนิดอย่างอื่นราคาแพงชนิดอื่น จนถึงที่สุดตลาดของดู ใน
 ที่สุดท้ายก็ลองเอาอย่างเลวราคาถูกมา เขาจะกระทำเหมือนว่า เขารักท่าน
 จริง ๆ พยายามให้ถูกใจท่านจนสุดแรงเกิด เขายกมาจนมาเกือบ
 หมกคู้ จนกองแทบจะล้มทับท่าน คอหัก หรือเหนื่อยหนักจนกว่า
 ท่านจะได้ซื้อของเขา แม้จะเหนื่อยเพราะถูกใจ หรือเกรงใจ หรือ
 ที่สุดจนกว่าท่านจะรำคาญจนทน อยู่ไม่ได้ต้องหนีไปเอง ส่วนร้าน
 เซลฟี่เจสตัน ที่ประตูบางกอกมีคนคอยเบียดประตูให้ แต่พอเข้าไปแล้ว
 จะเห็นร้านมีข้าวของเรียงรายไว้มากมาย แต่ไม่มีใครจะมีคนขาย จะมี
 ยั้งแต่เขาก็เหมือนไม่เห็นท่าน ไม่เชิญ ไม่ถาม ไม่เคารพ จนกว่า
 ท่านจะไปหาเขา ถามเขานั้นแหละเขาจึงจะกระทำความเคารพ และ
 ช่วยเหลือท่านทันที หรือจนกว่าท่านจะไปหยิบข้าวของชนิด คนขาย
 จึงจะมาชี้แจงได้ถามและบอกราคา

การขายของร้านแฮร์รอด เป็นการขายอย่างวิเศษเอาใจใส่วิงวอน
 ให้ซื้อ ซึ่งเป็นวิเศษร้านเซลฟี่เจสตันเห็นว่าเป็นการรบกวน ทำให้
 ผู้ซื้อรำคาญและเข็ด เขาเองเขาพยายามหาทางรักษาความสะดวกให้
 เช่นมีห้องพักทมิเครื่องอยู่ มีโต๊ะเขียนหนังสือ ของกระดาษ หมึก
 ปากกา โทรศัพท โทรเลข มีส่วนเล็กๆ เป็นเครื่องล้อ มุ่งแต่จะให้
 ผู้ซื้อชอบมาเที่ยวร้าน ชอบเข้าไปชมของ ๆ เขาให้มาก ๆ เมื่อ
 ชอบใจก็คงซื้อเอง จะหนีไปไหนพ้น

วิธีการขายอย่างโจ่งที ตามความเห็นของข้าพเจ้าเห็นว่าต้องสุก
 แค่นิสสัยของพลเมือง ๆ นั้น แต่สำหรับเมืองไทยเห็นจะใช้วิธีของ
 อังกฤษก็ แค่อ้าผู้โทรจ่าเขาไปใช้แล้ว ขอแต่ว่าอย่าให้รุนแรงไป
 จนถึงพวกจีนในลำเพ็งหรือแขกตามพาหุริคบางร้านทอดกบชยอชุก ทุสูก
 ถ้าไม่ชอ ก็เลย.....ก็แล้วกัน

ท่านทั้งหลายคงจะได้ทราญแล้วว่า นักเรียนไทยที่ไปอยู่ในยุโรป
 นั้น เมื่อไปถึงแล้วต่างแยกย้ายกันไปอยู่ตามบ้านครู โรงเรียน มหา
 วิทยาลัย ในเมืองต่าง ๆ และโดยมากไม่มีใครจะได้พยปะกับคนไทย
 ด้วยกัน ทั้งนี้ไปอย่างหนึ่งที่ได้ไปฝึกฝนภาษาของเขาให้คล่องแคล่ว
 จริง ๆ แค่นั้นทางเสีย คือถ้าอยู่ไปนาน ๆ อาจล้มภาษาชนบชรรมเนียม
 ของตนเอง ยิ่งถ้าไปแค่อยังเยาว์อยู่มาก ๆ แล้ว ขาละล้มไถ่ง่ายที่เคียว
 เพื่อที่จะบองกันเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้
 ทรงพระราชดำริจัดตั้งสมาคมขึ้น และพระราชทานนามว่า สามัคคี
 สมาคม ให้นักเรียนไทยได้มาพยปะทำการวิสาสะซึ่งกันและกัน นี้ชื่อว่า
 เป็นพระมหากษัตริศคุณ และเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่นักเรียนไทย
 ตลอดคนประเทศด้วย เพราะนอกจากจะไม่ล้มภาษาชนบชรรมเนียม
 ของคน ยังจะได้มารู้จักกันเคยกัน แลกความรู้ให้แก่กัน และ
 ในที่สุดเมื่อกลับเข้ามาสู่บ้านแล้ว จะได้ร่วม มีชกัน ผลของคุชชาติ
 ต่อไป

สามัคคีสมาคมในยหนงเขตการประชุมชนคววหนง รววเตอน
 กรกฎาคม สดานที่ประชุมชนนี้ไม่สู้จะแน่นนัก ต้องสุกแล้วแต่ความสะดวก

แต่โดยมากมักยกเอาโรงเรียนกินนอนแห่งหนึ่งแห่งใดใกล้ ๆ ลอนดอน
มีกำหนดคราว ๑๐ วัน เมื่อถึงเวลานักเรียนไทยพากันไปอยู่ร่วมกัน
ที่นั่น บางคราวมีเจ้านายข้าราชการผู้ใหญ่ไปเปิดประชุม หรือไป
เยี่ยม หรือบางครั้งถึงกับประทับหรืออยู่ด้วยทีเดียว

ในระหว่างประชุม คือ เมื่อได้กระทำพิธีเลือกสถานายกและ
เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ เสร็จแล้ว ก็ให้นักเรียนไทยที่ไปใหม่ ๆ เล่าถึงเรื่อง
เมืองไทย นักเรียนใหม่ ๆ บางคนถึงกับขึ้นไปบนมือเท้าปากสัน
อยู่บนเวที เล่าอะไรก็ไม่ได้ เพราะไม่เคย ไม่กล้า มีความกระตาค
อขาย ต่อไปก็มีสัตว์วาทิ ปรวาทิ มีป่าสุกดา และมีกีฬาแข่งขันต่าง ๆ
จนเสร็จการประชุม

นักเรียนไทยโดยมากชอบไป แม้แต่ข้าราชการที่ออกไปอบรม
เรียนเพิ่มเติม หรือข้าราชการสถานราชทูตบางท่านก็ไป เพราะบาง
จะได้ไปร่วมสนุกกันครั้งหนึ่ง และสนุกกันจริง ๆ คุยกันอย่างที่เรียกว่า
ถึงพริกถึงขิงทีเดียว แต่ก่อนนมชอบชอชอกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ
ไปทำกับข้าวไทยเลี้ยงกัน ผู้ใดมีคามารถหรือญาติพี่น้องที่สามารถ
ก็ส่งเสียขอให้ส่งเครื่องอาหารไทยไปเตรียมล่วงหน้าไว้ และถึงกับใช้
ช้อนช่อมมอดกันก็มี แต่มาภายหลัง ท่าน สถานายกต้องห้าม การทำ
กับข้าวไทย โดยเหตุที่ว่าท่านผู้หนึ่งเอาปลาเกลือไปยิง กลิ่นขจร
ไปทั่วโรงเรียน ท่านเจ้าของโรงเรียนพร้อมด้วยบุตรภรรยาคนใช้ต้อง
เผ่นออกไปเดินอยู่กลางสนาม กลิ่นปลากุเลาพวกเรารู้ว่าหอมพาลให้
หิวข้าว แต่ท่านพวกนี้ ถ้าจะนึกว่าเกิดวิเศษระเกะชังข้างโรงเรียน

รุ่งขึ้นแสร้งงานต่อท่านสถานายกขอให้ไต่สวนเหตุมาคกรรมอันถึงกับ
ทำลายวัตถุพระยาน และยังมีเรื่องพิสดารต่อไปอีกด้วยว่า เมื่อท่าน
สถานายกสั่งห้ามแล้ว สมาชิกผู้นั้นต้องนำเอาปลาเกาที่เหลืออยู่ไป
ฝังเสีย แต่พอมาในวันรุ่งขึ้นกลับปรากฏเหตุร้ายขึ้นอีกว่า เจ้าคุณ
ของท่านเจ้าของโรงเรียนไปชุกเอาวัตถุพระยานนั้นไปแสดงหลักฐานต่อ
ท่านเจ้าของโรงเรียนในห้องรับแขกเข้าอีก.

ภัยทางอากาศ

กำลังของกองขีปนาวุธทางอากาศมีอย่างไร ยิ่งยกพร้อม และ
ควรจะได้รับความช่วยเหลือจากประชาชนพลเมือง ผู้รักตัว รักชาติ
อย่างไร คุณหลวงการสงคราม เสนาธิการกรมอากาศยานได้เคย
บรรยายไว้แล้ว และนักเขียนหนังสือพิมพ์ก็ได้ช่วยกันแสดงความเห็น
สนับสนุนเป็นอย่างดี ซึ่งบางทีจะโตกระทำให้ท่านทั้งหลายได้ใฝ่ใจใฝ่รู้ลึก
กันขึ้นบ้างแล้ว แต่ข้าพเจ้าหวังว่าเรื่องรักษาพินิจจะเล่าต่อไป อัน
เป็นเรื่องจริง ซึ่งข้าพเจ้าได้ประสพกับตน เห็นมากับตาเอง บางที
จะช่วยให้ท่านเห็นภัยแจ่มแจ้งยิ่งขึ้นอีก แต่ท่านทั้งหลาย เรื่อง
ของข้าพเจ้านั้นเป็นแต่เพียงเรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยมหาสงคราม เป็นเวลา
ล่วงเลยมาแล้วดวง ๒๐ ปีเศษ และเป็นเวลาที่ยังไม่ยุติ
อาวอุยทุกถกถกยังไม่สู้จะร้ายกาจรุนแรง ทั้งเหตุกลับที่ข้าพเจ้าได้ไป
สักริวสักเห็น ก็เป็นแต่เพียงเคี้ยวหนึ่งในร้อยในพันของเหตุการณ์
ที่เกิดขึ้นจริง เกือบจะเรียกได้ว่า เป็นเหตุพื้นสมัย เพราะหลังจาก
มหาสงครามนั้นแล้ว วิทยาศาสตร์ยังได้รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ชาติ
ทุกชาติได้พยายามฝึกกันและประภอบความเจริญยิ่งขึ้น จนเกือบจะพูด
ได้ว่า อะไร ๆ ในครั้งมหาสงครามนั้นใช้ไม่ได้เสียเลย หรือจะ
เปรียบขบควายอกกับคนแก่กับคนหนุ่มกับคนหนุ่ม เพราะฉะนั้นถ้าท่าน
จะเทียบเคียง เหตุกลับและผลที่จะพึงได้รับในวาระที่ท่าน อาจประสพ

21/10/2565

ในสงครามต่อไปแล้ว ท่านจะต้องทั้ทัวอำนาจความร้ายกาจรุนแรง
 ขนออกหลายเท่า และขอให้ท่านลองหัดขีตาระลึกกว่า จะนำ
 สะพังกลวนำตยคตยของเพิงไต มนยัยทตขงทาทหริอชากเจมคณหนง
 หริอตกรวมพิรทะลาขลงหลังหนงในมหาสงคราม จะค้องตาย ค้อง
 ยากเจบ ค้องพิงพินาศลในสงครามคราวหนันนัยจำนวนร้อย จำนวน
 พันนทคยว

ก่อนสมัยสงครามใคร ๆ เห็นเกินว่า เกาะอังกฤษนั้นมั่นคงนัก
 ไม่มีชาติใดจะสามารถเข้าโจมตีได้ พระเจ้านะโปเลียน พระเจ้า
 จักรพรรดิ ของประเทศฝรั่งเศส แม้จะทรงมีแสนยานุภาพ อำนาจ
 ราชศักทอันยิ่งใหญ่ ใต้ชัวโมคิ ใต้เข้าครชงำ ประเทศในทวีป
 ยุโรปนเกือบหมดสิ้น ยังไม่ทรงสามารถจะข้ามไปโจมตีเกาะอังกฤษได้
 ใต้ทรงพยายามหนักหนา ทรงมีขัตติยมานะอันแรงกล้า ทรงกระทำ
 การทกทาง ทรงกระทำนพระองค์ค้องทรงแพภัยพระองค์เอง เสียบ้าน
 เสียเมือง และค้องเสก้ไปอยู่เกาะเซนต์เฮลีนา แต่ค้องทรงกระทำอะไร
 เกาะอังกฤษไม่ได้ การโจมตีเกาะอังกฤษน เช่นอันพันวิสัยของ
 นักรบแล้วหรือ เปล่าเลย มหาสงครามได้พิสจน์ให้เห็นแล้วว่าทำได้
 และทำใ้ใ้ไม่สู้ระยากนักคยว อิงฤณมอทธิพลทงทางน้าและทางบก
 มีสัมพันธมิตรช่วยเหลือเกือบทั่วโลก เยอรมันยังข้ามไปตีเกาะอังกฤษ
 ตะเขาไปจนถึงกลางกรุงลอนดอน นครหลวงของประเทศอังกฤษได้
 ทรนเพราะอำนาจของกองบินนั้นแล้ว และถ้าพระเจ้านะโปเลียนมีกองบิน
 ประวัคิขอรัทักฤณอาจจะเสีบหริอต่างพร้อยไปว่า คร้งหนงใต้เคยเป็นข้า
 ขอรฝรั่งเศสก็เป็นที่

อังกฤษเป็นชาติที่ทะนงตัว เชื่อมั่นในความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ของ
 ตน แม้ในเวลามหาสงคราม ยังมีชนชาวอังกฤษจำนวนไม่น้อยที่ยัง
 นึกว่า อย่างไร ๆ เขอร์มันก็ไม่สามารถจะเข้าไปรุกรานบ้านเมืองเขาได้
 ในมหานครเองยังคงมีมหรสพ ละคร ภาพยนตร์ เบิกแฉกอยู่อย่าง
 ครบเครื่อง โรงแรมกัศตาคาร ยังคงเบิกชาย และมีประชาชนพากัน
 ไปดูไปเที่ยวสรรพเสชชากันอยู่อย่างเพลิดเพลิน ทำลพิศคาเคลลี
 เซอร์คัส ค่ายลเลสเทอร์สแคว ค่ายลออกส์ฟอร์ด อันเป็นค่ายลที่
 สดุดีศรีครนของมหานคร ก็แออัดไปด้วยฝูงชนผู้เที่ยวหย่อนใจ และ
 ผู้ประกอยก็เดินไปเดินมาอยู่อย่างลึบสนแน่นอยู่ตลอดวัน แน่นเสีย
 ยิ่งกว่าถนนเขาวราช หรือราชวงษ์ของเรา ในยามตรุษสารทเป็นไหน ๆ
 ขวดยานพาหนะรถยนต์ส่วนตัว รถยนต์เมล์และรถราง แล่นกันไป
 มาไม่ขาดสาย จนคนเกือบไม่สามารถจะเดินข้ามถนนได้ ไม่มีสภาพ
 อะไรที่จะแสดงว่าเวลานั้นมหาสงคราม ผู้คนกำลังฆ่ากัน บ้านเมือง
 กำลังถล่มทะเลสาบอยู่อกฟ้ากหนง เขาอยู่กับด้วยความสงบ ความสุข
 ร่าเริง แต่ในกาลวันหนึ่ง เขาได้คนลมคาชนด้วยความตระหนกตกใจ
 เพราะเรือเหาะของเขอร์มัน เรือเหาะที่ได้นำเอาถึย ๆ ทางอากาศมา
 ประจันหน้าเอาเขาเข้าแล้ว

คืนวันหนึ่งเวลาประมาณสี่ก ๒๑ นาฬิกาเศษ ขัฟเจ้ากับเพื่อนไทย
 ๒ นายพากันไปดูละครที่โรงละครพาวเลียบ ค่ายลพิศคาเคลลี เซอร์คัส
 กำลังคึกกันอย่างเพลิดเพลิน ในบัดดลไถ่ยืนเสียงบันกระซิม นักดูละคร
 ซึ่งมีจำนวนนับตั้ง ๓-๔ ร้อยคนค่างนึ่งสงบหันหน้ามองกันไปตาม ๆ

เป็นเชิงถามกันว่า นั่นมันเสียงอะไร เสียงซิม ๆ แล้วยัง ๆ คิงมาอีก
๒-๓ นึก เพิ่มทั้งความคึกและความลั่นสะท้านยิ่งขึ้น ต่างคน
ต่างลุกขึ้น พ่อของลูก ๆ ของแม่ บ้างอุ้ม บ้างเกาะ เสียงทงร้องออก
มาว่า “เสียงบัน” เสียงหนึ่งว่า “เยอรมัน-เยอรมัน” อีกเสียง
หนึ่งว่า “เยอรมันเข้าโจมตีทางอากาศ” แล้วต่างก็วิ่งตรงกันไปยัง
ประตูโรง มีโยระตั้งนึกว่า นั่นเก้าอี้ นั่นเค็ด นั่นผู้หญิง นั่นคนแก่
นั่นเจ้าไป ซ้ำไป ใครจะเจ็บ ใครจะล้ม ถูกเหยียบตาย ก็ช่างใคร
ลั่นถลัน ถันจะไปละ ไปบ้าน ไปหาลูกหาเมีย ไปให้พ้นภัยเป็นแต่รักัน
ข้าพเจ้ากับเพื่อนก็ไปก็ยี่เขาค่าย เราเกาะกันไว้แน่น ไหลไปก็ยี่เขา
ออกจากประตูโรงละคร เข้าไปปะทะกับกระแสนคนนอกถนน ไหลไป
ไหลต่อไป ไหลข้ามถนน เข้าประตูสถานีรถรางใต้ดิน ลงบันไดเวียน
เวียนไป ๆ จนถึงท่อทางเดิน ๆ ไปจนถึงชานสถานีรถรางใต้ดิน โดย
มิได้เห็นอะไรหรือทำอะไร นอกจากเกาะกันไว้ให้แน่น และประคอง
ตัวไว้มิให้ล้มลงเท่านั้น ในชานสถานีนั้นเองก็แน่นไปด้วยฝูงชนจับเจ้า
ปรึกษากัน กอกรกัน บ้างร้องให้ บ้างตกตะลึงพรึงเพริทจนพูดไม่
เป็นคำ เรายืนอยู่ที่ชานสถานีสักครู่รู้สึกว้าอากาศไม่สู้จะดี แหมมันส่าย
กลืนสะโอดคนจนหายใจแทบไม่ออก เราจึงชวนกันจับรถรางใต้ดินไป
ขึ้นที่สถานีไฮปาร์ค อันเป็นสถานที่อยู่ข้างสวนหลวง ด้วยความหวัง
ที่จะขาดจะทราบเหตุการณ์ที่ใดสักวัน แต่ครั้นมาสลับเพรพใหม่
ไว้แล้วก็ไม่พบอะไร ที่ถนนเนียบสงฆ์ ปราศจากผู้คนและยวดยาน
เราเดินไปตามถนนที่จะไปสถานีทุกที่ไทย สดยสวนคำรจตามทางคอง

ได้ความว่า เยอโรมันเข้าโจมตีทางอากาศด้วยเรือเหาะ แต่ถูกขับไล่
หนีไปแล้ว รุ่งขึ้นเช้าข้าพเจ้าไปมหาวิทยาลัย จึงได้ทราบจากเสียง
โหยกั๊กว่า เมฆคนนเยอโรมันโจมตีที่สถานวอเคอร์ลุ คนหนีภัย
เหยียบกันตายหลายคน รถยนต์ล่มคันหนึ่ง (รถยนต์ล่มของเขา
ใหญ่กว่าเราประมาณ ๒ เท่า บรรทุกคนได้ราว ๕๐ คน) ถูกลูกกระเเช็ก
ตะเอยคนท่าซันตีไม่ไว้ คนโดยสารจะตายกันไม่ช้าจากนี้ คึกแฉว
หลั้หนึ่งทะลายลง พยายามกันข่วจากหนึ่งสิ่งพิมพ์คงได้ความเพียงว่า
เยอโรมันเข้าโจมตีทางอากาศด้วยเรือเหาะ แล้วถูกขับไล่หนีรอดไปได้
ไม่มีการเสียหายอย่างไรมาก

ชาวอังกฤษส่วนที่หนีได้ถูกเรือเหาะเยอโรมันปลุกให้ตื่นขึ้นแล้ว
และรู้กันว่าเกาะอังกฤษหรือแม่เฒ่ากรุง ลอนดอน อันเป็นเมืองที่เชื่องมัน
กันว่าไม่มีใครจะสามารถข้ามมาโจมตีได้นั้น เป็นอันพินสมิยเสียแล้ว
และการข่งกันภัยทางอากาศที่รัฐบาลได้ทำการกวตขันยั้งขัน เช่น
การใช้แสงสว่างในเวลาค่ำคืน บ้านใดที่ขณะจู่จุดไฟหรือเปิดไฟฟ้า
จะคือบิตประตุหน้าต่าง หรือมีฉนวนนคองกิ่งมูตลงขัดเสียบ อย่าให้
แสงไฟส่องสว่างออกมาข้างนอกได้ ผู้ใดละเมิดจะต้องถูกปรับและ
ถูกลงโทษจำคุกอย่างแรง ส่วนไฟตามถนนหนทาง เจ้าหน้าทัได้
เอาสีกำทาโปะโคมเสียบเกือบหมก มีตจนถึงภัยเจ้าหน้าทัของเอาสีชาว
ทาคตามโกรีขาทวิต พดให้เห็นทางขันลง ในเรื่องการใช้โคมไฟน
ข้าพเจ้าเองวันหนึ่งเป็นวันหมอกกลรอากาศออกจะมีกรรม เพือนผู้หญิง
ส่องสามคนมาช่วยเย็บช่วยขันลงเท้า จึงต้องเข็ดไฟฟ้าขันแต่เย็น เรา

21/10/2565

บินโดยยิงส่งลงมา หรือมีฉนวนกั้นไว้ก็ทิ้งลงกระเป๋าลงบนเรือเหาะ แต่
 การที่จะบินขึ้นไปนั้นแล้ว จำต้องบินฝ่ากระแสลมขึ้นไปก่อน
 ซึ่งเป็น การฝ่าอันตรายอย่างร้ายแรง และไม่สู้จะง่ายนัก อนึ่ง การที่
 จะทำลายเรือเหาะลง จะต้องกระทำเสียก่อนเรือเหาะเข้าเมือง หรือ
 กระทำในเวลาเรือเหาะลอยอยู่เหนือทิวัง มิฉะนั้นจะเท่าใดจึงเอาของ
 พระเพลิง กองลูกกระเบิด ลงมาผลาญบ้านเมืองทีเดียว
 จะอย่างไรก็ดี วันหนึ่งเป็นวันพฤหัสบดีแจ่มใสไม่มีใครจะมึนเม
 หมอกนัก ข้าพเจ้ากำลังฟังปาฐกถาอยู่ที่มหาวิทยาลัย ได้รับคำสั่งว่า
 “ให้เขาทำขี” คำสั่งนี้เป็นคำสั่งของตำรวจ ซึ่งเขาส่งไปยังสถานี
 ตำรวจนครบาล หรือที่ชุมนุมมโกลยทางโทรศัพท์ทั่วไ ไป นักศึกษาพากัน
 วิ่งลงบันไดไปหลบอยู่ชั้นล่าง อันพอจะเชื่อได้ว่าเป็นที่ปลอดภัยจากลูก
 กระเบิด แต่คงไม่ปลอดภัยสำหรับไอพริบ ส่วนข้าพเจ้าอยากรู้ อยาก
 เห็น จึงชวนเพื่อนชาวสระเปเนียดคนหนึ่ง ออกไปข้างนอก ชิม
 เสียงบนควางมาแต่ไกล แล้วเสียงบนเสียงกระเบิดก็ถึงกระชั้นเข้ามา
 เสียงขมกลายเป็นขิง จากเสียงขมกลายเป็นเสียงแข็ง และมีอาการ
 ต้นสะพาน “นั่นแน่ กำลังอยู่บนหัวเราทีเดียว” เพื่อนของข้าพเจ้า
 ร้องขึ้นและชี้ให้ดู

เราขมมองดูอยู่ที่หัวใจเต้นเต้น กลัวกลัวกลัว อยากก็อยากดู
 ขนทองฟ้าสีน้ำตาลเงินประกายไปด้วยแสงไฟฉายเป็นทาง ๆ สลัดกันไป
 สลัดกันมา 1000000 ขนสีขมเงินปลิวสลอนอยู่ในอากาศ มีกลิ่นเหม็น มีกลุ่ม
 ควันกลม ๆ อันเกิดจากการระเบิดของกระสุนแตก ลอยอยู่เป็นหย่อม ๆ

ถ้าเป็นเวลาสงกรานต์เป็นภาพที่สวยงาม น่าชวนชมยิ่งนัก แต่เสียง
ระเบิด เสียงปืน ซึ่งคงอยู่อย่างหึกหือใหม่ จะทำให้เรามองไม่เห็น
สักคนหนึ่งก็หาไม่ เราพยายามเพ่งมองอยู่สักครู่ จึงได้เห็นเรือทหาร
เยอรมันลอยลำอยู่เหนือเขตลุ่มควินาเนชันไป มีรูปลักษณะเหมือนขบวน
ฝรั่ง ลำสี่ขาวยาวประมาณสัก ๒ วา เราเห็นแวบหนึ่งแล้วเขากลับ
เมฆหายไป แล้วก็ปรากฏขึ้นอีกลับ ๆ ล้อ ๆ อยู่เช่นนั้นหลายครั้ง จน
หายลับไป และเสียงปืนระเบิดก็ค่อย ๆ จางหายไปทั่ว เราพากันจึง
ออกจากมหาวิทยาลัยไปทางไฮเซน ที่ข้างโรงแรมทรสพอนเอง เราได้
ประสพภาพที่น่าสยดสยองอย่างน่าทุเรศ เป็นภาพของรถยนต์ทุกชนิด
แก๊งหลังคาข้างหนึ่งเปิดไป เจ้าของคนขับหัวขาด ไหล่หลุด แต่ยังคง
นั่งอยู่ในที่ชนนั่นเอง และที่ข้าง ๆ รถนั้นมหลุมตกลงไปในพื้นถนน
สัก ๒ ศอกเศษ อันเป็นหลุมที่ลูกระเบิดพุ่งควลงไปแล้วระเบิดขึ้น
ครึ่ง ไหล่ ของคนขับ หลังคารอด ถูกระเบิดปลิวไปทางไหนไม่
ปรากฏ หลังคาโรงแรมทรสพอนเป็นหลังคากระกโบริาณวัตถุของชาติ
ถูกความกดความสับสนของอากาศยุบลง ทราบว่าผู้ไปที่หน้าละครได้
รับความบาดเจ็บไปหลายสิบคน และถนัดจากนั้นไปสัก ๓๐ เส้น ตึกแถว
หลังหนึ่ง ๓ ชั้นพังพินาศลงมา กระกหน้าค่างซ่องลมตึกแถวในบริเวณ
ใกล้เคียงแตกกระวายเป็นหมด นับเป็นจำนวนหลายสิบหลัง และเป็น
ระยะทางคง ๑๐ เส้นเศษ

รุ่งขึ้นได้มีชายชาวจากหนึ่งสี่คนพบว่า ทหารนักบินหาญผู้หนึ่ง ค
เหมือนซอร์อบบินขึ้น ไต่บินฝ่ากระสุนขึ้นขึ้นไปจนถึงที่สุด แล้วบินโฉบ

ทั้งลูกกระเบิดลงไปในเรือเหาะ เรือเหาะเยอรมันไฟไหม้ตกลงมายังที่ว่าง
 ห่างพระนครลอนดอนออกไปทางทิศตะวันออก ลูกเรือเยอรมันซึ่ง
 เข้าใจว่ากระโถกหินไฟตกลงมาจากดิน ตัวกระแทกกับพื้นดิน หัว คอ
 และตัวบนคล้ายหีบเพลง จนไม่สามารถจะทำการชันสูตรชันพลิกศพได้
 ก็มีข่าวไขกันว่า ท่อน้ำประปาซึ่งพาดขนานไปกับสะพานวิกตอเรีย
 ถูกลูกกระเบิดแตก รดไฟเดินไม่ได้หลายชั่วโมง กระทำให้เสียหายไป
 นับด้วยล้านบาท.

นับตั้งแต่เยอรมันได้เสียเรือเหาะไปในครั้งนั้นแล้ว การโจมตี
 กรุงลอนดอนทางอากาศด้วยเรือเหาะ เช่น อัน รัจ รัย ไป ครั้นแล้ว
 เยอรมันเปลี่ยนวิธียุทธ โทยวิธีใช้เครื่องบินเข้าโจมตีแทน การที่
 เยอรมันเลิกใช้เรือเหาะเข้าโจมตี น่าจะเป็นด้วยเรือเหาะเกินชู้ย้าย
 เกินไป และต้องเหาะมาในระยะสูง เพื่อให้พ้นวิถีกระสุนปืน การที่
 ลูกกระเบิดไม่แม่นยำ ยังเกิดผล สัม ความมุ่งหมาย แต่จะ ชัก ช้อง ด้วย
 ยุทธวิธีอย่างใดอีก ข้าพเจ้าไม่ใช่ทหารจึงไม่สามารถจะอธิบายได้.

การโจมตีทางอากาศด้วยเครื่องบิน เยอรมันยังคงดำเนินการ
 คับเช่นการโจมตีด้วยเรือเหาะ คือ เล็ดลอดเวลา คัดตอนหัวค่ำ ในเวลาที่
 มีอากาศปลอดโปร่งไม่มี หมอก แต่มีเมฆพอเป็นที่กำบังได้บ้าง
 เยอรมันเข้าโจมตีอยู่เรื่อย ๆ และครั้งหนึ่งเข้าโจมตีทุกวัน อยู่เกือบ
 เดือนเต็ม คราวหนึ่ง ๆ เยอรมันจะส่งเครื่องบินมากเครื่อง ไม่มี
 ใครทราบแน่/25๕๓นอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพราะเป็นเวลากลางคืน

ทั้งอาคารขนของเครื่องบินเหล่านั้นก็บินมาอย่างระมัดระวัง บินสูง เพื่อให้พวกวิศวกรศูนย์บนต้อสู้อากาศยาน จะบินโดยลงมายังก็เป็นครั้งคราว ในเวลาที่ระทำการทง ลุกุ ระเบิดก็ให้เป็นผล บินด้วยอาคารช่วยบนรันควิคเฉียงไปตามกลีบเมฆ เพื่หหลบหนีแสงไฟฉาย ข้าพเจ้าเองเคยได้ไปร้อง มอง การโจมตีหลายคราว พร้อม ๆ ด้วยเพื่อนไทย ๒ คนบ้าง ๓ คนบ้าง และให้เห็นเครื่องบินเยอรมันตามแสงไฟฉายแวบไปแวบมา เหมือนแผ่นกระดาษเงินขนไปปลิวผลลขอยู่บนท้องฟ้า บางคนนับได้ ๓ บางคนว่า ๕ และที่ว่า ๗ ถึง ๘ ก็มี หนังสือพิมพ์เองก็ลงข่าวลงเพียงกึ่งลงเรื่องจำนวนนกตกครึ่งไป แต่ครึ่งหนึ่ง เยอรมันได้ยิงอาวุธตกลงเข้าทำการโจมตีด้วยเครื่องบินในเวลากลางวันแสด ๆ ทีเดียว ซึ่งคนส่วนมากก็นับกันได้ว่า เป็นจำนวนถึง ๓๕ เครื่อง

วันหนึ่ง ข้าพเจ้าจำได้ว่า เป็นวันเสาร์ ข้าพเจ้ากำลัง อ่านหนังสืออยู่ที่บ้าน ถนนระคน ตำบลเชลล์ มีตำรวจหรือลูกเสือซากรยานเข้านอกหวัด และร้อง บอกให้เข้าที่กำบังผ่านไป ข้าพเจ้าออกมาขึ้นที่หน้าห้อง สักครู่หนึ่งมีรถยนตร์ตำรวจผ่านไปอีกคันหนึ่ง ตรงกลางรถมีชายสี่คน ตัวหนังสือขาวบอกว่า “ให้เข้าที่กำบังเร็ว” และต่อมาอีกสักครู่ใหญ่ ๆ จึงได้ยินเสียงปืน เสียงปืนนั้นดังจนและมีระยะถชน ๆ ครั้นแล้วเครื่องบินฝูงหนึ่งมีจำนวน ๓๕ เครื่อง ก็แปรชะวอนยุทธเป็นรูปต่าง ๆ อยู่ในระยะสูง จนและเห็นเครื่องบินลำเล็กนิตเดียวตรงเข้ามาหาใจกลางแห่งมหานครลอนดอน ถัดจากนั้นไปมีเครื่องบิน

ออกฝูงหนึ่งมีจำนวน ๑๕—๑๖ เครื่องบินไล่มา แต่ยังมีอยู่ในระยะต่ำกว่า
 มาก แล้วบินผ่านพ้นไป การยิงเครื่องบินเหล่านั้น เท่าที่คนธรรมดา
 เช่นข้าพเจ้าสังเกตจากกลุ่มควันของลูกแตกภายใต้ฝูงเครื่องบิน รู้สึก
 ว่ายังห่างจากเครื่องบินมากนัก และไม่แลเห็นเครื่องบินเหล่านั้นได้
 รัยอันตรายอะไรเลย ข้าพเจ้าตั้งใจจะตามไป ค่เหตุการณืต่อไปอีก
 แต่ไปไม่ได้ เพราะยายแก่แม่บ้านของข้าพเจ้าแยกศศิเธอไว้เป็นเพื่อน
 แยกตจใจลัวมาก เวลาเกิดอะระระกันขึ้นครั้งใด ข้าพเจ้าเป็นลูกยก
 ถูกกอดตัวไว้ ๗ ข้าพเจ้าเป็นทเวศา คอยข้คเข้า ลูกกระเบคไค้ที่เคียว
 แดเกาะข้าพเจ้าแะ แล้วปากก็พร่ำรำพันกล่าวขวัญเยอรมัน ตลอดจน
 ๗ รัชชบัลลขของแกเอง คิวถอยค้ำทชาวคริสต์ยืนเขอนหน้า.
 ๘ ภัยจากเรือเหาะ หรือภัยจากเครื่องบินมออย่างไรว่าง ข้าพเจ้า
 ๙ เชื่อว่าพวกเราค้ในประเทศไทยคงจะไม่ทววยความจริง เพราะแม่แต่ใน
 ๑๐ ต่างประเทศน้เอง คงมีข่าวในหนังสือพิมพ์แต่เพียงว่า เด็กข้าง
 ๑๑ ยายแก่ หรือสุนัข คายบ้างคนสองคน หรือตัวสองตัวเท่านั้น
 ๑๒ ทงนเพราะเหตุว่า ในยุคสงครามอะไร ๆ ไม่สำคัญเท่าขวัญของ
 ๑๓ ประชาชนและทหาร ขอให้ท่านระลึกคู้ว่า ถ้าทหารที่ทำการรบฟุง
 ๑๔ อยู่ในสนามแนวหน้า ใค้ทววยว่าทงบ้านคนกำลังถูกรุกราน ญาติ
 ๑๕ พันธ ลุกเมียบ ค้ตามารดากำลังถูกยิงถูกฆ่า แล้วเขาจะรู้สึกอย่างไร
 ๑๖ เขาคงเป็นทุกขเขนห้วงและไมม่แกใจที่จะทำการรบค้สู้ขจรมิตร เช่นแน
 ๑๗ แท้ หรือตาพลมองไค้เห็นภัยอันแท้จริง ภัยอันน่าสยค้สยของ เห็น
 ๑๘ บ้านเมืองกำลังพินาศ เขาจะแตกตจนก้ลัวอย่างไร อาจระเก็คการ
 ๑๙ อลหม่านถึงกับระนำความพ่ายแพ้มาสู่ประเทศชาติค้ได้ แม้รัชบัลลระ

21/10/2565

พยายามข่มขืนแล้วเป็นอย่างดี เช่นที่ใดถูกถูกระเบิด ตึกความหวัง
หรือคนตาย เจ้าหน้าที่จะรวบรวมเข้าทำการล้อมควบคุมไม่ให้ผู้ใด
เข้าไปก่อกวนพล่าน พวกหนึ่งสี่พิมพ์เข้าช่วยเหลือปกป้องชั่วคราว กระนั้น
พลเมืองบางส่วนบริหารสงบได้เร็ว ขวัญไม่ ข้าพเจ้าได้ทราบว่า
รายการทางแลวภาคตะวันออก ซึ่ง เช่นภาคที่อยู่ของพวกคนจนไม่มี
ตึกความใหญ่ๆ แข็งแรง ไม่มีสถานวดรางใดก็ระแวกพิงอาศัย ได้
พากันร้องเอะอึงถึงกับระตะระตุโมงค์ขึ้น.

ความหวัง ว่าที่อังกฤยไต่รับจากทาง ไททาง อากาศของ
เยอรมันนั้นน่าจะไม่ค่อย เก่งเท่าข้าพเจ้าเห็นด้วยตาตนเอง เช่นเด็ก
พิงเงินาศงคราว ละหลาย ๆ หลัว และ ครั้ง หนึ่ง ข้าพเจ้าได้ทราบว่า
โรงพิมพ์สำคัญแห่งหนึ่งของอังกฤยถูกระเบิดพังลง ข้าพเจ้าตำลงไปดู
แต่เข้าไปไม่ได้ เพราะตำรวจคอยสกัดกั้นไม่ให้เข้าเสี่ยทุกทิศทาง
แต่ก็ได้ข่าวโศกกันว่าพังทั้งหลังเลย มีหน้าซากศพฝังลงมานั้นยังกลบ
เอาคนที่เข้าไปอาศัย อยู่ชั้นใดคืนถึง แก่ความตายเป็นจำนวนเรือนร้อย
เสี่ยด้วย กับมีข่าวพิเศษคือเค็มขึ้นอีกว่า ในกองอัฐินมีผู้พบประกาศ
ของเยอรมันฉบับหนึ่ง เป็นประกาศบอกให้ชนชาวอังกฤยทราบว่า
การทำสงครามอังกฤย ละเพราะอย่างนี้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้น กล่าวร้าย
นักยีนเยอรมันว่า กระทำการพิฆาตฆ่าไปแก่มาก แต่สนั่นนั้น เป็น
ลือลือคำข่มขืน และเสียดระพิศุจน์ความหวัง นักยีนเยอรมันขอให้
ทราบท่อนี้เถิดว่า นี่แหละเป็นความมั่งหมายของนักยีนเยอรมันที่จริง
ระประหารหนังสือพิมพ์ปาก ร้าย นั้นให้ลือลือหายไปเป็นตัวอย่างไว้ ระ

เท็จจริง ประการใดแล้วแต่ผู้ใดที่ อนึ่ง คนไทยในอังกฤษมีจำนวน
 เศษหนึ่งส่วนล้านของพลเมืองอังกฤษก็ยังไม่วายทะไรด้วยภัย คนหนึ่ง
 ถูกหลังคาพิทท้ายมาบนเตียงนอน นกเรียนคนหนึ่งกำลังเดินช้อยแถว
 เลสเตอร์สแคว ถูกความกินของอากาศจากลกระเบิด ถึงหน้าเกือบ
 คว่ำกลางถนน หัวเขาเจ้าเองก็เกือบพินาศ เพราะตอร์ปิโด
 อากาศลูกหนึ่งซึ่งตกลงมาในตึกแถวที่ติดต่อกัน แต่เคราะห์ดีที่ตึก
 แถวนั้นเป็นตึกแถวโบราณไม่แข็งแรงพอที่จะทำให้ลูกตอร์ปิโดอากาศ
 ระเบิดขึ้นได้ ข้าพเจ้าเป็นแต่คนหนึ่งของคนไทยยังได้รู้ได้เห็นเหตุภัย
 ภัยเพียงนี้ และเป็นเหตุภัยจะเพาะในกรุงลอนดอนเท่านั้นด้วย ช่าง
 ราวไม่มากอย่างไร.

การขอร้องกันมหานครลอนดอนและเกาะอังกฤษ ข้าพเจ้าได้ทราบ
 จากถาวรสนทนาว่า เขาได้ทำกัน อย่างจริงจัง แข็งแรงที่สุดเหมือนกัน
 ตามสถานทีที่สำคัญ ๆ เช่น พระราชวังบัคคิงแฮม ธนาคารแห่ง
 ชาติ ใช้ตาข่ายเหล็กทำเป็นกระโจมขึ้นของมันไว้ ลวดชั้นในการจุด
 โคมไฟ และมีการตกแต่งภาพพรางตา ไม่ให้ข้าศึกเห็น ส่วนการ
 ต่อสู้ซึกซิวราก็มีกองทัพเรือในช่องแคบอังกฤษคอยยิงสกัดเป็น
 แนวหน้า ถัดมาถึงกองขามฝั่งคอยยิงวิธีซึ่งประสานเพื่อยงกันมิให้
 ข้าศึกลวงล้า ต่อจากนั้นมรณัน ป.ต.อ. และไฟฉายตั้งอยู่ทั่วไป
 ข้างตงอยู่บนพื้นดิน ที่ใดมีตึกมีตึกกำแพงแข็งแรงเขาขึ้นไปตั้งบนนั้น
 คอยยิงรับกันเป็นราย ๆ ไปโดยตลอด ก็ยังมีมรณัน ป.ต.อ. พร้อม
 ด้วยไฟฉายเที่ยววิ่งไล่ยิงอีกด้วย ส่วนของอากาศยานต่างขวางบนและน้ำ

21410/2565

แน่นอนนั่น คือ เมื่อเครื่องบินของกฤษณ์ลำไคเสียบที จะตกลงหรือร่อนลง
ยังมีกองเรอรีบ กงทหารคอยช่วยเหลือ แต่ถ้าเยอรมันตกหรือ
ร่อนลง คือ ความทายนั่นเที่ยว หรืออย่างก็ก็คือ การเดินเซสยคัก.

วิทยาทารอากาศไม่ใช่จะมีแต่จากลูกกระเบิดของเยอรมัน ในชั้นต้นๆ
ประชาชนที่หนุ่ม ๆ อายากรู้ดูวาทะใหม่ เวลาเยอรมันมาพาดันเที่ยวเดิน
คัก พวกคนไทยก็ไปก็เขาคักย วันหนึ่งข้าพเจ้าก็กับเพื่อนไทยคนหนึ่ง
ไปเยี่ยมเพื่อนที่ตำบลพนัสเซอร์ เกิดมีการโจมตีทางอากาศขึ้น และ
ในระหว่างที่เรากำลังคุยกันอยู่ในห้องรับแขก มีเสียงตึงแก๊ง เป็น
เสียงของเครื่องบินที่บินมาลงมายังพนักบิน เราเข้าใจว่าคงจะเป็นสะเก็ด
ลูกกระเบิด จึงพากันออกไปค้นเพื่อเอามาเป็นของที่ระลึก แต่กลับถูก
กระหน่ำลงมาก ๒-๓ ชั้น เลยต้องวิ่งเขาคัก แม้มกระนั้นเรายัง
ไม่ทราบว่ามันเป็นภัยมาจากอะไร จนวันหนึ่งได้ปรากฏขึ้นว่ามีเครื่องบิน
มาคนหนึ่งบรรทุกเขี้ยวขวามาตรมถนนออกฟอรัค แล้วมาเกิดล้มตายลง
กลางถนนทางคนทั้งมา เจ้าหน้าที่ทำการชันสูตรพบสะเก็ดลูกปืน ป.ศ.๒.
ชั้นหนึ่งในตัวมา จึงสันนิษฐานกันได้ว่า เป็นสะเก็ดลูกกระเบิดทางอากาศ
ของอังกฤษที่ยิงขึ้นไปนั่นเองตกลงมา และเนื่องจากตกลงมาจากที่สูง
มากจึงทวความเร็ว และเป็นภัยที่ร้ายแรง ต่อจากนั้นรัฐบาลอังกฤษ
จึงสั่งให้ตำรวจคอยห้ามผู้คนไม่ให้ออกมาพลุกพล่านในเวลาทำการยิง.

ท่านทั้งหลาย เท่าที่ข้าพเจ้าเล่ามานั้น บางทีจะทำให้ท่านสำนึก
ภัยทางอากาศด้วย ชินไม่มากก็น้อย แต่ขอให้ท่าน ระลึก คักด้วยว่า
อังกฤษนั้นเขามีแสนยานุภาพทั้งทางบกและทางน้ำ แม้จะเข็นในสมัย

โน้นเขายังมีมากกว่า แข็งแรงกว่าเราในสมัยนี้มากมายนัก นอก
 จากนั้นเขายังมีสัมพันธไมตรีช่วยอดคังคังโลก แต่เขอมันยังทำได้
 ดึงเพียงนั้น ถ้าไทยเราต้องเข้าไปอยู่ในสงคราม สงครามที่พระอม
 ไปด้วยเครื่องมือสำหรับประหาร เครื่องทวารจะร้ายแรงยิ่งกว่าศร
 พระรามในเรอรัมเกยรติ พวกเราจะเป็นอย่างไร มีปากันตาย
 หรือพ่ายแพ้เขาเสียแต่วันต้นหรือ ใครจะช่วยเราได้ นอกจากเรา
 จะมิกองบินที่เจริญและแข็งแรงพอที่จะต่อสู้ประหัตประหารหรือต่อต้าน
 เขาไว้ได้ สมเด็จพระเจ้าพญาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ
 ผู้ทรงประสิทธิประสาทการทหารของประเทศไทย ได้มีพระดำรัสต่อท่าน
 จอมพลผู้เฒ่า แม่ทัพผู้เคยรบจริงคนเคียวของประเทศไทยในขณะนั้น
 ทหาพระที่นั่งอภิเศกคฤศติว่า “เจ้าคุณ การรบของเจ้าคุณนั้นใช้ไม่ได้
 เสียแล้ว แม้ว่าวิชายุทธ์วิธินอกเชิงทัพของเราน่าสอนกันอยู่ก็น่า
 จะต้องโยนทิ้ง เพราะสงครามต่อไปจะต้องเอาเครื่องบินขึ้นชนกัน ใคร
 มีเครื่องบินมาก คนนั้นก็ชนะ” พระองค์ทรงคิดมานานแล้ว แต่
 พระดำรัสของพระองค์นั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะต้องฝังอยู่ในความทรงจำของ
 พวกเราอยู่ตลอดไป เพราะเป็นความจริงเสียยิ่งกว่าจริง

เพราะฉะนั้น เราชาวไทยผู้รักตัว รักชาติ รักบ้านเกิดเมือง
 มารดร ยังจะนิ่ง ๆ คุกเข่าอยู่ชกหรือ มาเถิกท่าน มาช่วยกันก่อกำลัง
 และอำนาจให้แก่ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนุญ
 กันเถิก 21/10/2383 เราจะไต่ปลอกลภัยและเขินสุข ไทยรุ่งไทยคังฟ้าแน่นอน

ภัยทางทะเล

ข้าพเจ้าได้เคยเขียนเรื่องการโจมตีพระนครลอนดอนทางอากาศ หรือภัยทางอากาศ เป็นเครื่องบูชาคุณธรรมของนายนาวาอากาศเอก หลวงกาจสงคราม เสนาธิการ กรมทหารอากาศมาแล้วเรื่องหนึ่ง และทางการกรมทหารอากาศยานได้นำเอาไปพิมพ์เข้าเล่ม กับเรื่อง การป้องกันภัยทางอากาศของญี่ปุ่นของนายพันโท หลวงรวรรคสมบัติพล แจกเป็นของชำร่วยในงานฉายนิทรรศการนักบินผู้กล้าหาญของชาติ ๖ นาย พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งกระทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติยศยิ่ง

การโจมตีพระมหานครลอนดอนทางอากาศหรือภัยทางอากาศนั้น ข้าพเจ้าได้เขียนไว้ในเรื่อง “เมืองแก้วยามมหาสงคราม” และ ในเรื่องเดียวกันนี้ มีเรื่องภัยทางทะเลอยู่ด้วย เมื่อได้แยกเอา เรื่องภัยทางอากาศมาเขียนไว้ต่างหากแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้ยกเอาเรื่อง ภัยทางทะเลมาเขียนเสียใหม่ ให้เป็นเรื่องคั่นออกเรื่องหนึ่ง ซึ่ง ข้าพเจ้าก็คิดเอาเองอีกว่า น่าจะมีประโยชน์อยู่บ้าง ดังเช่นเรื่อง การโจมตีพระมหานครลอนดอนทางอากาศไม่มากนักเลย ข้าพเจ้าได้ ใช้เวลาว่างเขียนเรื่อย ๆ มาจนเกือบจะสำเร็จ ก็ประจบกับข้าพเจ้า ได้มาพบนายนาวาเอก พระสาทรบรรจง นายถาวรกรมการอำนวยการ ราชนาวิกสภา ซึ่งเป็นผู้ทูลเกล้าฯ เคารพรัก นำเอาหนังสืออนาวีกศาสตร์ มาให้หลานชายข้าพเจ้าอ่าน แล้วได้เกิดคุยกันขึ้นถึงเรื่องภัยทางทะเล

ของข้าพเจ้านั้น ท่านเคยกรุณาวิจัยไป เพื่อให้แก่หนังสืออนาวาดศาสตร์
 ซึ่งข้าพเจ้ามีความยินดี เพราะเป็นการสนธิใจของข้าพเจ้ามาแต่เดิม
 เรื่องวิทยาทานทะเลนั้นเป็นเรื่องในมหาสมุทร สมัยเคียวกยเรือ
 การโหมศพพระมหานครลงนทอนทางอากาศ ถ้าจะอ่านไปในแง่เรื่อง
 ข่านแก่นกไฟ เพราะมีการเล่าถึงเรื่องการเกิดครุฑขึ้นชดชวยาก การ
 บึงกันด้วยครุฑขลุ่ยโต เรือแตก มีการต่อสู้เพื่อยोगกันชีวิต มีการตาย
 อย่างน่าทึ่งเรศ ๆ ๆ จะเป็นเรื่องของภาพยนตร์เอานันนี่เชียว หรือ
 จะอ่านไปในแง่ความรู้เกี่ยวกับเตล็ดก็พอจะได้อีก เพราะมีการเล่าถึงการทำกิจ
 อาหารและเครื่องใช้ที่จำเป็น วิธีการควบคุมเรือ เพระทะเลยังความ
 ปลอดภัยให้แก่ประชาชน และนำความมีชัยมาให้แก่ฝ่ายตนในเวลา
 ที่กระทำสงครามแก่กันอยู่

ขออภัย ถ้าท่านจะอ่านไปในแง่เรื่องอ่านเล่น ข้าพเจ้าต้องขอ
 ออกตัวเสียก่อนว่า ข้าพเจ้าไม่ประสงค์จะให้อวดตนเองว่าเป็น "พระเอก"
 เพราะความจริง ถ้าข้าพเจ้าจะเป็นพระเอกอยู่ข้าง ก็เป็นพระเอก ชะนิค
 ยิ่งเอิญ ชะนิคที่ไม่มีความเก่งกล้าอะไรเลย นอกจากเคราะห์ดี เพราะ
 มีพระบรมเกศานภาพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่ง ไทโยรจู้คุ้มครของกลบั้นกาล
 ให้เท่านั้นเอง หรือถ้าจะแลไปในแง่ความรู้ ข้าพเจ้ายังคงต้องขอออกตัว
 เอาอย่างมาก ๆ อีกว่า แม้ข้าพเจ้าจะมีเลอศเป็นทหารแท้ เพราะ
 คับตระกูลของข้าพเจ้าเป็นทหารบกทหารเรือเกือบทุกคน ข้าพเจ้าก็ไม่
 ได้รบเกี่ยวข้องกับใคร และไม่เคยมีอยู่ในเรื่องการทหารเสียเลย แต่
 ท้าพเจ้าทรงอาจเขยิบเรื่องพาดพิงเข้ามาในวงวิสาการของทหาร เพราะ

ข้าพเจ้าเขียนด้วยความคิดหวัดดี เขียนจากความจริง ที่ตนได้รู้ ได้เห็นเอง
 ได้รับความรู้จากการสนทนากับเพื่อนนายทหารต่างประเทศ และข้อ
 สำคัญที่สุด เพราะข้าพเจ้าแน่ใจว่าข้าพเจ้าเขียนให้แก่ นายทหาร เมื่อ
 มีข้อบกพร่องผิดถูกบ้างประการใด ข้าพเจ้าขอมอบตัวให้ไว้แก่ท่านเสีย
 ให้ท่านชั่งแวงแก้ไขเอาเอง แล้วก็จะไม่มีภาระเสียหายอะไรเกิดขึ้นได้

เกาะอังกฤษไม่ได้เพียงแต่ถูกโจมตีทางอากาศอย่างเดียว เกาะ
 อังกฤษยังได้ถูกเยอรมันล้อมทางทะเลอีกด้วย มันออกจะน่าประหลาด
 อยู่ ท่านลองเข้คแผนทอออกทางนี้ ท่านจะเห็นว่า เกาะอังกฤษ
 ตั้งอยู่ห่างไกลจากแดนสงคราม มีทาง ๆ เดียว และเป็นทางแคบ
 นิดเดียว ทว่าศัตรูจะออกมาโจมตีหรือรอมล้อมได้ ก็ช่องทางช่อง
 เขตใกล้กันเท่านั้น และที่น่าประหลาดที่สุด ก็ทว่า อังกฤษเป็นชาติที่
 ชวนช้อลต่อว่า เป็นเจ้าแห่งทะเล มีสมุทราณภาพอันยิ่งใหญ่ เป็น
 ทหองของโลก ซ้ำยังมีสมุทรมิตร ที่มีสมุทราณภาพใหญ่ ๆ เช่นกัน
 อีกหลายชาติ คอยช่วยเหลือซึ่งกันอยู่ แต่เยอรมันซึ่งสามารถ
 ออกมาล้อมเกาะอังกฤษได้ ล้อมได้อย่างไร ล้อมด้วยอะไร ทำไม
 ฝ่ายสมุทรมิตร หรือออกนอกรวมกันเองว่าฝ่ายโลก จึงไม่
 สามารถปราบปรามมันให้ยอมมือได้

ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวถึง การล้อม การโจมตีของเรือรูลฟและเรือ
 เอ็มเคน เพราะเรือรบทั้งสองนี้ในแง่ปฏิบัติการความเก่งกล้าสามารถ
 ให้พวกเราชาวไทยทราบกันอยู่โดยมากแล้ว และเป็นเรื่องที่ยูนอก
 เหนือความรู้เห็นโดยตรงของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะเล่าแต่เรื่อง การล้อม

เขนมิตร เป็นศัตรู หรือชาติที่เขนกลาง เกิดความเคียดชัง ถึงกับ
ทำให้รัฐบาลอังกฤษต้องคิด ต้องหาวิธีทำเนนการด้วยกันช่วยเหลือ
อย่างคร่ำเคร่งนะแหละ

อังกฤษเป็นประเทศอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง ต้องอาศัยวัตถุดิบ
จากต่างประเทศและเมืองชนเป็นส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมด แม้
แต่อาหารการกินก็ของพระเจ้าเช่นเดียวกัน การข่มขู่เขามาหายใจ
เช่นนี้ มันเป็นการคับแค้นยิ่งนัก เขาข่มขู่เสียไม่ยอม
ให้หายใจเมื่อใด ก็คือเป็นการข่มขู่ให้ตายเหมือนตนเอง รัฐบาล
และประชาชนชาวอังกฤษตระหนักในจุดอ่อนแอของตนซ่อนอยู่ ดังนั้น
จึงคิดข่มขู่กันกันอย่างกวดขัน เพื่อยังสามารถภาพไว้ การข่มขู่กันเช่น
คือการจำกัดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงอันเป็นของสำคัญสำหรับการเศรษฐกิจ
กิจของชาติ และเป็นหัวใจของการสงครามยิ่งกว่าสิ่งอื่น น้ำมัน
เป็นของสำคัญเพียงไร ถ้าท่านสนใจในข่าวต่างประเทศในเร็ว ๆ นี้
อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจชาติพยายามจะระงับการรุกรานของ
อิตาลีแก่อบิสินี ท่านจะเห็นได้ว่า การแย่งชิงน้ำมันแหละจะเป็น
ไม้ตายของสันนิบาตชาตินี้ทีเดียว เมื่อตอนต้น ๆ มหาสงคราม
อังกฤษยังมีน้ำมันเชื้อเพลิงใช้สอยอยู่อย่างพมเพอชและด้วยราคาค่อนข้าง
ครันต่อมาราคาน้ำมันแพงขึ้น ๆ แพงขึ้นด้วยพาณิชย์ขยาย อย่างพลู
ในเมดิเตอร์เรเนียน เพราะฉะนั้น แล้วก็มีแพนอเมริกัน ๆ ด้วย
ความขาดแคลนของน้ำมัน และการชนกันของทวีปตะวันออก ผู้ใช้
รวมทั้งข้าพเจ้า ผู้ใช้สำหรับใช้รถจักรยานยนต์ด้วย ก็ยังมีไดนิก

ในพุทธภาษิตที่ว่า “ความประมาทคือทางแห่งความตาย” จริงอยู่ เราไม่ต้องพึ่ง เนย น้ำตาล เนื่อ ขนมปังเท่าใดนัก เรามัวซ้ำในนามีปลาในน้ำ แต่เราจะตอ้งระลึกว่าของเหล่านั้น เรามีหยิบใส่ปากได้ง่าย ๆ ดังกับข้าวในสำรับ เรามีพ้อแล้วหรือ ของเหล่านั้นจะไม่หมดไม่เปลืองไปซะหรือ เราตอ้งทำ ต้องหาเพิ่มเติม ก็ใครเล่าจะเป็นผู้ไปทำไปหาในยามสงคราม เพราะในยามสงคราม เราจะตอ้งใช้กำลังของคนทุก ๆ คน เลือดทุก ๆ หยด เขาไปสู้ไปรบ เพื่อยังความปลอดภัย เพื่อยังชนะ เกียรติยศและชื่อเสียง และเพื่อธรรมสถิตย์ ความประหัยภัยด้วยความจำัดกินแฉะ จะเป็นเกราะช่วยอันประเสริฐ

การจำัดอาหาร เขาเลือกจำัดแต่สิ่งซึ่งเขินของจำเป็นสำหรับยังชีวิตที่สำคัญ และจำัดแค่พอควร ไม่ใช่กะตอถระเทอเนงสุขภาพแห่งประชาชน เป็นการจำัดความพุ่มเพอช ให้ความเสมอภาคทั่ว ๆ ไปเท่านั้น ทั้งรัฐบาลยังคอยเอาใจใส่ตรวจตรา ควบคุมสถิติ และคอยแก้ไข ยิ่งความปลุกสู้ชของประชาชนและนโยบายของรัฐบาลให้เดินสอคล้องคองกันไปด้วย เช่นในขั้นต้น รัฐบาลออกพระราชกฤษฎีกาจำัดขนมปัง ขนมปังเป็นของมีราคาถูกและเป็นอาหารสำคัญของฝรั่ง ทั้งข้าวเป็นอาหารสำคัญสำหรับคนไทย จึงเป็นการกระทำให้เกิดความเสมอคองขนในหมู่กรรมกรคนจน ทั้งปรากฎชนตัวช่วยว่าเมื่อจำัดคนจนยอช จำนวนขนมปังที่ลดน้อยลงจริง แต่จำนวนขออันเป็นอาหารสำคัญก็อย่างหนึ่งได้เพิ่มขึ้น ด้วยเหตุคองนี้ รัฐบาล

จึงได้เลิกจำกัดขนมปัง และหันมาจำกัดเนื้อ เนย นม ไข่ ปลา ถั่ว

วิธีการจำกัดอาหาร เขาทำได้ง่ายสะดวกง่ายตายหน้าชมเชยมาก และเป็นผลสำเร็จของความมุ่งหมายด้วย เมื่อรัฐบาลได้ตกลงแน่นอนแล้วว่า จะจำกัดอาหารอะไรบ้าง เขาก็ประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา เจ้าหน้าที่ยาปลกรของเขย่นคำแถลงการฉะฉางวิธีการ และมีเจ้าหน้าที่ตรวจขอเทคโนโลยีและนำอีกทอดหนึ่ง ทั้งพวกหนังสือพิมพ์ช่วยกันแถลงข่าวอย่างแข็งขัน ข้อสำคัญที่สุดที่มันศาลให้กาารได้ดำเนินไปโดยปราศจากอุปสรรค เพราะประชาชนเกือบร้อยเปอร์เซนต์เต็มมีการศึกษาอันดี เกือบทุก ๆ คนใส่ใจในการบ้านการเมือง คอยอ่านหนังสือพิมพ์ และระดับครัวฟ่งข่าว ข้าพเจ้าเคยโดยสารรถไฟในเวลาเช้ามืด อันเป็นเวลาทพวกกรรมกรกำลังเดินทางไปทำงาน (รถไฟธรรมดาตอนเช้ามีตัวโดยสารไปและกลับ สำหรับ กรรมกร ด้ว้ราคาถูก) ข้าพเจ้าได้เห็นกรรมกรในเครื่องแต่งกายอันสกปรกมอมแมม ขาดแล้วปะเล้า ไม่มีกือเลอร ไม่มีฝาผูกคอ บางคนก็แค่ผ้าเช็ดหน้าสีแดงพัน แล่คงว่าเป็นกรรมกรที่ยากจน แต่เขาทุกคนยังมีหนังสือพิมพ์ติดมือมาอ่าน อ่านแล้วคุยกัน ผู้ที่ฉลาดหน่อย ก็แสดงความคิดเห็นเห็นอย่างแจ่มชัดเต็มที่ ผู้ที่เขลาหน่อยก็ฟ่ง เพราะฉะนั้น เมื่อมีข่าวอะไร รัฐบาลประสงค์จะให้ประชาชนทำอย่างไร ภายในไม่กี่ช้า เขาก็ทราบทั่วถรกัน และปฏิบัติตาม ปฏิบัติด้วยความเชื่อถอ ยินยอมและทนแระฮัก^{10/2663} ในบารเสงศรารมเช่นนั้น เขาว่า ด้ว้ เขามีส่วนล็คต้องรับผิดชอบคือประเทศชาติอยู่ด้ว้ ในเรื่อง การ จำกัดอาหารน

ก็เช่นเดียวกัน พอรัฐบาลประกาศ ก็เหมือนจะไม่เต็มวันก็... มีผู้ร่วม
ปฏิบัติกันแล้ว ชาวพม่าเองกับเพื่อนไทยอีก ๒ คน ได้ไปตั้งสถานตำรวจ
เพื่อรับสมัครอนุญาตให้ซื้อ เพียงในวันรุ่งขึ้นเท่านั้น ที่สถานตำรวจ
ก็เต็มไปด้วยฝูงชน ผู้มีความปรารถนาอันเดียวกันเสียแล้ว

การจำกัดอาหารครั้งนี้ ตามพระราชกฤษฎีกาฯ กำหนดให้คน
หนึ่ง ในสัปดาห์หนึ่ง บริโภคเนยได้ ๕ เอานซ์ น้ำตาล ๘ เอานซ์
เนย ๒ ปอนด์ ราษฎรทุกคนต้องไปรับบัตร อนุญาตให้ซื้อ จากเจ้า
พนักงานที่สถานตำรวจในตำบลของตนๆ มิฉะนั้นเขาผู้นั้นจะไม่มีสิทธิ
ซื้อสิ่งของนั้นๆ ใดๆเลย ในข้อนี้เองจะมีผู้คิดว่า พอดีโกงเอาได้ โดยวิธี
ขวนขวายกำลังของให้แก่เจ้าของร้าน หรือทำการปรองดองกับเจ้าของ
ร้านอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการเข้าใจผิด เพราะเจ้าของร้านจะไม่
ยอมขายให้ท่านเลย ด้วยเขาทราบดีว่า การขายของเหล่านี้ให้แก่
ผู้ไม่มีบัตรอนุญาตนั้น เป็นความผิดกฏหมาย ซึ่งเขาจะต้องรับโทษ
ทั้งเขาเองเขาก็ต้องรวบรวมบัตร ที่ได้รับจากผู้ซื้อ ไปรับซื้อมาจาก
โรงฆ่าสัตว์ และร้านขายส่งอีกต่อหนึ่งเหมือนกัน ถ้าเขาขายไปโดย
ไม่ได้รับบัตรจากผู้ซื้อ ในไม่ช้าเขาเอง เขาจะไม่มีของจำหน่าย และ
ต้องเลิกล้มไป ด้วยวิธีการดังกล่าวรัฐบาลไม่ต้องทำการยุ่งยากอะไร
รัฐบาลเพียงแต่ควบคุมโรงฆ่าสัตว์และร้านขายส่ง รวบรวมยอดของ
จำนวนของนมขมและของที่ทำขึ้นใหม่และรับมาใหม่เข้าไว้ แล้วคอย
ตรวจจะทย กับยอดของ จำนวนบัตรที่โรงฆ่าสัตว์ และร้านขายส่งได้รับ

21/10/25๒5

และให้ทรงกัน ก็เป็นการพอเพียรและได้ผลในการควบคุมแล้ว

บัตรอนุญาตให้ซื้อใน รัฐบาลได้พยายามทำอย่างระเบียบเรียบร้อย และให้ควมสะดวกแก่ผู้ใช้เป็นอย่างดี คือจัดทำอย่างสมบุกสมบันของเรานเอง แผ่นหนึ่งหรือหน้าหนึ่งกรอกเป็นบัตรอนุญาตแผ่นเล็ก ๆ ๑๖ บัตร สำหรับเกือบหนึ่ง บัตรเล็ก ๆ นมเลขที่ของสัปดาห์ประจำ คชเลขที่ ๑ ถึง ๖ สำหรับประจำสัปดาห์ที่ ๑ ของเดือน เลขที่ ๗ ประจำสัปดาห์ที่ ๒ และ ๓-๔ ประจำสัปดาห์ที่ ๓-๔ ของเดือน แผ่นหรือหน้า ๒-๓-๔ และต่อไปก็ประจำสำหรับเดือนต่อไปจนตลอดปี และมีบัตรชนิดหนึ่งสำหรับชื่อของอย่างหนึ่ง ไม่ปนอยู่กับ เช่นผู้ซื้อของจรรยาจะซื้อเนือ ก็ใช้บัตรสำหรับชอเนือ หรือชอนาตาล ก็ต้องชอบัตรสำหรับชอนาตาล ซึ่งการชอเท่าใด บัตรชนิดนั้น ประจำสัปดาห์นั้น เดือนนั้น ให้คนผู้ขาย เท่ากับจำนวนของที่ตนชอ เช่นในสัปดาห์ที่ ๑ นาย ก. มีสิทธิที่จะชอเนือได้ ๒ ปอนด์ตามพระราชกฤษฎีกา นาย ก. มีบัตรหมายเลข ๑ อยู่ ๔ บัตร นาย ก. จะชอเนือได้เพียง ๒ ปอนด์ แล้วให้บัตรหมายเลข ๑ แก่ผู้ขายหมดทั้ง ๔ บัตร หรือต้องการชอแค่เพียงปอนด์เดียว แล้วให้ผู้ขายไปแค่เพียง ๒ บัตรก็ได้ แต่ถ้าในสัปดาห์ที่ ๑ นาย ก. ใช้บัตรหมายเลข ๑ ไปหมดทั้ง ๔ บัตรแล้ว นาย ก. จะชอของนั้นในสัปดาห์นั้นอีกไม่ได้ และต้องรอไปจนถึงสัปดาห์ที่ ๒ จึงจะชอด้วยบัตรหมายเลข ๒ สำหรับชอของนั้นได้ต่อไป แต่ยังมีชื่อแม่สำหรับการผ่อนผันชอชอหนึ่งว่า บัตรของสัปดาห์ก่อนหรือเดือนก่อน

ถาม: เหลือ อนุญาตให้มีสิทธิเสียนมาใช้ในสัปดาห์หรือ คิดจนค้อมาได้
อีก ๒ เหมือน ๓ วัน แล้วเป็นอันว่าสละสิทธิ ใช้ไม่ได้ต่อไป

สำหรับนักเรียนไทย ซอก จะมีเหตุ ขลุก ขลัก อยู่บ้าง เพราะ
นักเรียนไทยในเมืองอังกฤษโดยมาก อยู่ในบ้านผู้มีชื่อ รับประทานอาหาร
เช้าเย็นกับครอบครัวชาว ส่วนอาหารกลางวันและน้ำชาตอนบ่าย
มักจะออกไปหารับประทานข้างนอกบ้าน ทันทีเกิดเป็นปัญหาว่า จะแบ่ง
บักกับใครอย่างไร เจ้าของบ้านต้องการบัตรสำหรับซื้ออาหารเช้าเย็น
นักเรียน ถึงต้องการบัตรสำหรับไปซื้ออาหารกลางวันและน้ำชาตอนบ่าย
แต่ในที่สุดทำการปรองดองกันได้ เพราะทางบ้านมีคนอยู่หลายคน
และการซื้อของก็ซื้อเป็นคราวๆ คราวละมากๆ ต้องการบัตรอย่างไร
เท่าใด ก็เรียกตั้ง เขามารวมกันไปซื้อ ส่วนทางนักเรียนไทยไม่
ต้องการบัตรมากมายนัก เพราะไม่จำเป็นจะต้องรับประทานเนอ เนย
น้ำตาลเสมอไป หันไปหาปลา ไข่ แทนเนอ ซาคะรีนแทนน้ำตาล
มาจะรินแทนเนยก็พอไปได้ อีกประการหนึ่ง นักเรียนไทยในกรุง
ลอนดอนโดยมากชอบไปรับประทานอาหารจีน รวมกันรับประทานเป็น
สำรับ เป็นการประหยัด ไม่ได้รับประทานเป็นจานๆ อย่างพวกฝรั่ง
ทั้งอาหารนั้นก็ไม่ได้ใช้เนอเป็นต้นๆ เหมือนอาหารฝรั่ง จึงไม่ต้องใช้
บัตรมากนัก รับประทานมอหนึ่ง ๕-๕ คน จะใช้บัตรเป็นค่าเนอ
เพียงครึ่งบัตรหรือบัตรเศษหกผล ส่วนการรับประทานน้ำชาตอนบ่าย
ซึ่งต้องการใช้น้ำตาลและเนย และฝรั่งโดยมากเห็นว่าเป็นการจำเป็น
รับประทานกันเป็นประเพณีนิยม แต่พวกเราเห็นว่าไม่จำเป็น เพราะ

ข้าพเจ้าได้เดินทางไปประเทศอังกฤษภายหลัง ประกาศสงครามเล็กน้อย
 และก่อนประเทศไทยได้เข้าร่วมสงคราม กับ สัมพันธมิตรเป็น เวลานาน
 แต่การเดินทางของข้าพเจ้าก็ได้ถูกรบกวนด้วยฝ่ายเยอรมันเสียแล้ว
 เช่นในขณะที่เราออกจากคลองสุเอซ เข้าเขตคัททะเล
 เมดิเตอร์เรเนียน แม่แต่ข้าพเจ้าอยู่ในห้องนอนก็ต้องวิต ข้าเรือต้อง
 เสียเวลา ต้องเปลี่ยนแนวทางการเดินเพื่อหนีภัยออกหลายต่อหลายทาง
 จนถึงเมืองมาเซดส์ของประเทศฝรั่งเศส และเมื่อข้าพเจ้าข้ามจาก
 ประเทศฝรั่งเศสไปประเทศอังกฤษ อันเป็นระยะทางประมาณ ๒๐๐ เส้น
 ยี่สิบหกเดือนเรือก็ต้องใช้เรือเร็วเป็นพิเศษ เพื่อการหลบหลีกภัยได้
 ทันทีทั้งที่ ข้าพเจ้ายังมีเรือลาคีระเวเน อากาศยานคอยขอร้องกันวิ่งส่ง
 ออกด้วย

การใช้อากาศยานคุมเรือโดยสารและเรือบรรทุกสินค้า เพื่อขอร้อง
 กันเรือไคน่า ตามที่ข้าพเจ้ากล่าวข้างบนนี้ดูน่าจะแปลกประหลาดอยู่
 ครั้น ๆ เพราะเรือไคน่าอยู่ในน้ำ ส่วนอากาศยานอยู่บนอากาศห่าง
 ไกลกัน ไม่น่าจะทำอะไรกันได้เลย ข้าพเจ้าเองในชั้นต้นก็คิดเช่นนั้น
 ครั้นได้พบปะเพื่อนฝูงเป็นทหารอากาศลงคุยได้ถามดู คงได้ความ
 ช่างน่าประหลาดใจไว้ในทันทีว่า การขอร้องกันช่วยเหลือเรือโดยสาร
 เรือบรรทุกสินค้า และการที่จะต่อสู้ทำลายเรือไคน่านั้น อากาศยาน
 ทำหน้าที่ได้ก็เหมือนกัน เพราะอากาศยานอยู่ในระดับสูง เห็นเรือ
 ไคน่าได้ในระยะไกลนั้นอย่างหนึ่งแล้ว และออกอย่างหนึ่งอากาศยาน
 ยิงได้เร็วทันใจ แม้จะเห็นเรือไคน่าอยู่ห่างไกลก็บินเข้าไปต่อสู้ได้ทัน

ท่วงที กว่าเรือไต้หน้าจะกำหนดให้ ก็ดำไปไม่ลืงเท่าใด พอที่ลูกกระเบิด
 ไต้หน้าของเครื่องบินจะกระทบและทำอันตรายได้บ้าง เขาอธิบายว่า ถ้า
 ไต้เห็นเรือไต้หน้า นักบินจะนำเครื่องบินเข้าโจมตีทันที ส่วนคนที่
 ลูกกระเบิดกระกระระกระการเคินทาง ของเครื่อง บินจากจุดที่ อยู่ ดัง ทท เรือ
 ไต้หน้าว่าจะกินเวลาเท่าใด ในกำหนดเวลานเรือไต้หน้าจะสามารถแล่น
 ไป และกำหนดงได้ลืงเท่าใด แล้วตั้งชระนวนเวลาระเบิดของลูก
 กระเบิดไต้หน้าเตรียมไว้ พอถึงททกำหนดไว้ชงคได้ตามการคำนวณ
 ก็ทลกระเบิดลงไป แม้การระเบิดนั้นจะผิดจุดหมายไปบ้าง ถ้า
 ไม่ห่างไกลนัก ก็อาจ ทำให้เรือไต้หน้าชคชงได้บ้างเหมือนกัน แต่
 มีข้อเสียหาย อย่างใหญ่ หลวง อยู่ ที่ เครื่อง บิน มี สามารถที่จะบินออกไป
 รักษาการณ์ หรือทำการขงกันห่างฝั่งออกไปได้ไกล ๆ และอยู่ไต้าน ๆ
 เท่านั้น แต่ข้อบกพร่อง นัก ประคิมจู้กได้คคคคน พบแล้ว คือ
 การ สร้างเรือ ขรรทุก อากาศยาน นนเอง ฉะนั้นเรือขรรทุกอากาศยาน
 นนแหละจึง เป็น ขมมุ่ง หะวาย ล้าคณ ของ กอง ทพ เรือ ของ อค ฝ่าย หนึ่ง ใน
 อันที่ระคคทำลายเสียให้ไต้ เพื่อมิให้ฝ่าย ตนถูกรุกรานจากอีกฝ่าย
 อากาศ

เราชาติไทยมีกองทัพเรือพอที่จะทำตามขมมุ่งหมาย นแล้ว หรือยัง
 และ ประเทศ เรา มี ความ จำเป็น ต้อง มี กอง ทพ เรือ ไว้ ไ้ชยียง หรือหาไม่
 ข้าพเจ้า คคคว่า ไม่จำเป็น จะ ต้อง ฟง คำตอบ จาก ทหารเรือละกระมัง
 เพราะแม้เราวิจัยบูรธรรมตนเองก็พอจะตอบได้ ในเมื่อคิดเพียงตน ๆ
 ว่า ล่าวไทยนี้มีความสำคัญเพียงใด ข้าพเจ้าว่าอ่าวไทยนี้คือ รุจุมก

๒/10/2565

ของประเทศที่ใช้สำหรับหายใจตัวเอง เมื่อเราไม่มีเครื่องมือสำหรับ
 จะของมัน ก็เท่ากับเราขอมให้ศัตรูเข้าออกจนหมดเท่านั้น
 ของพระเจ้าพิสดารว่า เกาะอังกฤษถูกเยอรมันลอบออกซดหนึ่ง ซึ่งเขิน
 หล้าฐานขมขื่นได้อย่างแน่นอนที่สุด คือที่เรือดอมาโนมารของบริติช
 นิยป้อนขุเสนโกลาของญี่ปุ่น อันเขินเรือกขาพเจ้าและเพณคนไทย
 อีก ๒ คนได้โดยสวารถอกจากประเทศอังกฤษมาเมืองไทย ได้ถูกเรือ
 ใต้น้ำของเยอรมันเบ้งจมลงในมหาสมุทรแอตแลนติก ทางทิศใต้ของ
 เกาะไอโรแลนด์

การ เดินทาง กลับประเทศไทยของข้าพเจ้าครั้งนี้ ใช้ว่าพวก
 ข้าพเจ้าหรือตัวข้าพเจ้าเองจะไม่ทราบถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่คน
 กี่หาไม่ เพราะถึงแม้ว่าทางราชการจะปกปิดข่าวอย่างเคร่งครัด พวก
 เขามุ่งความเพนทู่ความจริงมายศเกล้าแก่เราบ้าง แต่เราซัดท่าน
 อัครราชทูตไทยผู้ขยันขันธุชาเราไม่ได้ ทั้งเราก็ดไม่มีเหตุผลหลักฐาน
 ประการใดมาตงเขินซอคคิก้าน นอกจากจะอ้างความกลัวซึ่งจะเขิน
 ซอแก่ทวทนายภสียงนถ ก่อนหน้าทพวกข้าพเจ้าจะเขินทางกลับ
 กัมทลภระหม่อมพาของชาวไทยเราพระองค์หนึ่ง ได้ถูกส่งกลับมาแล้ว
 เหมือนกัน เราหรือระคัมคาวเทำเจำนายเรา จึงต้องจำใจเขินทางกลับ
 พงทู่ ๆ อย่งว่า อารจะคั่งงณญกักลับ ท่านอัครราชทูตท่านจะทราบ
 ถึงภัยหรือมีใจสังสารพวกเราอย่างไรเรารู้ไม่ได้ จะอย่างไรก็ดี คนไทย
 ๒ คนซึ่งได้ตั้งอั้งการศึกษ และมุ่งหน้าจะมาทำประโยชน์ให้แก่ชาติ
 บ้านเมืองได้เสียชีวิตไปเพราะการเดินทางครั้งนี้

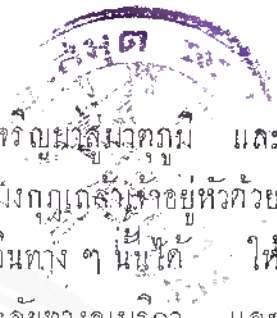
การเดินทางกลับจาก ประเทศอังกฤษ มา ประเทศไทย ใน เวลา มหา
สังครามันน มี ๓ ทาง คือ

๑. ทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเข้าคลองสุเอซ ซึ่งเป็นทางที่
ใกล้ที่สุด ถูกที่สุด แต่มีอันตรายมากที่สุด เพราะต้องผ่านย่าน
การยุทธ ที่มีเรือไคน่าฝ่ายเยอรมันมาก และเพราะอย่างยิ่ง ทหารเข้าซ่ง
บิขรอลตา และนี่ว่าทะเลเมดิเตอร์เรเนียนก็เต็มไปด้วยเรือไคน่าของ
ฝ่ายเยอรมัน คือทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นกระป๋องปลาซาคั้นของเรือ
ไคน่าและทุ่นระเบิดฉะนั้น ทางนี้จึงไม่มีผู้ใดเดินกันเลย

๒. เป็นทางอ้อม ทวีปแอฟริกา ผ่านเคปทาวน์ ทางนี้มี
อันตรายอยู่ในตอนที่ออกจากเกาะอังกฤษ และตามแถวอ่าวทางเข้าไป
ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน อันเป็นทางที่คนธรรมดาเดินกัน เพราะค่าเรือ
ค้อยถูกหน่อย ทางที่ ๒ นี้จะมีอันตรายบ้างและต้องเสียเวลาเดินทาง
มากกว่าสองเท่า

๓. เป็นทางข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก ไปทางประเทศอเมริกา
ผ่านประเทศญี่ปุ่นและจีน ซึ่งเป็นทางที่มีอันตรายเพราะตอนทีออก
จากฝั่งเกาะอังกฤษเท่านั้น พอออกมาจากฝั่งเสียได้แล้ว เป็นอันพ้น
อันตราย เป็นทางที่คนมีคลังค์หน่อยเดินกัน ทั้งเป็นทางที่สั้นกสั้น
ก็ข้ามประเทศย่านเมืองที่เจริญ ๆ หลายแห่ง แต่เป็นทางที่ค้อยเปลืองเงิน
มากที่สุด

เมื่อข้าพเจ้าได้ทราบว่า ข้าพเจ้าจะต้องกลับประเทศไทย ข้าพเจ้า
จึงได้เลือกเอากลับทางประเทศอเมริกา เพราะเป็นทางที่ค้อยเปลืองกลับ

หน้อย ทั้งคิดว่า จะได้แยกหูเบ็ดตาหาความเจริญอยู่สมควร และ
 ต้องทูลพระราชาประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย
 แต่ข้าพเจ้าได้รับคอบว่า ไม่มีเงินจะเพิ่มให้เดินทาง ๆ หน้อยได้ ให้
 กลับทางเดิม เมื่อข้าพเจ้าหมดหวังจะเดินทางกลับทางอเมริกา และ
 เวลานั้นข้าพเจ้าได้ทราบว่า เรือไต้หน้าเยอรมันกำลังอาละวาดใหญ่
 ข้าพเจ้าจึงได้ขอเบี่ยงย้ายไปกับการราชทัณฑ์และการจัดการของสล๊อต
 แลนเคียวรุก (ตำรวจสันติบาล) แต่ในที่สุดเมื่อข้าพเจ้าได้ไปอยู่การอยู่
 พักหนึ่ง ก็ต้องเสียบกลับเดินทางกลับ

การกลับของข้าพเจ้า ๆ มีเพื่อนไทยเดินทางมากด้วย ๒ คน เป็น
 หม่อมเจ้าองค์หนึ่ง เป็นหม่อมราชวงศ์คนหนึ่ง ซึ่งเสด็จการศึกษา
 การคลังมาจากมหาวิทยาลัยออกัสฟวร์คแล้ว เราออกเดินทางโดย
 การรถไฟจากพระมหานครลอนดอนไปเมืองลิเวอร์พูล อันเป็นเมืองท่า
 ที่สำคัญที่สุดของประเทศอังกฤษ ในท่ามกลางเพื่อนฝูงทั้งคนไทยและ
 ต่างชาติก็ด้วยความอาลัยรัก แต่ว่าจะพุ่มพายน้ำตา สำหรับคนไทย
 ด้วยกัน พอระเหินไปคิดหักใจได้บ้างว่า ในไม่ช้าเราจะพบกัน ร่วมแรง
 ร่วมงานกันช่วยชาติ ในมาตุภูมิของเราเองอีก แต่กระนั้นเรายังจิตใจ
 อาลัยรักกันไม่ได้ เพราะเราต่างคนต่างเห็นใจและสังสารกันอยู่ สำหรับ
 เพื่อนชาวต่างประเทศ ซึ่งเราได้รักกัน คบกัน เกื้อกูลกัน บางคน
 เกือบจะพูดได้ว่า เป็นเพื่อนกันได้จริง ๆ ทั้งหญิงชาย ไทยมิได้คิด
 ดึงฉวพรรณวรรคตเลย นี้แหละ ที่ทำให้เราแสนที่จะเศร้าสลด เพราะเรา

ทราบว่า มันเป็นการจากกันอย่างไม่ดีไม่มีโอกาสพบปะรักกันอีก มันเป็นการรำลាក់กันไปตายโดยแท้ เรากอด เราจูบ จับมือกันจนวาระสุดท้าย แล้วรถไฟก็เคลื่อนขบวนพาเราไปยังเมืองลิเวอร์พูล และเมื่อได้ให้เจ้าหน้าที่ชาวอังกฤษตรวจหนังสือเดินทาง ตรวจค้นของต้องห้าม นำส่งหนังสือสำคัญเสร็จแล้ว เราก็ลงเรืออิธาโนมารู ของบริษัทชิปปอนยูเซนไกซา ซึ่งเทียบท่าคอรุริชิเวออยู่แล้วในเย็นแห่งวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๑ นั้น

เรืออิธาโนมารู เป็นเรือกลไฟรับส่งคนโดยสารธรรมดา มีระวาง ๘,๐๐๐ ตันเศษ มีลูกเรือนายเรือเป็นชนชาวญี่ปุ่น แต่มีผู้บังคับการเรือเป็นฝรั่ง ตามคำบอกเล่าของนายเรือญี่ปุ่นคนหนึ่งว่า เดิมทีนั้น ญี่ปุ่นจ้างฝรั่งมาเป็นผู้บังคับการเรือทั้งในราชนาวีและพาณิชย์นาวี เพื่อเป็นครู ครั้นคนญี่ปุ่นได้รับความรู้ความชำนาญชำนาญแล้ว ก็ค่อย ๆ ปลดคนฝรั่งออกไป เขาคนญี่ปุ่นเข้าประจำการแทน ยังคงเหลือฝรั่งในนาวิกโยธินอยู่แต่ผู้บังคับการเรืออิธาโนมารูคนเดียว และเป็นคนที่ได้หายไปกับเรืออิธาโนมารูเอง

เรืออิธาโนมารูจอดอยู่ที่ท่าเมืองลิเวอร์พูล ๑ คืน รุ่งขึ้นถอยออก ไปคอยขบวนเรือที่ปากน้ำออก ๑ คืน ต่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ เวลา ๑๗.๑๕ นาฬิกา จึงได้เริ่มออกเดินทางพร้อมกับเรือโดยสารและเรือสินค้าลำอื่น ๆ เป็นขบวน ทราบว่าเรือที่ออกเดินทางไปในคราวนั้นมีจำนวนราว ๑๕ ลำด้วยกัน และมีเรือพิฆาตคอร์บีโทของกองทัพเรืออเมริกันเป็นเรือคุ้มไปด้วย ๒ ลำ

เนื่องจากภัยทางทะเล อันเป็นอุปสรรคสำคัญของการขนส่ง ซึ่งเป็นชีวิตจิตใจของชนชาวอังกฤษและของประเทศอย่างยิ่ง การขนส่งทางเรือในเวลามหาสงคราม รัฐบาลจึงได้เข้าทำการควบคุมช่วยเหลือด้วยอย่างแข็งขัน และมีกฎข้อบังคับวางไว้เป็นระเบียบเรียบร้อยทุกอย่าง เช่น

๑. เรือทุกลำจะต้องระวางมีไหมแสงไฟปรากฏบนเรือเลยแม้แต่ น้อย ตลอดจนช่องลมในห้องก็ต้องปิดให้มิดชิด หรือแม้แต่โคมเขี้ยวขาว แดง อันเป็นโคมสัญญาณสำหรับการเดินเรือ ก็ต้องระมัดระวังการใช้ในทิศทางเป็น

๒. เรือทุกลำจะต้องมีเรือชูชีพให้เพียงพอแก่ผู้โดยสารและคนเรือ

๓. ในเรือชูชีพเหล่านั้นจะต้องมีน้ำและอาหารไว้ให้พอควร

๔. เรือชูชีพเหล่านั้นจะต้องผูกโยงไว้แนบลำเรือ ให้พร้อมสรรพทุกคนเรือจะทำการหย่อนลงน้ำได้ทันที

๕. ต้องมีแพทย์ชูชีพไว้สำหรับคนในเรืออีกต่างหาก

๖. ต้องมีเครื่องชูชีพแจกจ่ายประจำคน โดยสารและคนเรือทุกคน และจัดเก็บไว้กับคนเหล่านั้นในทิศทางเหล่านั้นจะหยิบเอามาได้โดยง่ายที่สุด

๗. ต้องมีบัญชีแสดงให้คนโดยสารและคนเรือทราบว่า เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น ๕๖๕ คนโดยสารคนใดจะต้องลงเรือชูชีพลำใด และเรือลำนั้นอยู่ในความบังคับบัญชาของนายเรือคนเรือคนใด

๘. สัญญาเหตุฉุกเฉินนั้นใช้อะไรอย่างไร

๘. คนโดยสาร คนเรือจะต้องปฏิบัติอย่างไร ให้เป็นหน้าที่
ของผู้บังคับการเรือจะต้องชี้แจงแนะนำให้ทราบทั่วกันโดยแจ่มแจ้ง เพื่อ
ว่าถ้ามีเหตุฉุกเฉินขึ้นแล้ว จะได้ทำการช่วยเหลือกันได้ทันต่อทันที และ
มีระเบียบเรียบร้อยเป็นอันดี

การปฏิบัติตามที่บอกกล่าวข้างบนนี้ ในเรืออิราโนมารูได้ปฏิบัติ
เช่นกัน สัญญาเหตุฉุกเฉินนี้ใช้หุ้กเรือกลไฟนั้นเองซึ่งรวดเร็ว
เมื่อผู้โดยสารและคนเรือได้ยินสัญญาณระฆังหรือได้เครื่องสัญญาณไป
บนภาคฟ้า ตรงที่ท่าเรือซึ่งพลาของตน ๆ แขนงอยู่ ด้วยอาการอันสงบ
เป็นหน้าที่ของนายเรือจะจัดการให้คนเรือแก่เรือซึ่งพลาไปเทียบ
ภาคฟ้า แล้วให้ผู้โดยสารลงเรือนั้น เมื่อคนโดยสารลงเรือและนั่ง
เป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว จึงให้คนเรือโรยเชือก หย่อนเรือซึ่งพลา
ลงน้ำไป เพื่อที่จะให้การขึ้นไปถึงกล่าว ท่านผู้บังคับการเรือได้
ทำการซ้อมในระหว่างที่เรืออิราโนมารูจอดทอดออยู่ในแม่น้ำนั้นครั้งหนึ่ง
และในระหว่างที่เรือเดินอยู่ในช่องทะเลอิริซอกครั้งหนึ่ง โดยใช้ฆ้อง
ตีระฆังเป็นสัญญาณแทนหุ้กเรือไฟ เมื่อมีสิ่งใดโดยพร้อม ท่านผู้
บังคับการเรือก็ชี้แจงแนะนำ เช่นการใส่เครื่องซึ่งพลา ผู้ใดได้ฝึก
หรือได้ไม่แน่นแฟ้นก็พอ ก็ชี้แจงและสั่งให้ลองใส่กีฬาใหม่ จนถูกต้อง
เข้าใจดีทุกคน

ในขณะนั้นอิราโนมารูออกจากท่าเมื่อถึงเวลาปลานั้น มีผู้คน
มาส่งผู้โดยสารอย่างคึกคัก เพราะในเที่ยวเมื่อนั้นผู้โดยสารไปด้วย

กันมาก และดูเหมือนพระเป็นเจอบลัดเขียวแรก นับตั้งแต่เกาะอังกฤษ
 ได้ถูกล้อมด้วยเรือโตเกะ ทหารราชการกองควบคุมการขนส่งเห็นว่า
 ค่อยปลอดภัยแล้ว และอนุญาตให้หญิงและเด็ก ผู้อ่อนแอ เดินทางได้
 มีผู้โดยสารและคนเรือรวมกันทั้งสิ้น ๓๐๐ คนเศษ มีหญิงและเด็ก
 กุหลาบ ๗ หรือ ๘ คน แต่ละเป็นจำนวนแม่เท่าใด ข้าพเจ้าไม่ทราบ
 เพราะการเดินทางขังไปไม่ได้ทำใด ยังไม่ทันที่จะได้เริ่มวิพากษ์วิเสาะ
 กันได้ทั่วถึง เรือก็มาถล่มอย่างเดี้ยงถน

การรำลา แสดงความซาบซึ้งรักใคร่ ช่างมันและกันนั้นทำเร็วเหมือน
 สิวระปูลศรจน น่าที่จะได้รับทราบบันทึกไว้ด้วย เพราะต่างคนต่าง
 แสดงออกมานอกหน้าด้วยน้ำใสใจจริง มันเป็นการแสดงความวิตก
 เศร้าสลดอย่างลึกซึ้งทีเดียว หม่อมราชวงศ์เพิ่นข้าพเจ้า ผู้มีโรค
 ผม่วรงจนต้องใส่ผมหลอก ถึงกับถอดผมหลอกถอดอกวิคแกว่ง เปล่ง
 อุทานวาจาออกมามีว่า “พ่อเพิ่นยาก น้ารักยิ่งอันแดนศุขชัย
 ฉันทลาค่อน ฉันทลาคับความสมศรมหวัง ในอันที่ฉันทจะมีโอกาสมาเยี่ยม
 เพิ่นออก ลาก่อนสหายรักทั้งหลาย พระเจ้าเขยงบนท่านน ที่
 ชนกาลให้เราได้มาพบและรักกันอีก ” มันเป็นการรำลาอย่างออก
 “พระอะหัง” ถิ่นนตเคียว

ดวงร้ายปางดี พวกเขาหัวเก่าๆ ถิ่นนต นิจรงในโลกนหรือ ?
 ข้าพเจ้าเองสงสัยยิ่งนักและไม่กล้าที่จะริว่า ไม่เชื่อเสียทีเดียว เพราะ
 เคยได้ยินได้ฟังมามาก ท่านนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลาย ท่านจะหาว่า
 ข้าพเจ้าเป็นคนเก่าหัวครึ่ตามใจ แต่ขอท่านได้โปรดอย่าลืมนว่ ถึง

ศักดิ์สิทธิ์ เหล่านี้บรรพบุรุษของเราถือกันเป็นมฤตยูกตมฤตยุมานะแต่เมื่อไร
 ก็ไม่รู้ และไปใครที่ระลึกว่า ท่านเองท่านก็ยังเรียนวิทยาศาสตร์
 ยังไม่จบ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นนี้กล่าวอาจจะเขียนสิ่งที่ท่านยังเรียนยังไม่จบ ดัง
 เช่นในสมัยนั้น ท่านอาจจะยังไม่เชื่อว่าเราเหล่าลอบขโมยเข้าได้ อากาศยาน
 อยู่ในอากาศได้ฉันใด ในสมัยนั้นท่านก็คงยังไม่เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นน
 อาจจะเป็นไปไหม? ข้าพเจ้าเคยเดินทางทั้งในตะวันออกและตะวันตก
 เคยได้เห็นการส่งเสียงร่ำลา ตามท่าเรือ สถานีรถไฟหลายต่อหลาย
 แห่ง บางแห่งกลับมีความสนุกสนานครึกครื้น กอดกัน รุกกัน ให้ของ
 กระจุกกัน ขว้างปากดอกไม้ บูสรวรวิศ สรวลเสเฮฮากันอย่างเชิดเกริก
 แต่ในครั้งที่มาเราไปเยือนออกเดินทางจากเมืองลเวอริอุส ครั้น
 เป็นการทรงกันขำมี มันช่างเจียข่างเหงาเศร้าสลดทอนอย่างน่าใจหาย
 แทยไม่มีผู้ใดจะยมเย้มแจ่มใสเลย และเมื่อได้ฟังวาทะหม่อม
 ราชวงศ์เพอณของข้าพเจ้าเข้าด้วย กระทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกขมพอง
 สยอองเกล้าเอาอย่างมก ๆ ที่เคยว นมันเป็นลางร้ายหรือ?

เรื่องชิวาโนมารุได้เกิดขึ้นออกปากน้ำเมืองลเวอริอุสอยู่เวลา ๑๗.๑๕
 นาฬิกา แม้เวลานั้นเป็นเวลาเย็น แต่ค่ำมืดมาก เพราะเป็นเวลาใน
 เดือนตุลาคม อันเป็นเดือนที่ช่างเข้าฤดูหนาวของประเทศอังกฤษแล้ว
 และการที่เจ้าหน้าที่กองควบคุมการขนส่งกำหนดให้ชะบวนเรือเดินออก
 ปากอ่าวในเวลาพลบค่ำ ก็ช่วยมีประสังศที่จะเอาความมืดเป็น
 เครื่องกำบังอุดหนุนให้พ้นสายตาของข้าศึกนั่นเอง

ข้าพเจ้านั่งอยู่บนคาบฟ้าเรือพร้อมด้วยเพื่อน ๆ เพื่อชมภูมิประเทศ

ของอังกฤษ อันเป็นประเทศที่เราได้รบการศึกษามาอย่างเขาคณเฑาะว์ ได้รบ
 ความสนุกสุขสำราญมาเป็นเวลานานยี่ และเรารักเกื้อย ๆ จะเป็น
 มาตุภูมิของเราเองที่เดียว เราแลแล้วแลเล่า แลจนมีประเทศ
 หายไปกับตาเอง ด้วยความสลักอาลัย เราเห็นเครื่องบินบินมาแล้ว
 หายไปหลายครั้งหลายครา เราเห็นเรือพญาศตอรัญ โต้แล่นผ่านมา
 แล้วแล่นเลยคชนหน้าหายไป เรานั่งอยู่เช่นนั้น นั่งอยู่เฉย ๆ ไม่มี
 ใครพูดใครคุย เราเหม่อมองไปในอากาศอันอ้างว้างในความมืดแห่ง
 รัตติกาล คุ้เรวฝน อ่า! ประเทศอังกฤษและสหราชอาณาจักรทั้งหลาย เรา
 ลาก่อนแล้ว เราจะคงรักและระลึกถึง แต่เราจะมิใช่ควาสนามา
 เข็มเย็บเข้าออกหรือไม่ นั่นเป็นปัญหาไปในทางอกุศล เราเองเรา
 ไม่อยากจะเพียงแต่นึกแต่ฝัน เพราะการนึกการฝันเป็นแต่เพียงสร้าง
 วิมานในอากาศ เราต้องการความสัมพันธ์ สัมผัสตัวอย่างแท้จริงต่างหาก
 ขอความศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงช่วยเราด้วยเถิด เรานั่งอยู่อย่างนั้น จน
 ผนังสัญญาณขอรบประทานอาหารปลุกเราขึ้นจากภวังค์ เราหงัด
 รู้สึกตัว ลุกขึ้นเดินไปรับประทาน

โต๊ะรับประทานอาหารที่พวกเรานั่ง มีผู้ชนมานั่งร่วมด้วย เช่น
 นายช่างกลใหญ่ของเรือชิราโนมารุและพวกฝรั่งอีก ๒-๓ คน ในพวก
 ฝรั่งนั้นฝรั่งคนหนึ่งเป็นเพื่อนร่วมห้องของเรา แต่เขาเป็นคนเคราะห์ร้าย
 ที่สุด เขาเล่าว่า เขาจะไปหาภรรยาที่ยุตรของเขาที่เมืองเคฟทาวน์
 เขาเคยเดินทางไปครั้งหนึ่งแล้ว เรือแตก แต่เขารอดมาได้ การ
 เดินทางครั้งนั้นเขนครั้งที่สอง เขามีความวิตกกังวลยิ่งนัก ซึ่งเขนความจริง

เพราะเขาผู้นั้นแม้จะโตโตยสารมาชนทั้งสองอยู่ห้อง ๆ เกี่ยวกับพวกข้าพเจ้า
เขาก็ใช้ห้องแต่เพียงเบ้นท์เถยของ จะลงมาในห้องข้างกัซว่ครังครว
เช่นลงมาอาบน้้ำแต่งตัว โดยมากเขาและเลมอยู่แต่ในห้องสือบบุหร
ยนคาตฟาซันเบน ซึ่งเบ้นท์ที่อยู่ไกลเรอชชัพของเขา นอนกันชน
ในห้องสือบบุหรันน ซ้างนำส่งสารเสียบเหลอเกิน มค่นนึหะ พระพทโรวาท
ไค้กล่าวไว้ว่า อนิจจริงเบ้นของไม่เถย เมอถงททาบ กัคองตาย ไม่มี
อะไรจะช่วยเหลือไค้

ในขณะที่เรานั่งรียประทาน นายช่างกลใหญ่ไค้อธิบายถึงการ
เคินเรอให้เร่าฟังว่า เราก่าลังเคินอยู่ในช่องแคบไอรืช ครันเรากามว่า
ทำไม้คองเคินชนมาทางเหนือ มาอ้อมเกาะโอรุแลนคุให้เสียบเวลาทำไม้
ทำไม้จึงไม่ออกทางปากอ่าวแม่น้ำลิวเอรปูลเสียบที่เคียว เขาคอบอย่าง
อูย ๆ อึย ๆ ว่า เพราะอ่าวลิวเอรปูลเบ้นทางสำคัญ เขอรมันมัก
ล่งเรอไค้นามาคอบคักก็อยู่เสมอ ๆ จึงต้องออกเคินเวลากกลางคิน และ
คองอ้อมเกาะโอรุแลนคุ เมอพื้นเกาะโอรุแลนคุแล้ว บังคองคักฟัง
ตรงไปโนมหาสมุทรแอตแลนคิค ไปให้ห่างจากเกาะโอรุแลนคุให้มาก
แล้วจึงคักล่งไปทางไค้ไค้ ทงนเบ้นวัคการเพอพลางความเห็นของผ่าย
คัทร แล้วเลบพคกลบอธิบายถึงควมเอาใจใส่ควมระมัตระวังของเขา
ในอันที่จะให้ควมปลอคักภัยแก่เรา เกอบ ๆ จะให้เร่าเข้าใจไค้ไค้ว่า ภัย
อันทรายนนไม่มเดบแม่แค่นอย และการทคองเคินอ้อมเช่นน ก็เพราะ
ควมระมัตระวังอย่างจะไม่ให้มีอะไรเกคชนเท่านนเอง ไค้รว่าญุ่น
เบ้นคนไม่ช่อญุ่น ข้าพเจ้าว่าญุ่นเบ้นคนช่างพุกและพุกแก่ง ในเมอ
เขาคองการระพุดต่างหาก

รุ่งขึ้นวันที่ ๓ ตุลาคม เราได้ทำการชดมถนนออกครึ่งหนึ่ง เป็น
ครึ่ง ในท่ามกลางทะเล ซึ่งเป็นครึ่งหนึ่งว่าใช้การได้ และเป็นท
พอใจของท่านผู้บังคับการเรือมาก แต่สำหรับข้าพเจ้าขึ้นมาชดมด้วย
อาการลำบากยากยิ่ง และเกือบ ๆ จะเป็นผู้ทำลายพิศด้วยพฤกษชาติการณ
อันสกลปรกเสียให้เสีย เพราะเมาคณ

ข้าพเจ้าว่าการเมาคณ การตกนรกทั้งเป็นเราดี ๆ หนึ่ง ท่าน
ผู้ทรงไว้ซึ่งวิชาการชำนาญในน้ำในทะเล ข้าพเจ้าขออภัยในการ
ที่เอาเรื่องของท่านเอาไม่เชื่อถือเสียเลย มาเล่าให้ท่านเสียเวลาอ่าน แต่
มันเป็นเรื่องจริง ที่ข้าพเจ้าประสพมาเอง และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง
ภัยทางทะเลของข้าพเจ้า ขอให้ข้าพเจ้าเล่าต่อไป แล้วท่านจะคิด ระทึก
ท้วง ระวิจารณ์อย่างไร ก็ตามใจท่านเถิด

ที่ข้าพเจ้าว่าคนเมาคณ คือคนตกนรก เพราะว่าข้าพเจ้ารู้สึก
เช่นนั้น ข้าพเจ้าออกไปทะเลครึ่งใด ไม่ว่าจะไปด้วยเรืออะไร ตั้งแต่
เล็กที่สุดจนกระทั่งเกือบใหญ่ที่สุด ข้าพเจ้าเป็นต้องตกนรกทุกครั้งไป
เชื่อว่าคนเราที่เมาคณมีอยู่ ๓ จำพวก คือ

- ๑. พวกที่ไม่เคยเมาเลย
- ๒. เมาแล้วหาย
- ๓. เมาแล้วก็เมาตลอดไปจนตาย

ข้าพเจ้าเห็น จะ ตก อยู่ในจำพวก สุกท้ายนี้แน่ และเนื่อง จากที่
ข้าพเจ้ามาในเรือสร้างเอง กระทำให้ข้าพเจ้าชวนช่วยหาทางบ้ายัก

อย่างยกใหญ่ คงได้เกร็ดความรู้แปลก ๆ มาบ้าง จึงอยากขอ
ให้ท่านที่ยังไม่หายเมาคลิน ลองเอาไปพิจารณาดู หรือถ้าจะนำเอา
ไปทดลองดูบ้าง ข้าพเจ้าก็ยินดี เพราะจะได้เป็นความรู้นำมาสู่พวก
ตถนรกร่วมกัน

สิทธิการวิะท่านว่า

ชานานที่ ๑ ก่อนจะออกทะเล ท่านให้บำรุงร่างกายให้แข็งแรง
แล้วทำให้เบ็ยกยาน การเมาคลิน ท่านจะไม่รู้จัก โดยอ้างเหตุผล
ว่า ให้กินพวกทหารเรือ เข้าทไหนดนุกทนน ซอยประจัญบานทุกหน
ทุกแห่ง เขาจึงไม่เมา แต่สำหรับข้าพเจ้า แข็งแรงก็แข็งแรง สดุก
ก็ซอยสดุก แต่เมาเสมอ ถ้าจะเขินเพราะไม่ให้เขินทหารเรอนั่นเอง
เขินเหต

ชานานที่ ๒ ก่อนออกทะเล ท่านให้รับประทานอาหารให้อิ่มจริง ๆ
เสียก่อน ทังนท่านอ้างว่า เรือรบระทุ้อชัยเฉาหนัก ๆ ไม่โคลงฉันใด
กะเพาะและลำไส้มีอาหารเต็ม ก็จะไม่ชโยกชโยนฉนนัน ยาชานาน
นี้ข้าพเจ้าได้ทดลองแล้ว ในเมื่อข้าพเจ้าเดินทางข้ามช่องอังกฤษ จาก
ฝรั่งเศสไปเมืองฟิลาคตะโคน พอเรือเริ่มจะออกจากท่า ข้าพเจ้า
ว่าชนมน้ำชาเสียอย่างเต็มที พอเรือแล่นเข้าสู่ช่องอังกฤษ กะดาสี
เรือเอาชานองออกมาแจกคนโดยสาร (สำหรับ อะไรท่านคงทหายดู)
ข้าพเจ้าไม่ยอมรับ เพราะเชื่อมั่นต่อการรับประทานยาชานานนี้ แต่
พอเรือหวังฝั่งออกไป ให้รู้สึกเหมือนจะเป็นลม และพอเพื่อนรับ
บอกออกมาว่า เห็นฝั่งเกาะอังกฤษแล้ว ข้าพเจ้าก็ถ่ายอึเฉาของ

ฝรั่งเค็สส่งไปบนทาดพาวเรอ (กะลาสิแยกซามอังกงค่า) ทงน
ถ้าจะกล้วอังกฤษชิวา หรือกล้วว่า จะตองเสี่ยภานี่ซาเข้า

ชานานที่ ๓ เป็นยาไทยโบราณ เพชรไทยทไปยุโรปกัยข้าพเจ้า
บอกว่ คักคัสทอนิก เขาทำแล้วแต่เขาไม่เคยเมาคลินเลยจนนิก
เก็บว ตามคำรำนว่ สิทธิการิชะ ถ้ามีโตกล้วเมาคลิน ท่านให้
ยกมือไหว แล้วเอาปากกักวางทขกเส้าเรอนนเสี่ย ๓ ครั้ง จะไม่
เมาคลินเลยแล ยาชานานนี้ข้าพเจ้าตงใจระลອງในเมื่อข้ามมหุตศมฺพร
คูนเตย อันเขนทะเลทขาคลิน แต่ไม่ใ้กระทำ เพราะพอข้าพเจ้า
จะลุกจากทนอนไปทาลางเรอ พื่อเพอน อักคนทงน ชงนอนเอามือ
กคทงนออกเอออยู่แล้ว ตรวรห้ามออกมว่ “อย่าเลยคุณหลวง
อ้าย.....มันโกทงนระ ผมตองแล้ว เค็มปากเปล่า ๆ”

ชานานที่ ๔ เป็นยาชงพรมกัรณาทขิวูไ้เสนอว่ เมาคลินว่า
เมาคลิน เพราะฉะนนเมอจะเมาคลิน กักนเส้าให้เมาคลิน ยา
ชานานนี้ข้าพเจ้าทตลองไม่ใ้ ด้วยข้าพเจ้ารับประทาน เหล้าไม่เ็น
แต่เพอนของข้าพเจ้าคนทงนเลวว่ เขาตองแล้ว มันร้ายกาจยงกว่
เพราะไม่ระเซไปทงไหนคิ ในทสุทพแกกเทอออกมากตงทง ทงชน
ทงชม ทงหมั้น ทงป่วคหิว เล่นเอาเกอชตาย

ชานานที่ ๕ เป็นยาฝรั่ง ชงประคิชูชินตวมทงนทวิทยาศาศตร
ข้าพเจ้าตมชอเสี่ยแล้ว แต่จำใ้ตว่ ยาชานานนมีอยู่ ๒ ขวค ขวคที่ ๑
สำหรับบริษัประคิชูก่อนออกทะเล ๓-๔ ชั่วโมง ขวคที่ ๒ รับประทาน
เวลารูสิค้วจะเมาคลิน ทูเหมอนจะเป็นยาฝรั่งเค็ส ชงข้าพเจ้าชอม

เสียดสีละเงิน ฉันมีจำนวนจำกัดของข้าพเจ้าขอมาใช้ในคราวที่จะเดินทาง
 กลับบ้านคราวนี้เอง ถึงจะเขยยาคำร่ายบ้านจริงมันมาทลายคำร่ายหลวงค
 ย่าง แก่ก็ไร้ผลอยู่คนเดียว เพราะนี่คงมีแต่เรือศิธาโนมารโผล่หัว
 ออกทะเล ข้าพเจ้าก็เริ่มเมา และกำเริบยิ่งจนทุกที ๆ จนเกือบระ
 วังงบอกออกมาว่า “ไม่ใช่แล้ว ขอมคายดีกว่า”

ชาชนานนท์ ๒ ชาชนานัน น่าจะให้ชื่อว่า “ยาวาว่อง” มี
 คำนานว่า ครั้งหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินเสด็จแปรพระราชฐานไปสู่พระที่นั่ง
 ฅนเกาะกลางทะเล ขวรถาข้าราชการพร้อมภักฎุเบกษากันไปเฝ้าสนอง
 พระเศษพระเศษ แล้วเกิดความเดือดร้อนขึ้น เพราะเมาคลื่น จึงม
 กะทรชาษยบทหนึ่งประกาศในหนังสือพิมพ์ว่า ตนมมีคารานกเหมายกลนค
 ยิ่งนัก ถ้าผู้ใดประสงค์จะไต่ ให้ผู้ที่ศิษกลางศรีขริไปให้มกหนึ่งอัน
 มีคนพงกันส่งสตาจค์ไปให้แก่มากมาย ในที่สุดแกมิจดหมายตอบไป
 ว่า ถ้าจะไม่ให้เมาคลื่น ก็อย่าออกไปทะเล และแกขอแผ่ส่วนกุศล
 ซ่งไต่บริพาคสตาจค์ไปบำรุงโรงพยาบาลนั้น มาด้วย คำรำนันแล้ว
 เหมาะแก่ข้าพเจ้า และดูเหมือนจะเขยยชานานตนั้นนอนที่สดด้วย

ข้าพเจ้าเมาคลื่นมวนขว้างแดงแต่เรือออกทะเล ในวันที่ ๓ เป็นวันที่
 รู้สึกว่าจืดจกกับกระสับกระส่าย มีอาการคลื่นเหียนแทบจะอาเจียนออก
 มาเสียให้ได้ ทายใจก็ไม่ออก น้มนเป็นอย่างไร มันเป็นลางร้ายหรือค
 ชาวทะเลเขาว่า ถ้าเรือจะแตกจะล่ม หนีในเรือจะกระโดดหน้าหนี น้มน
 เป็นเพราะบุญคุณดีที่หาบใจไม่ออก ค้งข้าพเจ้ารู้สึกหรืออย่างไร ข้าพเจ้า
 พยายามทนจนคนไม่ไหว ต้องนอนแท่งควแล้วขึ้นไปนคาคฟ้า เพื่อ

ไปหาอากาศบริสุทธิ์ ส่งคนใช้ให้เอาเก้าอี้มานอน รู้สึกหนาวให้ไป
เอาผ้ามาห่ม ครั้นห่มแล้ว ก็นอนนอนอยู่ไม่ได้ ลูกขนนง คงทำ
จะฮาเจียน ต้องนอนลงอีก เออ! ท่านทั้งหลายเอ๋ย ถ้าท่าน
ไม่เคยเมาคลื่น ท่านจะไม่รู้สึก ท่านจะไม่เห็นใจ แต่ข้าพเจ้า
ขอบอกแก่ท่านไว้ว่า อะไร ๆ ในโลกนี้ เห็นจะไม่มีการก่อให้เกิด
ความเคียดชังรำคาญเท่าการเมาคลื่นแน่แล้ว มันเป็นการตกนรก
ทั้งเป็นเวลา ๆ หนึ่งเองทีเดียว

ข้าพเจ้าจนกระทั่งขี้กระส่ำอยู่บนศาลาพักเป็นเวลา ๒๑.๐๐ นาฬิกา
จึงได้ขึ้นมาห้องนอน และขึ้นเตียงนอนเท่า ๆ เพื่อผ้านอนหนาๆ นั้นเอง
นอนอยู่พักใหญ่ แล้วจึงค่อย ๆ ปลดเสื่อทางกระเชอนอนออก เหลือ
แค่เสื่อทางกระเชอนอนใน สบายดีก็ขำมึนนอนหลับไปพักหนึ่ง

ข้าพเจ้าทงใจกินขี้ในท่ามกลางความมืด เพราะความสิ้น
กระเทือน และเสียงโกรมครามระล่ำระลักของดียวซามที่โตะตีมี มัน
เป็นการสิ้นกระเทือนเหมือนกับเรือไปโดนหินหรืออะไรหนัก ๆ มาโดน
เรือสะท้านไปทั่วทั้งลำ เราไม่สงสัยในเหตุการณ์เลย เราแน่ใจ
ทีเดียวว่าพอเรือโดน ขอรันไต้ยี่มเอาเราเข้าแล้ว สำหรับข้าพเจ้าเอง
ข้าพเจ้าของขอรันไต้ยี่มว่า ข้าพเจ้าตกใจถึงกับหรมคสติ แม้มัน
เครื่องขอรันไต้ยี่มข้าพเจ้าได้ใจกว้างไว้บนหิ้งที่หัวนอนอย่างเตรียมพร้อม ก
คลำหาไม่พบ เส้นประสาทรองกนเรา มันช่างยังค้ำขากเสียจริง ๆ
สำหรับขี้กับขอรันไต้ยี่มด้วยกัน ความกันกลัว การวิ่งให้อะไรเช่นนี้ เราถือ
กันว่า ^{๒๕/๓๐/๒๕๖๕} เป็นเครื่องนำขี้ขอรันไต้ยี่ม แต่ขอได้โปรดเห็นใจว่า การท

จะเผชิญกับภัยที่เราไม่รู้ได้อย่างแน่ ๆ ว่า ต้องแพ้ ต้องใคร่บั้นทราย
 ต้องตายอย่างไม่มีโอกาสอะไรสักอย่างนี้ ใครเลยจะไม่ตื่นกลัว ข้าพเจ้า
 คลำหาเครื่องชูชีพอยู่อย่างคนบ้า จนเพื่อนของข้าพเจ้าคนหนึ่ง เขก
 ไฟฟ้าในห้องนอนฉัน ข้าพเจ้าจึงได้สติ คว้าเครื่องชูชีพไต่กำแพง
 ขึ้นไปบนตาคาฟ้า หัวใจในขณะนั้นถึงสัญญาณเหตุการณ์และข่าวของ
 ทรมลสัมบูรณ์แต่อย่างหนึ่งอย่างใดไม่ เมื่อพวกข้าพเจ้าไปถึงตาคาฟ้า
 ข้างเรือชูชีพนั้น ยังไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดอยู่ในที่นั้นเลย สักครู่หนึ่งจึง
 ได้มีนายฝรั่ง เพื่อนร่วมห้องของเรา วิ่งออกมาหา แยกกใจ
 กลัวจนตัวสั่น จนไม่รู้ว่าจะทำอะไร แม้แต่เครื่องชูชีพ ซึ่งได้ซอมนำ
 กันมาเป็นนกเขินหนา แยกก็ใส่ไม่ถูก แยกหวเครื่องชูชีพของ
 ความช่วยเหลือไป ทุกคนบอกว่า “โอ! ช่วยที ๆ โอ! พระเจ้าช่วย
 ช่วยฉันด้วย” เราช่วยกันเอาเครื่องชูชีพสวมใส่ให้แก่เพื่อนต่างชาติ
 ผู้นำสังสารของเราจนเป็นที่เรียบร้อย แล้วแยกขึ้นขึ้นไปบนเรือ
 ชูชีพ ส่วนพวกเรายังคงยืนคอยอยู่ข้างเรือชูชีพ ตามคำสั่ง
 ของท่านผู้บังคับการเรือ คอยที่จะให้นายเรือและกะลาสีมาแก้และโรย
 เรือชูชีพมาเทียบบริษ แต่ห้ามนายเรือ กะลาสีเรือ หรือใครมา
 สั่งเสียจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ ฝ่ายพวกผู้โดยสารต่างก็ตะขอย
 กันจนมาบนตาคาฟ้า แล้วเราพากันขึ้นขึ้นไปบนเรือชูชีพหมด

ข้าพเจ้ายืนคอยอยู่กับเพื่อนจนรู้สึกหนาวสะท้าน เพราะไม่มีอะไร

พนักาย ^{21/10/2565} นอนราบเสื่อกางเกงยัดขึ้นใน และพลันระลึกขึ้นได้ว่า
 ในกรณีเรือแตก คนมีโอกาสรอดด้วยอากาศจรมน้ำแต่อย่างเดียว ตาม

ที่โคทรายกันมานาน นี่ยัง แม้แต่ระรอกลงเรือชูพรอนแรมมาได้
 ยังต้องมาตายเสียเพราะการขาดอาหาร อคิน่า และหนาวตายอีกหลาย
 ลีเยอร์เซนต์ แล้วข้าพเจ้าก็วิ่งสวนทางกับคนอื่น ๆ ที่ขมมาบนทากฟ้า
 ลงไปยังห้องนอนชั้นล่าง นี่ยังว่าเป็นการฉลาดแล้วหรือ? เพราะ
 การที่ลงไปนั้น ก็จะมีอันตรายมาก ๆ อยู่ด้วยเหมือนกัน เรืออาจ
 จะแตกจมลงไปในทันทีทันใด แล้วข้าพเจ้าจึงมกตกไปด้วยหรือ? เรือ
 อาจระเบิด ยศข้าพเจ้าออกเป็นชน ๆ และเรือชูชีพลำของข้าพเจ้า
 อาจจะถูกโวยลงน้ำออกไปเสียก่อนข้าพเจ้ากลับขึ้นมา และทั้งข้าพเจ้า
 ไว้ให้จมหายไปก็ด้วยเรือใหญ่ แต่ใจข้าพเจ้าในเวลานั้นมิได้คิดถึงเหตุผล
 เหล่านี้เสียเลย พอคิดได้ว่าจะหนาวตาย ใจก็พาขาออกวิ่งไปเสีย
 แล้ว มันเป็นการบันทึกาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นทีเดียว ข้าพเจ้าเข้าไป
 ในห้อง ซึ่งยังคงมีแสงไฟฟาส่องสว่างอยู่ หยิบเสื้อกางเกงเข้าสวม
 เขาเสื้อก็ชูชีพเข้าใส่ (เสื้อ กชูชีพนั้นเป็นเสื้อ กที่ทำงานเป็นพิเศษ
 เหมือนกับเสื้อกักรวมตาเราเอง แต่มักจะเข้าสำหรับใช้ชั่วคราวอีก ๒ ใบ
 ใบหนึ่งสำหรับใส่หน้า อีกใบหนึ่งสำหรับใส่หลัง และมียางรัดลม
 คล้ายยางในรถยนต์อยู่รอบหน้าอก มีท่อขารสำหรับเป่าให้ยางโป่ง
 และมีเครื่องบีบ เป็นเครื่องบีบที่แน่นหนา กระชับดีเป็นอย่างดี
 ซึ่งเพื่อนไทยคนหนึ่งซื้อไว้เมื่อเขาไปจากเมืองไทย และข้าพเจ้าเอา
 ที่ติดกางเกงขอแลกมา) แล้วขึงเอาโอเวอร์โค๊คเข้าสวมที่ขอกอีกชั้นหนึ่ง
 วิ่งกลับขึ้นมาบนทากฟ้า เพราะหกลังยังไม่อะไรเกิดขึ้นเลย พอเพื่อน
 ยากทั้งสองก็วิ่งลงมาเป็นรูปหุ่นอยู่ในที่เก่า เรือชูชีพก็วิ่งแฉวนอยู่

ทั้งเข็ม ไม้มนายเรือลูกเรือคนโตมาแตะต้อง แต่พ่อผู้โดยสาร
 ด้วยกันซี พวกนี้ขดค้ำส่งท่านผู้บังคับการเรือขึ้นไปนั่งบ่อหลดอยู่บน
 เรือชูชีพหมดคนแล้ว ข้าพเจ้าระไ้พิศพิศรักษาหาวชกยเพื่อนไทยของ
 ข้าพเจ้าอย่างไรบ้าง นึกไม่ออก แต่ดูเหมือนจะไม่ไ้พิศอะไรกันเลย
 จะเป็นด้วยไม้มีอะไรจะพิศหรือพิศไม่ออกอย่างหนึ่งอย่างใดนั่นแหละ พอ
 ข้าพเจ้าพาตัวขึ้นมาหาเพื่อนไ้ เริ่มเข้าเครื่องชูชีพแรกเต็ม และ
 เทรียมແຕ່ງตัวให้รัดกุม แลวก็ตงหนาคงตาคอย คอยให้จามาแก้
 เรือ ไรยเรือรับตัวไป ไปไหนก็ไปเถอะ ขอให้ใช้เสैयाให้พ้นกัแล้วกัน

ข้าพเจ้าคอบอยู่ด้วยหัวใจอันระทึก แต่ด้วยความสงบ สงบเพราะ
 ไม้รู้ว่าจะทำอะไรให้กัไปกว่านั้น ข้าพเจ้าไม่รู้สึกกลัว อ่า! ประเดี่ย
 ก่อน ท่านทั้งหลาย อย่ากัวนคำหนว่าข้าพเจ้าพิศพิศหรืออวดคั ข้าพเจ้า
 ไม้กลัวจริง ๆ แต่กัไม้ใช่กลัว หรือจะพิศให้ถูกเห็น จะคองพิศว่า
 มันกลัวจนไม้กลัวนั้เอง ข้าพเจ้าไม้ไ้คั มีใจนึก จนขณะจิตคัหนว่
 จะตาย นึกคั่วว่า มันจะเกิดอะไรขึ้นเอก แลวจะทำอย่างไรคัต่อไป
 คัคอบอย่างนเท่านั้น ข้าพเจ้ามเพื่อนเช่นทหารที่เคยเขาสนามรบแล้ว
 หลายคน ข้าพเจ้าเคยถามถึงควมมีสติของเขา เขาคอบว่า เวลา
 ชักกระสุนรวมตายเข้าประจันบานกันแล้ว เห็นจะไม้มีทหาร คนใดนึก
 อย่างอื่น นอกจากจะมุงหน้าเข้าประหัดประหารกัน ท้แรวข้าพเจ้า
 ไม้ไ้ใคร่เชื่อ แต่เมื่อมาโคนกัด้วยตัวนแล้วจึงเห็นจริง

ณนี้คนประธาतिकัยอัยเริ่มไชแสงจนทลระนคย ๆ จนเห็นกันไ้
 อย่างหลวี่ ๆ เราไ้เห็นคนตะคุ่มอยู่ในน้ำ บ้างก็ว่าย บ้างก็เกาะอะไร

หนึ่งคน เราได้บินเสียดวงควงอย่างวังเวงจับใจ บ้างเรียกให้ช่วย
 บ้างเรียกร้องหากันอย่างไม่เป็นสำ แต่ใครจะช่วยใครได้ จะช่วยกันได้
 อย่างไร พระผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ท่านเป็นผู้ตรัสรู้ แต่เราคนไทย
 ยังใคร่คอยอยู่ดั่งเดิม คอยจนเห็นเรือใหญ่เริ่มจมลงไปทางหัว หัวเรือ
 จมลงไป ท้ายเรือชูโถงขึ้น นี่เราจะทำอย่างไรต่อไป จะอยู่คงจม
 น้าตาย จะไปลี้ภัยหาเกิดขึ้นในใจว่า ไปไหนถึงจะดี ในที่สุด
 เห็นมอญทางเตี้ยว่า ขึ้นไปบนเรือชูชัพภักย์เขาบ้าง ท่านทั้งหลาย
 เมื่อโถมเวลามากก็ คิดอยู่ถ้อยชาน ห่างจากการถูกละหลุม ความเป็น
 เรือที่นำขบขันและโง่งเง่าคำตั้นเสียเหลือเกิน อะไร — คนจากเรือใหญ่
 ที่ระดม ขึ้นไปอยู่บนเรือชูชัพภักค์คอยกับเรือใหญ่นั้นเอง วัน
 จะรอดตายไปได้ได้อย่างไร แต่ท่านเข้บ ผู้ที่ประสพภัยเช่นข้าพเจ้า
 กับพวกเพื่อนนน หาได้คิดถึงเหตุผลและอะไรต่ออะไรให้ยักยาวเสีย
 เวลาไม่ ผู้ที่กำลังจะมน้ำ ใจว่าควรวายโน้นจันใดอะไรที่อยู่ใกล้
 แม้แต่ไม่กล้าทลตอยน้ามาหรือแม้แต่ำนนเอง เพื่อช่วยของกันชีวิต
 จนเป็นทวีตยงฉนใด พวกข้าพเจ้าเห็นว่า เรือชูชัพพนนแผลระพอจะ
 ช่วยชีวิตได้ภกว่าเรือใหญ่ที่กำลังจมลงฉนนั้น
 ข้าพเจ้าจึงชวนเพื่อนให้ขึ้นขึ้นไปบนเรือชูชัพ แล้วข้าพเจ้าเอง
 ก็เริ่มทำงานทันที แต่พอขึ้นขึ้นไปบนเรือชูชัพได้ และพอจะหย่อน
 กันนั่งลงไป ก็มีภาวะระเบิดเกิดขึ้นอย่างหคยคยใหม่ มมงและเคยไม่
 อะไรต่ออะไรปลิวตกลงมา ฉายเจ้าเรือชูชัพททข้าพเจ้าคิดว่าจะพัง ทำ

21/10/25๕5

ทว่าเหมือนจะคว่ำลงข้างหนึ่ง พลันความคิดก็บังเกิดขึ้นว่า ถ้าจะ
 อยู่ในเรือชูชีพต่อไปคงไม่ปลอดภัย เรือใหญ่กำลังระทม และถ้า
 เรือใหญ่จม เรือใหญ่จะคุ้ยเอาตัวลงไปมน้ำตายด้วย ต้องไปให้พ้น
 เรือใหญ่ และพลันเส้นประสาทก็ยังคงทำให้ข้าพเจ้ากระโดดลงไปในทะเล
 กระโดดลงไปโดยไม่มี ความมุ่งหมายใด ๆ นอกจากว่า ไป ไปให้พ้น
 เรือใหญ่เท่านั้นเอง ข้าพเจ้าจมลงไปในทะเลครู่หนึ่ง เพราะกระโดดลง
 ไปจากที่สูง พอโผล่ศีรษะขึ้นมา กระจกเรืออยู่บน ๒ คนก็กระชวยเข้าไว้
 เพื่อกะระนกว่าข้าพเจ้าเป็นเรือ แผ หรือทุ่นพอกแกระอาศัยได้อย่างไร
 ข้าพเจ้าไม่ทราบ แต่แกระชวยเข้าไว้เสียจนข้าพเจ้าต้องสำลักน้ำ
 และเวลานั้นคลื่นลมก็กำลังจัด กระทำให้ข้าพเจ้าเกือบ ๆ จะขาดใจตาย
 ข้าพเจ้าต้องไขก้างสินธรนและไข่มือต่อย ต่อยอย่างสุดแรงเกิด นับ
 ตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดมาและได้ฝึกหัดมวยมาจากโคราช ข้าพเจ้าไม่เคย
 ต่อยผู้ใด เหมือนดังไข่มือต่อยครั้ง ใต้โปรดเถิด ขอรับประทานโทษ
 ในการทารุณกรรมของข้าพเจ้า แต่ขอใต้เห็นใจ เพราะมันเป็นการ
 ต่อยเพื่อขงกันชีวิตโดยแท้ ถ้าเขาจะได้ตายไป เพราะการกระทำ
 ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำบุญตวงหน้าแก่ส่วนกุศลไปให้แก่เขา และ
 ขอขมาลาโทษเขาแล้ว แม้กระนั้นข้าพเจ้าก็ตามน้ำทะเลเสียหลายอีก
 พอข้าพเจ้าหลุดออกมาได้ ข้าพเจ้าโค้งตัวเอาเท้าขึ้นหน้าอก ถีบออก
 ว่ายน้ำไป ไปทางไหน เข้าไปหาเรือใหญ่หรือออกไป ช่างมัน
 ข้าพเจ้าว่ายน้ำไปสักครู่หนึ่ง พยหีบไม้ฉัตรลอยน้ำอยู่ ข้าพเจ้าว่ายน้ำ
 เข้าไปเกาะ หันหน้าไปคุเรือใหญ่ ไม่เห็นเสียแล้ว เห็นแต่เศษไม้

และอะไรต่อมิอะไรพวยพุ่งขึ้นมาจากพินนา ทรงตระเวอใหญ่จรมลงไป
 ประศุกหอกซึก และในบริเวณที่ใกล้เคียงกับข้าพเจ้าอยู่ มีฝูงคน
 อยู่เป็นกลุ่ม ๆ บ้างร้องไห้ บ้างเรียกหาถัน บ้างเป็นไข้ไม่พุดจา
 ไท้เต้เกาะเศษไม้ทำทาบียบ ๆ นิ่งอยู่ บ้างว้ายไปว้ายมาเป็นที่น่าทุเรศ
 ยิ่ง แต่แล้วเสียงไว้วายก็ค่อย ๆ เงียบหายไป เพราะความเหน็ด
 อ่อน หมกครวหมกแรงที่ระริ่งระกระวนกระวายไปโดยเปล่าประโยชน์
 เขา ข้าพเจ้า ต่างกลายเป็นเจ้าพวงมาลัย ลอยไปถัดอ้อมมา สุกแล้ว
 แต่คลื่น ลม กระแสน้ำจะพัดพาไป ไปไหนก็ไปถัน สุกแล้วแต่บุญ
 แต่กรรมจะนำไป ข้าพเจ้าเองเกาะหีบไม้ฉำฉาอยู่พักใหญ่ แล้วให้ภิก
 ความว่าแหวนขึ้นมา คือกิ่งเพอน และรู้สึกว่เพอนเท่านั้นจะเป็น
 ทพง เป็นเพอนของตนได้ช่วยประการทั้งปวง

ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงผู้หนึ่ง ซึ่ง
 ข้าพเจ้ามีหลักฐานพระยานที่จะนำมาสืบได้ ไม่ว่าข้าพเจ้าจะไปรับราชการ
 อยู่สถานใด ณที่นั้นข้าพเจ้าจะต้องมีพระพุทธรูปและทวยซาไว้ด้วย และ
 ก่อนที่ข้าพเจ้าจะลงมือทำราชการ ข้าพเจ้าได้รั้คอยู่เทียบกรายให้ด้วยซา
 ทุกวันไป ส่วนทางบ้านก็มีการทำบุญตักบาตรอยู่เช่นนคย แต่ข้าพเจ้า
 ต้องขอรบิ์สารภาพด้วยควมสลทใจว่า เวลานั้นข้าพเจ้ามิได้นถถงคุณ
 พระคุณเจ้าเลบ ใจคอมันจก่่ออยู่แต่กับเพอน เพอนอย่างเกี้ยว ทำไม
 ถึงได้เป็นอย่างนั้น เห็นจะต้องขอความเห็นคุณหลวงวิเชียรแพทพาคม
 นักจิตตคาศาสตร์ไทย สำหรับข้าพเจ้า ๆ ประหลดากใจตัวของข้าพเจ้าเอง
 เป็นที่สุด และคิดว่ามนุษย์เรานี้ เมื่อมีภยมาถึงตัวจะไม่ถถงอะไร

ที่ทางไกลคนเดียว จะระวังแต่สิ่งทีคนรักที่สุดและ อยู่ไกลที่สุด
นั่นแล้ว มันเขาคำว่าที่ว่า สบายไกลมือ อะไร ๆ เข้ามาได้
ฉวยเข้าไว้ก่อนดังนี้

ความคิดถึงเพื่อนกระทำให้ข้าพเจ้าทงหยิบไม่กล้า ว่าจะไปเที่ยว
หาเพื่อน ว่าจะไปปลุกกลุ่มคนกลุ่มใด ก็ร้องเรียกชื่อด้วยภาษาไทย
เมื่อไม่ได้รับตอบหรือพย่ะ ก็ผละไปหาที่กลุ่มอื่น บูเหมอนว่า ข้าพเจ้า
จะได้ว่าไปเรียกหาเสียทุก ๆ กลุ่ม แต่ไม่ได้พย่ะหรือได้รับเสียงตอบ
เสียเลย จนรู้สึกเหนื่อยอ่อน และบังเอิญพอจะไปพบไม้กระดานบาน
ประตูเข้าบานหนึ่ง จึงทงเอามาเกาะไว้ แล้วก็ลอบไปตามกระแสน้ำ
กระแสลม ที่นั้นก็มีความคิดว่า การเกาะไว้เช่นนั้นยังไม่เหมาะ
และรักุมก็ เพราะเวลานั้นคลื่นลมกำลังแรงจัด อาจะซัดพาเรา
ตัวหลุกลอบไปได้ ข้าพเจ้าเปลยนวิธีเบนชนไปนั่งอย่างขีมาเอามือ
จับหัวบาน ลอบไปอย่างไม่มีควมหวังอย่างใด ๆ ทั้งหมด ผิงฝ่า
หรือก็ไม่เห็นหน แม้จะมีกำลังวังชาว่าไปก็ได้ แต่จะว่าไปทางใด
ผิงทะเลอยู่ทางไหน แลไปก็เห็นแต่ฟ้ากับน้ำ เออ มันช่างหมกหวัง
เสียจริง ๆ เราลอบกันอยู่อย่างนั้น แล้วก็ถูกควมหนาว หนาว
ทั้งอากาศ หนาวทั้งทตของอยู่ในน้ำ เข้าครอยง่า ตัดกำลังกาย กำลังใจ
ลงไปหมดสิ้น ผู้ใดอ่อนแอหน้อย ก็ตายไปก่อน ผู้ใดแข็งแรงกว่า
ก็อยู่สู้อุปสรรคต่อไป บว:คนว่าไปว่ามาแล้วผิงหงายหน้าคว่ำลง
น้ำหายใจไม่ได้⁶⁵ ตายไป ๆ มันน่าอนาดอย่างแสนสาหัส แต่ใคร
จะช่วยใครได้ในเหตุการณ์เช่นนี้ สำหรับข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าก็ได้แต่

นางขมาไม่มอง บางครั้งคลื่นใหญ่มีหมาพาเอาร่างของผู้ตาย เศษไม้
 ขนมาตบมาทิ่มมาแทง ซึ่งข้าพเจ้าต้องเอามือขยี้ไว้และผลักออกไปให้
 ฟัน ต้องนั่งสู้อยู่กับศพ เศษไม้ และลูกคลื่นอยู่อย่างนั้น จะเป็นเวลา
 นานสักเท่าใด ก็ชั่วโมฆะ กว่าจะ ข้าพเจ้าไม่ทราย เพราะเวลานั้น
 นาทหนึ่งของข้าพเจ้าเห็นระเภา ๓ กะบวนก็เกิดขึ้นนทีตะเคียว ข้าพเจ้า
 นั่งกอดงเพื่อน แล้วกอดงคุณพ่อผู้ยังเกิดเกล้าท้อให้ล่วงลับไปแล้ว
 นกตงท่านขอให้ท่านมาช่วย นึกไปพลาง นั่งสูศพไปพลาง จนหนาว
 สิ้น มือทั้งสองข้างเกิดขึ้นตะคิวเกาะเกาะกานตาบ ไม่สามารถจะ
 เคลื่อนไหวเอามาใช้ลูบหน้าลูบตา หรือต่อสู้อย่างกันตัวต่อไปได้ ได้
 แต่นั่งนิ่งทำตาปริบ ๆ ปลอ่ยให้เศษไม้ไล่ทิ่มแทง ปลอ่ยให้ซากศพ
 ขนมาขมมาคล่อมใต้ตามยถากรรม นิ่งนิ่งไป คิดไป แล้วก็มิ
 รู้สึกอะไรอีก เป็นอาการกริยาไม่ผิดอะไรกับเวลาที่ระนอนหลับ ถ้า
 ข้าพเจ้าจะตายในเวลานั้น จะเป็นการตายที่สงบและไปสู่สุคติเป็น
 แม่นมั่น

ข้าพเจ้าจะสลบหรือตายสลบอยู่ในทะเลนานเท่าใด ก็ชั่วโมฆะ กว่าจะ
 ข้าพเจ้าไม่ทราย ข้าพเจ้ามารู้สึกตัวคนขนด้วยเสียงอึกทักครึกโครม
 ของจีน ผู้เพื่อนยากที่นอนอยู่ข้าง ๆ ข้าพเจ้า ซึ่งแม่ทัพแก่จะรอด
 ขนมาได้ แต่พนักงัดก็กลายเป็นคนเสียสติไปเสียแล้ว พอข้าพเจ้า
 สมองตาขมมทวารเรือดเมวเกินคนหนึ่งเป็นชาตินีกร เขามานั่งลงบนเตียง
 และถามข้าพเจ้าด้วยภาษาอังกฤษว่า “เป็นอย่างไรท่าน สบายแล้ว
 หรือ? ประเดี๋ยวนี้ ฉันจะไปหาอะไรมาให้รับประทาน” เขาตาย

21๔10/2๕65v

ไปสักครู่หนึ่ง ก็เขาสืบประวัติกระเบื้อง ๒-๓ ชิ้น มาให้ข้าพเจ้ารับประทาน
แล้วข้าพเจ้าก็หยิบไปอวดใคร่ความอ่อนเพลีย จนรุ่งขึ้นวันที่ ๕ ตุลาคม
เวลาเช้า จึงได้ตื่นขึ้นด้วยอาการอันแปลกๆ ข้าพเจ้ามองไปรอบๆ
เห็นเป็นห้องเด็ก ๆ มีเตียงนอนซ้อนกันเป็นแถว ๆ มีเปลผ้าใบ
แขวนไว้เป็นแตร ๆ และมีทหารเรือตงแขกฝรั่ง ในเครื่องแบบยัง
นอกเครื่องแบบขังนั่งนอนเอนกันไปมา บ้างร้องเพลง ฉิวปาก บ้าง
คุยกัน อันเช่นเครื่องแสดงที่ว่าเขาอยู่กับภัยความสนุกสนานสำราญ

ข้าพเจ้านอนมองไปรอบ ๆ นึกถึงเหตุการณืที่ผ่านมาผ่านไปแล้ว
เราเดินทางกลับบ้าน เรือถูกยิงแตก เราขึ้นไปอยู่บนเรือชูชีพแล้ว
กระโดดลงไปในทะเลจนน้ำเกือบตายน เพราะคนมากออกเอาไว้ เรา
ต่อสู้หนีไปได้ เราย่นน้ำไปเที่ยวตามหาเพื่อนแต่ไม่พบ เราไปพบ
ไม้กระตานบานประตู เราเกาะแล้วเราขึ้นชลลายนน้ำไป เรานึกถึงคุณพ่อ
แต่ใจทำไมเราจึงได้ขึ้นมาอยู่บนเรือ ถ้าเรือลำนี้เขาคงช่วยเรามาได้
เพราะเหล็กไม้ตาย โอ! คุณพ่อพี่รักของลูก คุณพ่อได้มาช่วยลูกจริงๆ
นะแหละ ข้าพเจ้าเอามือกดตำตามตัวไม่มีผ้าอะไรพันกายอยู่เลยแม้แต่
ลิกชัน เอ! นมมันอย่างไร ไม่มีผ้าพันกายอยู่เลย ก็เมื่อเรือแตกเรา
แครงตัวอยู่เต็มที แม้แต่เสื้อคลุมอันหนาเราก็ยังได้ใส่ นมมันหายไป
ไหนหมด เมื่อเรากอดอยู่ในน้ำ เราดอกเสียหรือ เอามือกดตำ
อัครังหนึ่งก็ไม่เห็นมีอะไร นอกจากผ้าห่ม ๆ อยู่ ๒-๓ ผืน กับมี
ขวดน้ำอันน้อยน้อยอยู่ข้างละขวด มันน้ำละลายใจจริง

ข้าพเจ้านอนกระสับกระส่าย นอนนิ่งอยู่เช่นนี้เป็นเวลานาน จึง

ไท่มนายทหารเรือชาวอเมริกันผู้หนึ่งเข้ามาหา เขาเข้ามาขยับหน้าผาก
 ขำพเจ้าแค่เบา ๆ แล้วถามว่า ขำพเจ้าสบายดีอยู่คอกหรือ ขำพเจ้า
 คอยเขาไปในทางรับ เขาบอกว่าเขาจะไปเอาอาหารมาให้ขำพเจ้า
 รับประทาน แต่ขำพเจ้าปฏิเสธ เขาจึงไปเอาน้ำชามาให้ขำพเจ้า
 รับประทานด้วยหนึ่ง ชั่งกระทำให้ขำพเจ้ารู้สึกแฉะชื่นชื่นเย็นอนนาค
 ขำพเจ้าถามเขาดูเรื่องเพื่อนของขำพเจ้า ๒ คน เขาตอบว่าอยู่ เขา
 ช่วยมาได้ ๒-๓ คน โอ! พระผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ช่างมีใจกรุณา
 อะไรเช่นนั้น ขำพเจ้าพรอดพวาทะลุกัน แต่เดี๋ยวนี้แล้วก็ต้องชะงัก
 ไข่ เพราะนักชนใต้ว่างกายไม่มีอะไรระหุ้มห่ออยู่เลย ท่านนาย
 ทหารผู้มีใจอารีแต่กริยาอาการของขำพเจ้าถูก เขาเข้ามาขยับไหล่
 ขำพเจ้าแล้วกล่าวว่า “ประเศบวก่อน ฉันจะไปหาเสื่อกางเกงมาให้”
 เขาหายไปแล้วก็กลับมาเอาเสื่อกางเกงกระดาษมาส่งให้สำหรับหนึ่ง และ
 เมื่อขำพเจ้าแต่งกายเสร็จแล้ว เขาประคองกายขำพเจ้าเดินไปตาม
 แคมเรือออกทางหนึ่ง ซึ่งมีคนไทยสารนอนอยู่เต็ม เหมือนกับห้อง
 ของขำพเจ้า แล้วก็ไปที่ถนนและบอกขำพเจ้าว่า “นี่อย่างไร”
 ค้วยท่าทางอย่างภาคภูมิใจและว่าเรียงในเชิงปลอบใจขำพเจ้า แต่ฉันจำ
 เขาหาใช่เพื่อนไทยของขำพเจ้าไม่ มันเป็นความเข้าใจผิดอย่าง
 ชนชาติผิวขาวทั้งหลายเขาใจผิด คิดคนผิวเหลืองกอกกเงินนั้นแล้ว
 ขำพเจ้าอธิบายกับเขาว่า ไม่ใช่ ขำพเจ้าเป็นคนไทย นั่นเป็นคนจีน
 ชั่งกระทำให้เขื่อนหน้าสลดตงทันที แล้วเขาก็เอามือกดขำพเจ้าเป็น
 เชิงปลอบ และพาขำพเจ้ากลับมายังเตียงนอน

พ่อเพื่อนยากเอ๋ย พ่อตายจากไปแล้วหรือ แน่แล้วในขณะที
 ข้าพเจ้าและเขาทองสองอยู่บนรถคอกฟ้า ข้าพเจ้าชวนให้เขาลงไปบนเรือ
 ซิวซี ข้าพเจ้าได้ขึ้นไปก่อน เขาทั้งสองคงจะวิ่งอยู่ไม่ตามขึ้นไป
 หรือตามขึ้นไปไม่ทัน เมื่อเกิดภาวะระเบิดขึ้นนอกเขนครงที่สอง ซึ่ง
 ความการได้ส่วนคงได้ความว่า เกิดขึ้นเพราะเรือฮิวโนมารถูกยิงด้วย
 ระเบิดไฮโดรเจนลูกหนึ่ง และถูกระเบิดแสงดำเรือทะเลียว ทั้งนี้อาจ
 ก่อให้เกิดการระเบิดขึ้นภายใน และพร้อมนำการระเบิดขึ้นด้วย เขา
 ทั้งสองคงจะถูกระเบิดปลิวไปกับอากาศฟ้าเรือ พ่อเพื่อนยาก ขอให้พ่อไป
 ในที่สงบ ๆ เกิด

ข้าพเจ้านอนลงนึกถึงเพื่อนด้วยความเศร้าสลดใจจนหลับไปอีกพัก
 หนึ่ง พ่อตื่นขึ้นทหารเรืออเมริกันชาตินิโกรมานั่งคุยกัน เขาเล่าว่า
 เรือพิฆาตคอร์บีโทกลั่นเช่นเรือรบอเมริกันชื่อ สเตอร์เรคค มีหน้าที่
 รักษาการณ์อยู่ในนาคมนมหาสมุทรแอตแลนติก ความซื่อตรงของฝ่าย
 สัมพันธมิตร เรือของเขาเองเช่นเรือคิมกระบวนเรือ คอเรือกระบวน
 เคียวกับเรือฮิวโนมาร ซึ่งข้าพเจ้าโดยสารมาและมาถูกเรือใต้น้ำ
 เขอโรมันโจมตี แต่เรือพิฆาตคอร์บีโทสำหรับควบคุมมีอยู่เพียง
 ๒ ลำ แต่เรือในกระบวนมีจำนวนมากและทิ้งระเบิดขนาดกระบวนเป็นระยะ
 ห่างไกลกัน เขาคงวิ่งไปวิ่งมา พ่อเขาวิ่งไปทางหัวกระบวน เขาก็ได้
 รัชอาณัติสัญญาณ เอส. โอ. เอส. (S. O. S.) อันเป็นอาณัติสัญญาณ
 บอกข้าพเจ้าถึงอันตรายและความช่วยเหลือ เขาคงวิ่งวกกลับมาจากหลัง
 เป็นหนทางไกล จึงได้มาพบเรือฮิวโนมารถูกเรือใต้น้ำฝ่ายเขอโรมัน

บิงหม เขาเข้าใจว่า เรือฮิวโนมารูนครมกำลังผกผันคำ จึงเดิน
 ค้ำมเตี้ยมอยู่ข้างหลัง ห่างจากกระบวนหน้ามากมาย กระทำให้
 เป็นโอกาสเหมาะแก่เรือไค้หน้าเยอรมันยิงโต้อย่าง สะครอก เขามอง
 ที่แรกเขาได้ช่วยเก็บคนในน้ำขึ้นได้ ๔-๕ คน พอที่เขาถอยถึง
 ด้วยลูกตอร์ปิโดอีก ๒ ลูกตกที่ ๆ กัน แต่เพราะเหตุที่เยอรมันยิงมา
 แก่ระยะไกล ลูกตอร์ปิโดไม่มีการวิ่งเสียดแล้ว พงคนยาม
 คอยเหล่กุนหอดคอบได้เห็นเสียก่อน เรือของเขาจึงได้เบนหน้าเต็มท
 หนึ่งวัดทางขึงไปได้ แม้กระนั้นก็หวั่นวิตกเต็มที่ ลูกตอร์ปิโดเฉียด
 ฟ้าบเรือไปนิดเดียว เขาจำเ็นต้องตั้งการช่วยชีวิตคนในน้ำ หันไป
 ค่ำสู้อยู่ที่เรือ คือเมื่ได้กระทำการขับไล่เรือไค้หน้าจนหายไปแล้ว
 จึงได้กลับมำช่วยคนอีกครึ่งหนึ่ง คงช่วยคนขึ้นมาได้ทั้งหมด ๓๕ คน
 รวมทั้งพวกกะลาสีเรือเฮะคิวย แต่มาตายเสียจนเรือ ๕ คน เสียชีวิต
 ไปคนหนึ่ง เขาเล่าว่า เขาเองเป็นผู้เก็บขำพเจ้าชนมายนเรือ
 ขำพะเจำนอยู่ในกำคอบพื้ มีเสื้อกั๊กกระดองขยับขยับมกและขำก คล้าย
 กั๊กคนกีฬาแล้ว แต่เขาส่งสัยเห็นว่าขำงนงอยู่ จึงได้ดึงเอาตัวขึ้นมา
 เขาคองช่วยกันทั้ง ๒-๓ คน เพราะขำพเจ้าเห็นเขาไม่กระตายนาน
 ประคคักขึ้นมาด้วย เขาคองช่วยกันแหกขาเขาไม่กระตายนอก ต้อง
 เจามคคักเสื้อผ้าที่ขุ่มโศกด้วยน้ำทะเลออก แล้วจึงได้หามเอาไปเข้า
 เตียงนอน เขาพยายามบังคับปากกระเอาเหล็กกรอกเพื่อให้เกิดความอบอุ่น
 แต่ไม่สำเร็จพอ/๒๕๕๕/๕๕๕๕ แก่เอาผ้าห่มคลุมให้ ๒-๓ ผืน และเอาขำพันารอน

ใส่ให้ และเขาเสริมท้ายว่า การที่ข้าพเจ้ารอดมาได้ เป็นด้วย
 พระเจ้าช่วยโดยแท้ ข้าพเจ้ากลัวว่าขอบพระคุณเขาย่างสุดซึ้ง เท่าที่
 จะหาด้วยคำมากแล้วได้ เพราะข้าพเจ้าไม่มีอะไรจะตอบแทน มีแต่
 หัวเปล่า และเปล่าอย่างเปลือยเสียด้วย และเขายังได้เล่าต่อไปอีกว่า
 ขณะที่เรอสเตอร์เรตต์ กำลังทำการช่วยเหลือคนในน้ำอยู่ครั้งแรกนั้น
 เขาพบผู้หญิงคนหนึ่งกำลังปลุกปล้ำอยู่กับลูกในน้ำ เขาพยายาม
 จะช่วย แต่พอจะดึงขึ้นมาได้ เรอสเตอร์เรตต์ก็ออกวิ่งหนีลง
 คอรัปไต น้ำลึกยกเอาหญิงกับยศวรนั้นจมน้ำหายไปทั้งคู่ ตีเป็นท
 นำทุเรศเหลือเกิน เมื่อเขาเล่าถึงตอนนั้น ข้าพเจ้าก็สั่นหัวเขา รู้สึกว่า
 เขาเล่าด้วยความโศกสลดอย่างแท้จริงทีเดียว เออ! คนเรานี้ แม้จะ
 มีฉวีพรพรรณระค้ำค้ำก็จะเหยยคืนหม้อ แต่ก็มีเลือดแดงใจที่ใจ
 เหมือนกัน ขอให้ลูกศรบุญวาศรัยงคล้ยันศาลให้เขาได้ประสพสุขทุก
 ทิวาราตรี เด็ด

เมื่อเรอสเตอร์เรตต์ ได้ทำการช่วยเหลือคนของเรือชิราโนมารู
 เท่าที่จะช่วยได้จนหมดสิ้นแล้ว จึงได้ออกเดินทางกวัดเรือกระบวนใน
 ความอารักขาของเขา และทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงกระบวนต่อไปอีกจน
 ๑ นาฬิกา ก่อนเที่ยง แล้วกลับไปเมืองควินส์ทาวน์ ในเกาะโอแลนด์
 ซึ่งเป็นฐานทัพเรือหรือที่ชุมนุมเรือรบของอเมริกาฝ่ายสัมพันธมิตร ถึง
 เมืองควินส์ทาวน์ราวเที่ยงวันแห่งวันที่ ๕ ตุลาคม

ก่อนผู้บัญชาการเรอสเตอร์เรตต์ได้เรียกพวกข้าพเจ้า ผู้ที่ท่านได้
 ช่วยรับเอาขึ้นมาได้จากบ่อมฤตยู มาสอบถามแห่งหนตำบลที่อยู่เรียงกัน

และให้ข้าพเจ้าของ ๆ คนที่คนเรือช่วยเก็บขึ้นมาได้ หรือคนไทรากตัว
 ผู้อยู่ในน้ำ เมื่อเย็นของผู้ใด ก็ให้ผู้นั้นเซ็นนามรับเอาไป และถ้าผู้ใด
 ไม่มีเครื่องแต่งกาย ท่านผู้บังคับการผู้มีใจเมตตาปราณี ก็ให้เสื้อผาใส่
 ของพวกเราทั้งหลายคงจะไม่มีผู้ใดล้มพระคุณเลขจนวันตาย สำหรับ
 ข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าขอเอาวันที่ ๔ ตุลาคมนี้เป็นวันที่ข้าพเจ้าได้ตาย
 และได้เกิดใหม่เป็นครั้งที่สอง และขอเป็นกวีคิดว่า ต้องทำบุญ ตรวจหน้า
 แม่คู่สุดไปกราบเท้าคุณพ่อและท่านเหล่านั้นทุกๆ ไป เสมอมาจนบัดนี้

การสอบสวนของเจ้าหน้าที่ในเรือน มีเจ้าหน้าที่ของฝ่ายตำรวจ
 และทหารของกองบังคับการพระราชอาณาเขตมาสมทบด้วย และเมื่อ
 ได้ทำการสอบสวนทุกกระเจเนนเห็นพอใจแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง
 ก็รับตัวพวกข้าพเจ้าไป

พวกเรา ฝรั่งเศส จีนบ้าง ญี่ปุ่นบ้าง และคนไทยคนหนึ่งคือ
 ข้าพเจ้า ต่างอยู่ในเครื่องแต่งกาย เท่าที่ท่านผู้บังคับการเรือจะหามา
 ให้ได้ แต่ไทยมากอยู่ในเครื่องแต่งกายแบบทหารเรืออเมริกัน เคน
 ซันลงในลักษณะของผู้มีเกียรติ หรือมีฉะนกันกโทษ เพราะเราทั้ง
 ทหารและตำรวจ เคนกำกับมาด้วย เราผ่าฝูงชนที่มากอดยูกอยด้อยรับ
 เราอยู่อย่างแน่นขนัด บ้างยอมรับด้วยอัธยาศัยไมตรี บ้างแสดงสีหน้า
 สงสาร แต่ก็เป็นเด็กและอยู่ในวัยคะนองหน้อยกีสนกีสนาน สรวลเส
 เฮฮา ซึมอซไม ^{21/10/2565} เพราะกระบวนของพวกข้าพเจ้าที่เดินขึ้นไป ไม่ผิด
 อะไรก็กระบวนแห่ ซึ่งประภคยชนด้วยมนุษย์ หน้าแปลกๆ ผิดต่างๆ
 ในเครื่องแต่งกายชนิดแฟนซีนั้นเอง

เมื่อพสกนิกรและถึงแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะขอเวลาเล่าถึงเรื่องซึ้งๆ
 ที่เกิดขึ้นแก่พวกเราชาวไทยในประเทศอังกฤษ พอแก่ความหอยเหงา
 ของการอ่านเรื่องนสักร์เล็กน้อย คนไทยในประเทศอังกฤษในครั้ง
 กวระโน้น ๆ ได้รับความชื่นชม เพราะหน้าและผิวของตนไม่ใช่เล่น
 ใม่ว่าจะก้าวไปสารทิศคนใด เป็นต้องถูกล้ออย่างน่าอับอายเสมอ
 พนองทั้งหลายเสีย ท่านลองคิดดูซิว่า ท่านจะรู้สึกอย่างไร ในเมื่อ
 ท่านแต่งตัวอย่างฝรั่ง ๆ เดินไปตามถนน มีคนมาจ้องมองทุกเวลา
 เย็นรูปากัน บางครั้งในทิวทางแห่งจะมีเด็กหรือหนุ่มคนองเดินตามดู
 และบางทีมีเสียงว่า “อ้ายดำ อ้ายดำ อ้ายดำ” ตามมาข้างหลังด้วย
 ท่านเสีย มันช่างระคายไสตาเสียเหลือก็ มันกระทำให้เป็นทศคนมือ
 กันเท้าอย่างฉับพลัน หน้าและตัวมันเข้าไปหมด เราจะทำอย่างไร
 จะวิ่งไล่ไปเตะมันหรือ มันก็จะกลายเป็นเล่นเอาเด็กก็เกิดไป และ
 อารจะกลายเป็นเรื่องกาหลดขงชน ชายเขามากยิ่งจน ข้าพเจ้าเอง
 เคยโดนมาแล้ว วันหนึ่งข้าพเจ้าเดินไปตามถนนฟูลแฮม มีเด็ก
 ร้องว่า “อ้ายดำ อ้ายดำ” ตามมาข้างหลัง ข้าพเจ้ารู้สึกแค้น
 เต็มทน และคิดว่า “อ้ายเด็กผิวขาวนี้ จะต้องเตะสั่งสอนเสียบ้าง”
 ข้าพเจ้าก็คิดหาอุบายทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ หยุดเข้าข้างถนนท่ามของเข้าไป
 ในสวนข้างทาง ด้วยความหวังว่า จะให้มันเดินเข้ามาใกล้ จะได้เตะ
 หรือตบหน้าเสียสักทีหนึ่ง ข้าพเจ้าหยุดอยู่เป็นครู่ใหญ่ เห็นมัน
 เงียบไป จึงหนีไปมอง มันกลับรู้เชิง หยุดยืนอยู่แต่ไกล ๆ ยมรัย
 ข้าพเจ้า ๆ จ้องดูมันด้วยความเคียดแค้น แต่แทนที่มันจะเกรงกลัว มัน

กลับขมมือทั้งสองข้างจนจุ่มก ลังมายังข้าพเจ้า อันเป็นเครื่องหมาย
 เข้าใจกันว่า ให้ไปส่งนรก แล้วมีนกวงหรีดแยกทางไป อ่า! เจ้าเด็ก
 ผีขาว ข้ายกโทษให้แก่เจ้า เพราะเจ้ายังไม่เที่ยงสา ปราศจากการ
 คัดยาคัด ในเรื่องเช่นนมเพื่อนไทยคนหนึ่งเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า
 หม่อมเจ้าไทยพระองค์หนึ่งโดนเขาอย่างข้าพเจ้าเหมือนกัน แต่คราวนั้น
 เจ้าเด็กผีขาวคนนั้นยกมือ ท่านทรงเอาเงินเขยเขยดื้อ เจ้าเด็กนั้น
 ตีคืบตี ท่านทรงจับมันได้ และยกพระบาทซึ่งสวมรองเท้าหนังดำ
 ขึ้น แล้วรับสั่งถามว่า “เฮ้ย อ้ายลูกหมาสกปรก กูคำเหมือนเกือก
 นู้นไหม?” ทรงชัทรงพระบาท เจ้าเด็กตอบว่า “ไม่เหมือน”
 หม่อมเจ้าพระองค์นั้นทรงถามต่อไปว่า “แล้วทำไมจึงเรียกกูว่า อ้ายคำ
 ละ?” เจ้าเด็กนั้นอุบถขยี้มือไม่ถูก ท่านก็เลยทรงสั่งสอนเข้าไป
 ด้วยรองเท้าดำนั้นเอง ๒-๓ ที จนมันวิ่งหนีไป เขาเล่ากันว่า ที่
 เมืองมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และออกัสฟอร์ดซึ่งมีชนชาติผิวดำไปรำเวียน
 กันมาก ไม่มีการละเมิดในเรื่องผิวดำวรรณะเช่นนี้เลย ทั้งนี้
 เพราะพวกนักเรียนมหาวิทยาลัยทั้งขาวและดำ ถอดความสามัคคีและ
 หลีกเลี่ยงภาพช่วยกันปราบเสียขยี้มือ กับมีอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าเอง
 พ้นจากการอธิบายไปได้ด้วยความบังเอิญ คือ ครึ่งหนึ่งโรงเรียน
 ลอนดอนอ็อกโคโนมิคส์ แอนดฺ โพลีเทคนิคัล ไซแอนส์ แห่งลอนดอน
 มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า จัตุนักเรียนไปศึกษาของโรงเรียนประชาบาล
 ภาคตะวันออก อันเป็นที่อยู่ห่างออกไปจากศูนย์กลางของความ
 เจริญของพระนคร เราไปด้วยกันหลายสิบคนและรวมกันหลายชาติ

ท่านอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประชาบาลพาเราไปชมสถานที่ การสอน
 และอธิบายวิธีดำเนินการให้เราเข้าใจด้วยอัธยาศัยไมตรีอย่างดียิ่ง จน
 ถึงเวลาโรงเรียนหยุด เวลาที่เราเข้าไปดูการสอน พ่อพวคนักเรียน
 ก็พากันตื้นเต้นเข้าไปด้วยความพิศวงสงสัยอย่างใหญ่หลวงอยู่แล้ว พอ
 แยกเล็กจากการเรียน และประจวบกับที่พวกเรากำลังเดินทาง กลับ
 พวกแกก็พากันเฮโลตามมาก เพื่อให้หายความข้องใจในรูปลักษณะของเรา
 ฮา! พวกเราชาวผิวดำได้กลายเป็นวัตถุแปลกประหลาดไปอีกครั้งหนึ่ง
 เขามารุมดู จ้องดูอย่างจริงจัง ซอและไม่กลัว ที่แรกก็แยกกันดู
 เป็นกลุ่ม ๆ คุคนโน้นข้างคนนี่ย่าง ข้าพเจ้าเองก็เป็นคนหนึ่งที่ดูอยู่
 ในสายตาของเจ้าพวกตาสีน้ำเงิน อันแจ่มแหว แต่ครั้นแล้วพากัน
 วิ่งกรูไปที่พ่อเพื่อนยาก ซาคีแซกซิค เพราะพี่แถมผ้าโพกศีรษะงาม
 กว่าหมวกของชนชาติอื่น ๆ ข้าพเจ้าเลยหันทาคความว่าค่าดูไปได้
 โอ! พ่อเพื่อนร่วมโลกตะวันออก ข้าพเจ้ารู้สึกสังสารแกเหลือทน แก
 ถูกห้อมล้อม ถูกจ้องดูอย่างกับแกเป็นคนฆ่าคนประหลาด เขาพากัน
 ล้อมใกล้เข้าไป ๆ แล้วก็กำเริบใจ เห็นว่า เจ้าสัตว์ประหลาดคว้นใจที่
 ไม่กัศึ เลยเข้าจับต้องเพื่อให้แน่ใจว่า เป็นตัวเป็นตนไม่ใช่
 เลือดวิเศษเดินได้ พวกนักเรียนชายยุโรปก็ไปด้วยกัน เห็นท่าจะไม่กั
 จึงได้เข้าช่วยกักันพาเอาตัวขจรถยนต์เข้าเบ็ดหนไป จึงรอดพ้นมาได้
 แต่ใจของพ่อเพื่อนเราจะระทมขมขื่นอยู่สักเท่าไร ไม่มีใครทราบ น้แหละ
 เขาจึงว่า 21/10/2020 “ตะวันออกก็ตะวันออก ตะวันตกก็ตะวันตก มันจะไม่มวน
 พยกันเลย”

เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารและตำรวจพาเราไปที่สวนและบนทะเลสาบไว้
 ออกครึ่งหนึ่ง แล้วทำการตกลงกับผู้แทนบริษัทเรอเนปป์บนเนินเขา
 ให้ผู้แทนบริษัทตำรวจซื้อเสื้อผาให้แก่เราคนละ ๑ ลำราย จัดที่อยู่ถาวร
 ตามหลักอาคารในเมืองควินส์ทาวน์ให้ และจัดการตัดจรวดตัวเรือ พร้อม
 ควบทัพกักรับประทานตามทางให้แก่พวกเรา สำหรับเดินทางกลับยัง
 ภูมิลำเนา ที่เคยอยู่เดิมในเขตเกาะอังกฤษ ซึ่งนับว่าเป็นอุปการคุณ
 อย่างดียิ่ง

ข้าพเจ้าต้องพักอยู่ที่เมืองควินส์ทาวน์ ๒ คืน เพราะวันที่ ๖ เป็น
 วันอาทิตย์ ซึ่งชาวไอริช ผู้ถือศาสนาคริสต์เคียนอย่างเคร่งครัดไม่
 ทำงาน แม้แต่รถไฟก็หยุดเดิน ต่อวันที่ ๗ จึงได้โดยสารรถไฟจากเมือง
 ควินส์ทาวน์มาเมืองคิงส์ทาวน์ และลงเรือที่เมืองคิงส์ทาวน์ข้ามช่อง
 ทะเลไอริชมาเมืองซอลลิเซตของเกาะอังกฤษ

การข้ามช่องทะเลไอริชครั้งนั้นในเรือมีผู้โดยสารหลายร้อยคน
 รวมทั้งผู้ทรอกดาบในคราวที่เรือฮราในนารถูกยิงจมทั้งหมดด้วย แต่
 ส่วนมากเป็นทหารบก เมื่อข้าพเจ้าก้าวเท้าขึ้นไปยังเรือ เจ้าหน้าที่
 ฝ่ายเรือก็สั่งให้ข้าพเจ้าไปรับเครื่องชูชีพมาได้ และเมื่อแลคนโดยสาร
 ทั่ว ๆ ไป เห็นเขาเหล่านั้นได้สวมใส่เครื่องชูชีพไว้เรียบร้อยแล้วทุกคน
 ยิงที่เขนทหารด้วยแล้ว ถึงกับมีการเข้าแถว มีนายทหารควบคุมในท่า
 เตรียมพร้อมทุกเดิว ข้าพเจ้าเดินไปรับเครื่องชูชีพมาได้ครึ่งหนึ่ง แต่
 มาร่ำพร่ำในใจว่าช่องทะเลไอริชนั้นเป็นช่องแคบชนิดเดียว เรือที่ข้าพเจ้า
 จะโดยสารหรือกเป็นเรือเร็วมีกำลังเดินได้เท่า ๆ กับเรือพระร่วงเมื่อครึ่ง

ชึ่งใหม่ ๆ นละคูกามแผนท จะเห็นไควว่าเมืองท่าทังสองนคังชู่ใน
 ช้องแคบทลลขี ห้างจากดินแคนเยอรมัน คุเป็นการปลอคคัลยคัว
 ปรุการทังปวง เยอรมันจะสามารดมารังควาญไคฉิงทันทเทคยวหรือ
 ถ้าจะเป็นแค่เพียงการเตรียมไว้ เพอไม่ไห้ช่นการประมาทเท่านั้น เรา
 ก็เป็นลคผู้ช่ายชาวไทย ชนชลาทตามเขาไป รังแต่จะถูกคุดก โคน
 ถูกเรอแตกเขาคริงเกยว ก็ทาชาว ชำพเจ้าเลยละชಾಯไม่ไสิ้เครื่อง
 ชชพนน ชำพเจ้าดอเคอร์ชชพเพินไปคินมาอยู่ลคคูกูหนง ไปพย
 นายเรอคนหนงเขาทในหรงชายเคอร์อคิม เขาคลขยชคยแลลช้วย
 ชำพเจ้าไห้ไสิ้ ครันชำพเจ้าถามเขาฉงเหตุผล เขาหวัเรวระทัวคววม
 วันเริง ตามวิสัยชองชาวไฮริช และตอบชำพเจ้าว่า “ท่าน
 เรอไคไฉนเยอรมันนะ มีนมีทุกหนทุกแห่งและ เรอชงผมลันนเกอะมะน
 ๒-๓ หนแลลว” เขายกแก้วเหลาชนชและพค่อไไปว่า “จะไม่มี
 กแตในดวยแก้ววสิกนเท่านั้น เพราะวสิกเป็นเหลาสะกอดค และฉง
 จะมี ชำพเจ้าในนามชองทหารเรอองคฤช ก็ระคิมมันลยชอยน”
 แลลวเขาก็ยกแก้วเหลาชนคิมจนหมค ฉอย่างนคเลงเหลาตัวชง จะฉอย่าง
 ไรก็ค การคินทางในครงนไม่ประสพเยอรมัน ฉนนชัวเป็นเควระหค
 ชองชำพเจ้า ทาไม่แลลว ชำพเจ้าอาจไม่มีโอกาสมาชยชนเรอชงนไห้ท่าน
 ฉ่านกไคไสิ้

ชำพเจ้าชนพคทเมอชอลลชเขต แลลวจับวคไฟไปสฉานชूसคัน
 ในครงลอนดอ๓๕ และนอชงจากไม่มีสคางคคคคควอยู่เลย ชงคชงคิน
 จากสฉานชूसคันไปทคกเคิม ฉบ้านเลชท ๔๓ ฉนชคคคชย ค่ายลชเข้าท

เคนซิงตัน นอนพักเดียวคนหนึ่ง รุ่งขึ้นวันที่ ๑๔ จึงได้ไปรายงาน
ต่อท่านอธิการราชทูตไทยประจำสำนักเซนต์เจมส์

ระหว่างเวลาที่ข้าพเจ้าพักอยู่ที่เมืองควีนส์ทาวน์นั้น ได้พบปะ
วิสาสะกับเพื่อน ผู้ร่วมรถจากมอญวามัจจุราชมามากด้วยกันหลายคน
คนหนึ่งเล่าว่า เวลาค่ำพล้ำของเขาอยู่ตอนกลาง ในขณะที่เขายืนคอย
พวกกระลาสาส์นอยู่นั้น เขาได้เห็นทางพรายน้ำของลูกคอรูย ไคลูกทสอง
อย่างชัดเจน และเขาได้ให้การไปแก่เจ้าหน้าที่เช่นนั้นเหมือนกัน แล้ว
เขาก็ร่วมก้นกับคนอื่น ๆ คำหิทธิคเตียนแย้งว่าเขอรมน้อยอย่างขนานใหญ่
หาว่าสิทธิจรวาในการรยทุก ยิ่งเรอคนโดยสาร หาว่าทารุณ ยิ่งแล้ว
ยิ่งยิ่งซ้ำ ทำแล้วไม่ช่วยเหลือชีวิตเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นการ
ผิดศีลธรรมของมนุษย์ยิ่งนัก สำหรับข้าพเจ้า ๆ ไม่ขอพูด ข้าพเจ้า
เป็นผู้หนึ่งที่ใครบถยจวนเงินจะเอาชีวิตไม่รอคอยอยู่แล้วก็จริงอยู่ แต่
ข้าพเจ้าจะไม่ขอคำหิทธิคเตียนฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเลย เพราะข้าพเจ้าเห็นว่า
สงครามต้องเป็นสงคราม เมื่อเกิดสงครามจนแล้ว จุดประสงค์สำคัญ
สำหรับแต่ละฝ่าย คือ การประหิตประหารกัน เพื่อความมีชัย และ
แต่ละฝ่ายต้องดำเนินอุบายหาได้ให้เหลยม หาทางดำเนินการช่วยตัวเอง
ให้วงหลักชัยนั้น กระจายแก่ทุก ๆ แห่งที่จะเอาเปรียบได้ทำได้ ใครเลย
จะยอมใคร สงครามไม่ใช่กีฬา เพราะกีฬามุ่งไปในทางความสามัคคี
เป็นตรง แต่สงครามมุ่งไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งเป็นทางตรงกันข้าม
ใครจะไว้วางใจใครได้ ใครจะเชื่อใ้ว่า เรือลำนานล้านเขนเรอสินค้ำ

เรือโดยสาร ไม่มีทหารสำหรับทำการรบ ไม่มีเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์
 ข้าพเจ้าคนหนึ่งละขอพบโดยตรงไปตรงมาว่า ไม่เชื่อเด็ด เพราะ
 ข้าพเจ้าได้เห็นกับตาตนเองที่เคียวว่า เรือโดยสารลำที่ข้าพเจ้าโดยสาร
 จากเมืองควินสทาวน์ไปเมืองซอลลิเฮคินันเอง มีทหารซึ่งไปของกัน
 เกาะไอรุแลนดฺ หรือควบคุมชาวไอริช มาเกือบเต็มลำ อย่างนี้
 ใครจะกำหนดโทษใครได้

ข้าพเจ้าเคยได้อ่านหนังสือ เคยได้ฟังคำบอกเล่า กล่าวขวัญ
 สรรเสริญเป็นยอถึงเรือวินัยความกล้าหาญของทหารเรือ กระลาสี ใน
 เมื่อมีเหตุฉุกเฉิน เรือแตก เรือล่ม มาตั้งแต่เด็ก ๆ เช่นเวลาเรือ
 แตก เรือจะจม พวกทหารเรือกระลาสีเรือได้รักวินัย ช่วยเด็ก ช่วย
 ผู้หญิง คนแก่ที่อ่อนแอให้ลงเรือชูชีพ ให้รอดพ้นอันตรายไปก่อน แล้ว
 พวกตนก็พากันเข้าแถวร้องเพลงชาติจนน้ำตาขยิบไปกับเรือ เช่นนั้นเห็นต้น
 มันเป็นการกระทำที่น่าเลื่อมใส น่าสรรเสริญ น่าเคารพยิ่งนัก ข้าพเจ้า
 ไทยน์ไทพวงครึ่งโค แม้ข้าพเจ้าจะอยู่ในเขาวัวก็กระทำให้ข้าพเจ้า
 รู้สึกปลาบปลื้มจนตัวชา ว่า ๆ จะขออนุญาตอำเภอกาฬไปสมัคร
 เช่นทหารเรือเอาในขณะนั้นที่เคียว ท่านทั้งหลายเอ๋ย อะไรอีกเล่า
 ที่จะเห็นเกียรติยศแก่คนยิ่งใหญ่ไปกว่าการกระทำเช่นนั้น ไม่มีอีกแล้ว
 ในโลกนี้ แต่เหตุการณ์ในคราวที่เรือฮิวาโนมารูที่ข้าพเจ้าโดยสารมา
 ถูกยิงจมลงนั้น ข้าพเจ้ามีความเสียใจเป็นอันมากที่จะต้องกล่าวอย่างตรง
 ไปตรงมาว่า/25 พวกกระลาสีเรือฮิวาโนมารูไม่ได้ทำอะไรเสียเลย พวก
 ข้าพเจ้ายืนคอบอยู่บนคาค้ำฟ้าข้างเรือชูชีพเป็นเวลานาน - ไม่พานพบ

นายเรอหรือลูกเรอมาทำการโรยเรือชูชีพหรือช่วยเหลือแต่อย่างใด ใ้เขา
จะตกใจ เกิดการอลหม่าน เป็น ค่าย หายไปเสียทางไหนข้าพเจ้าไม่ทราบ
ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ถ้ามีนายเรอมาควบคุม มีลูกเรอมาช่วย
เหลือ ไม่ตกใจจนเสียดสี เรือชูชีพลำที่ข้าพเจ้าจะลง และเรือชูชีพ
ที่อยู่ใกล้ๆ นั้น คงจะหย่อนลงน้ำได้บ้าง และชีวิตของคนโดยสาร
คงจะรอดมาได้อีกหลายสิบคน ชาวฮอลันดาผู้หนึ่ง ซึ่งรอดมาได้
เหมือนกัน เล่าว่า เขาเองมากับพวกชาวเมืองของเขาหลายคน โดย
ตั้งใจจะไปทำงานประจำเรือสินค้าที่ท่าเรือสิงคโปร์ พวกเขารับงานใน
การเดินเรือใช้เรือทุกคน เรือชูชีพลำที่เขาจะลงอยู่ตรงกันข้ามกับเรือ
ชูชีพลำของข้าพเจ้า พวกเขาได้ขึ้นมาคอยอยู่บนตาคิวด้วยความขง
ทำนุขยั้งค้ำถาวรเรืออย่างเร็วหรือย่นเวลานาน เมื่อพวกเขาเห็นไม่
มีคนเรอมาช่วยเหลือเขาแล้ว พวกเขาได้แจ้งการแก่เรือชูชีพ แต่
แก่ไม่ทันกาล เพราะต้องเสียเวลาคอยไปเสียนานมากแล้ว เขาคิด
จะตกใจหรือกลัวหรือชวนไม่ ในที่สุดพวกเขาตกลงเห็นพ้องกัน
ว่า ถ้าจะคงอยู่บนเรือ จะมีอันตรายมากกว่า จึงได้พากันโดด
ลงทะเลว่ายหนีไป แต่เขายังเคราะห์ดียังไม่ถึงที่ระคาย พอเขาลง
ไปอยู่ในทะเลไม่นานเท่าใด เขาก็เห็นเรือพิฆาตคอร์บี โดสเตอร์ เรตค
เขาเขาก็ต้องเครื่องทำไฟและควัน (ภาษาทหารเรือเรียกว่า โสมโลท)
ซึ่งเขาเอาติดมือไปเมื่อจะกระโดดหนีจากเรือใหญ่ เขัดฝาดักน้ำทำให้
เกิดควันขึ้น เรือพิฆาตคอร์บี โดสเตอร์ เรตคจึงตรงรมาหาเขาและ
ช่วยเขาขึ้นเรือได้เป็นคนแรก และเขายังคุยค่อไปว่า เขาเอง

ยังได้มีโอกาสช่วยคนจนจากนักอภัยเหมือนกัน ทั้งข้าพเจ้ายังได้ทราบ
 จากคนอื่นๆ ว่า เรือชูชีพของเรือฮิวโนมารู ซึ่งมีจำนวนถึง ๑๐ ลำ
 พกทิ้งบรรทุกคนไว้ถึง ๔๐๐ คน มีได้หล่นรอดจากเรือใหญ่ลงน้ำ
 ได้สลักลำเดียว เพราะขณะนั้นการท้าวพเจ้าและเพื่อนผู้ร่วมภัยอีก ๒๔ คน
 อันเป็นส่วนน้อยของจำนวนคนถึง ๓๐๐ คนเศษ รอดชีวิตมาได้ จึง
 นี้ว่า เป็นคนเคนตายโดยแท้

อะไร ๆ ที่เกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าในเวลานั้น อุดกระเด็นเหวี่ยงปลก
 ประหลาดและพิเศษไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างหนึ่งซึ่งผงแนบอยู่
 ในความทรงจำของข้าพเจ้า คือ พระคุณของพวกเพื่อนคนไทยในเมือง
 อังกฤช ซึ่งใคร่มีกระใจเรือเงินกันทำขวัญข้าพเจ้า และสละเงิน
 จำนวนหนึ่ง ทกระทำให้ข้าพเจ้า ผู้มีแต่ตัว ประกอบด้วยเสื่อกางเกง
 เพียงลำเดียว สามารถส่งโทรเลขเข้ามาขอพระราชทานพระมหา
 กรุณาต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ ทั้งก็ช่วยเงินจำนวน
 หนึ่ง ทนกรเวียนไทยในประเทศอังกฤชได้รับพระราชทานพระมหากรุณา
 ให้ได้ขยับในประเทศอังกฤชต่อไปจนกว่าจะได้ไปรดเกล้า ๆ ให้เช่น อย่าง
 หนึ่ง โดยไม่ต้องถูกส่งกลับเมืองไทยให้ไปเผชิญภัยการยทอ อย่าง
 น้อยก็แต่ละเพาะนักเวียนกฎหมายไทยคนหนึ่ง ซึ่งเขาผู้นั้นจะต้องเดิน
 ทางกลับมาจากหมู่ในเที่ยวเมลดัดจากเที่ยวของข้าพเจ้า และซึ่งเขาผู้นั้น
 ออกส่งขวัญหายถึงกับระย่นคำซาคต่อท่านอัครราชทูตไทยไม่ยอมเดินทาง
 กลับอยู่แล้ว ไม่ค่อยเสียดภัย และในที่สุดได้กลับเข้ามาบรรพราชการ
 ในหน้าที่สำคัญอยู่จนบัดนี้

๒๗/10/25๖๕

ที่ข้าพเจ้าว่า เป็นเหตุแปลกประหลาดโดยมีผู้หวว่า ทำไมคนไทยในเมืองอังกฤษจึงสามารถออกเงินเร็วไวให้แก่ข้าพเจ้าได้ เพราะข้าพเจ้าทราบดีว่า เขาทั้งหลายจนเสียยิ่งกว่าเรา ที่ข้าพเจ้าเป็นคนความจริง เพราะข้าพเจ้าแน่ใจว่า เขาเหล่านั้นจะไม่คิดค้าหรือหาว่าข้าพเจ้าคิดโกงเขาเลย ความจนของนักเรียนไทยในเมืองอังกฤษนั้นใคร ๆ ก็ทราบ และด้วยความจนเองที่ทำให้เขาทั้งหลายรู้จักชีวิตอันแท้จริง รู้จักบังคับตัวไม่ให้เพลิดเพลินจนเกินไป มันเป็นเครื่องบังคับให้เขาเรียนจนสำเร็จ นำเอาความรู้ความคิดมาสนองประเทศชาติ ข้าพเจ้าจะเล่าถึงความจนของคนไทย ๒ คนเดิน มา ตาม ถนน พิคคาดีลีสต่างคนต่างปรึกษากันว่า จะหาสตางค์ที่ไหนไปกินน้ำชาได้สักคนละถ้วย เพราะได้เอาสตางค์ค่าน้ำชา ซึ่งผู้ปกครองจ่ายให้ไปใช้ในทางอันเสียหมดแล้ว ในขณะที่กำลังคลุ่นคิดกันอยู่นั้น ยังได้ยินเสียงวิ่งไปพบพ่อเพื่อนไทย คนหนึ่ง ขี่จักรยานตร ซิงเกอร์ สีเหลือง ตอนเดียวเข้าไปในตรอก ข้างร้านขายน้ำชาอเมริกาโต คนไทยทั้งสองนั้นดีใจอย่างถึงโลก โดดตามเข้าไปในร้านน้ำชา หมายใจเป็นมั่นเหมาะว่าอย่างไร ๆ เสียก็คงได้ฟัง สตางค์พ่อเพื่อนยากขอ ขนมน้ำชารับประทานเสียให้หายอยาก แต่ครั้นเขาไปนั่งคุยกันเรียบร้อยแล้ว พ่อเกลอผู้นั้นกลับหันมากระซิบเป็นภาษาไทยว่า “เฮ้ย ! อย่าสั่งอะไรมากนักน้า ข้ามีสตางค์อยู่ซึ่ลสิ่งกว่า ๆ เท่านั้นแหละ” เราต่างคนต่างตุน้ำกัน และแคบเอาสตางค์ต่างคนต่างมอมุมารวมกันเข้า แล้วสั่งแต่น้ำชามารับประทานกันคนละถ้วย โดยแข็งแรงกับแม่หญิง คนขายน้ำชาตาหวาน

ว่า “วันนั้น” แล้วก็กลับ มันหนักกันอย่างจริงจัง ๆ นะท่าน ถ้าท่าน
 ไม่เชื่อ ลองไปตามตามโรงจำนำก็ได้ เขาจนกันถึงเพียงนี้ แต่เขาก็
 มีใจเกือกอกพวกกันได้ พ่อสหายรัก พ่อสละเลงตสค ๆ ออกมาให้
 ข้าพเจ้าแท้ ๆ ขอความค้มไมตรีจิตของพ่อ จงส่งเสริมพ่อให้เจริญ
 รุ่งเรืองด้วยประการทั้งปวงต่อไปด้วยเถิด

เหตุแปลกประหลาดอีกอย่างหนึ่งคือ แต่ก่อน ร้อนอะไรข้าพเจ้า
 เชนแต่นักเรียนชาวต่างประเทศ หรืออ้ายคำอะไรคนหนึ่ง มีนามปรากฏ
 แก่เพื่อนชาวต่างประเทศหญิงชายว่า Mr. Rakse (นายรักเซ) หรือ
 แก่เพื่อนสนิทซิดชอยว่า Mr. Luang (นายหลวง) หรือ Luang
 (หลวง) เฉย ๆ แต่ครั้งได้ไปว่ายน้ำในมหาสมุทรมา กลับเป็น
 คนล้าคัญขึ้น พวกหนึ่งสี่ห้าพวกก็มาถามหา วันหนึ่ง ๆ ดังหลาย ๆ
 ราย ไป ๆ มา ๆ ไม่หยุดหย่อน แต่ข้าพเจ้าก็ทำอะไรให้ปรากฏ
 เกียรติยศสม กาลไม่ได้ เพราะท่าน อัครราชทูตเรียกไปสั่งห้ามไว้
 ด้วยท่านเกรงไปในแง่การเมือง

ข้าพเจ้าต้องคอยหนี ซ่อนเร้น และข้าพเจ้าก็เคราะห์ดีตามเคย
 เพราะท่านนักสัมภายทำอะไรข้าพเจ้าไม่ได้ ด้วย “บายเฟิง” เจ้าของ
 ห้างของข้าพเจ้า แก่เป็นแม่ปะแหลต แก่รักและไม่อยากให้ข้าพเจ้า
 เสียหาย เพราะฉะนั้นนักสัมภายคนโตอย่างเท่าเข้ามาในบ้าน เป็น
 ต้องดูอุยักประตูใส่หน้ากลับไปทุกคน

ข้าพเจ้าเคราะห์ดีเหลือเกิน แม้ข้าพเจ้าจะได้ ประสพภัยถึงกับสลบ
 อยู่ในห้วงมหาสมุทร เป็นเวลานาน ข้าพเจ้าก็ไม่บ่นวไชได้เจ็บ อะไร

มากมายอย่างไร นอกจากเป็นแผลที่สันเท้าและเป็นพิษ เพราะนำเค็ม
เข้าแผล เรียกตามภาษาแพทย์ว่าอะไรข้าพเจ้าจำไม่ได้ เพราะชื่อยาว
เหลือความจำเท่านั้น ข้าพเจ้าต้องนอนเอาเท้าขึ้นแขวนเพดานสัก
๒-๓ วันก็หายสนิท ไปไหนไปได้

ข้าพเจ้ากลับมาพักอยู่ณกรุงลอนดอนอีกเป็นเวลาถึง ๓ เดือนเศษ
ส่งความใจได้ส่งขลงด้วยความเอิกเกริกครึกครื้นปลาบปลื้มใจ เพราะ
ความมีชัยของสัมพันธมิตร ซึ่งมีประเทศไทยเป็นฝ่ายร่วมมอร่วมแรง
อยู่ด้วย

ความเอือรือร้น ความอึดคักขิดสัน ความสมเภาทเวทนา ความ
สลายรัก และนำตาอันเนื่องจากสงคราม เป็นเวลานานถึง ๕ ปี ได้
ปั่นทอนกำลังน้ำใจของประชาชนลงไปอย่างถึงขนาด แม้เขาทั้งหลาย
จะมีความรักชาติ มีความรักชาติเป็นขอกเขยเม แต่ก็ไม่วายที่จะเบอ
สงคราม เขาเบอเสียแสนที่จะเบอ ทั้งนั้นพูดว่า “สงครามสงบ”
แล้วมาถึงในเวลาที่อนคิก เขาก้พากันคนตาคนใจ สละตนอันอัน
อยุ่อันขวมสุข ลูกขนแ่งตัว เขาองซำคชนประกัยหันบ้านหน้าร้าน
อย่างสรวบพร้อม ข้าพเจ้าเองก็พลอยตนไปกับเขาด้วย ข้าพเจ้า
ออกจากบ้านผ้าหมอกมิดในฤดูหนาวอันเย็นเยือก ครองไปยังถนนคาวนิง
อัน เป็นสถาน ที่ตั้ง ศาลารัฐบาล และบ้าน ที่พัก ของ ท่านนายกรัฐมนตรี
ทั้งนี้เพราะมีข่าวมาว่าท่านนายกรัฐมนตรีจะมีกระโงะออกมากล่าวสุนทรพจน
แจ้งข่าวการสงบศึก แม้ว่ากระจะเป็นเวลา ๐๓.๐๐ นาฬิกาเศษ ๆ ข้าพเจ้า
ได้พิศภพหน้าปลื้มใจแทนประเทศชาติอังกฤษที่เขามีพลเม็งก มีใจ

รักประเทศชาติอันแท้จริง สองข้างทางทิวเขาเดินผ่านไปนั้น จะมี บ้านโต ห้องโต ร้านโต ไม่มีธงชาติชักขึ้นสู่เสาเป็นไม่มี ธง ๓ สี ขาวน้ำเงินแดงปลิวสะบัดชายตามสายลมพริ้วไปหมดทุกหนทุกแห่ง ผู้ คนพลเมืองพากันออกมาอย่างคึกคัก เวลาบ่ายสาม ผู้คนก็มาลงมาย บ้าง จนไม่มีที่ระย็น เขาเรียกเขาร้อง อย่างกึกก้องจนท่านนายก รัฐมนตรีต้องออกมาพูด แล้วเขาก็พอใจ ให้อั่งอวยชัยให้พรอย่าง ครึกครื้น

ความวุ่นวายบันเทิงใจของประชาชนได้ถึงแก่อาการสลายมาตลอด เวลาสงคราม พอข่าวการมีชัยมาปลุกชน ความสนุกสนานนั้นก็พลัน ระเบิดขึ้นมาเป็นไฟประลัยกัลป์ ข้าพเจ้าอยากจะทำว่า เขาพากัน เป็นบ้าไปหมด ไม่ว่าผู้ใด แก่ เจม่า เด็กเล็ก หญิง ชาย ต่างถือ ธงชาติเดินไปในกลางถนน พยรดชนรด ชนกัน จนรดสลักหึกฟัง หมอบอยู่กลางถนนจนไม่มีรถจะเดินไปมาได้ พยอาหารก็พากันเข้าไป รับประทาน มีหน้าซำกลับทำไต่เนนเป็นท่อนว่า เต็มกันจนไต่พัง ไปกัยเท่า จนภักดาการต่าง ๆ ต้องปิด ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าพยรดชนเขี้ยว ของบริษัทหนึ่งบรรทุกเขี้ยวมาเต็มรถ พอขับมาถึงตำบลพิศคาทิสล ราษฎรพากันฮือเข้าใส่ เจ้าคนขับสิ้นท่า ไม่รู้ว่าระย้องกันอย่างไร ในที่สุดก็ขยู่ภาพปลุกชนชนเขี้ยวตั้งให้รถเกิดยงรถ เขารับประทานแล้ว เขาก็เมา เมวแล้วก็เขารับคู้เต็นว่ากันกลางถนนเป็นคู้ ๆ คู้ไม่ถอสำ หาคความอะไรกันเลยแม้แต่น้อย ความปล่มอกปล่มใจกระทำให้เขา ล่มอะไร ๆ ทั้งหมด ข้าพเจ้าได้ทววยว่าที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

นักเรียนพากันชนโต๊ะเก้าอี้มาเผากลางกลางคตลาค และอีกพวกหนึ่งพากัน
 ไปที่ร้านขายหนังสือ ด้วยเจ้าของร้านนั้นเป็นชนชาติที่อดิษฐ์พิณของ
 ร่วมโลก แล้วช่วยกันชนหนังสือจำนวนมากตรอยมาเผาเสีย เป็น
 การบูชาความมั่งคั่ง กระทำให้เจ้าของร้านรู้สึกคน แลวงใครไร
 เงินมาใช้เป็นค่าเสียหายให้จนสิ้น ความสนุกสนานเช่นนี้มิได้อยู่
 ๒๔ ชั่วโมงเศษ โดยไม่มีผู้ใดช่วย ไม่มีผู้ใครขัดขอย แล้ว
 ความสงบขงค่อย ๆ คลานเข้ามา อย่างนี้มิให้ข้าพเจ้าเรียกว่าสนุก
 ข้างบ้านอย่างไรได้

พี่น้องพวกเราชาวไทยทั้งหลาย แท้ที่ข้าพเจ้าเล่ามานี้ บางที
 ท่านจะพอเห็นภายในทางทะเลแล้วละระกะมั่ง แต่ความเรียงภายใน
 เป็นส่วนหนึ่งในรอยในพื้นเท่านั้นเอง ในระหว่างสงคราม ข้าพเจ้า
 เคยไปเที่ยวตาม หิวเมธง ชาย ทะเล ของ เกาะ อังกฤย ทงทาง ผัง ตะวันตก
 ตะวันออกและทางใต้ เมืองต่าง ๆ เหล่านี้แต่กาลก่อนเคยเป็นเมือง
 ที่สนุกครกครน ยิ่งความสุขสำราญให้แก่ผู้ไปพักผ่อน เที่ยวเตร
 และความมั่งคั่งให้แก่ชาวพื้นเมืองเป็นอย่างดี มีมหรสพ การเล่น
 การกีฬาทุกเข้าคำ กลางคืนก็จุดโคมไฟสว่างไสวสนุกสนานเฉลิมพระชนม
 พรวษา ซึ่งนำพาให้ผู้คนไปชุมนุมกันมากมายหลายชาติหลายภาษา
 แต่มาในยามสงครามนี้ เกือบจะพูดได้ว่า เมืองเหล่านี้ได้กลายเป็น
 เมืองร้าง จะมีผู้คนเดินไปมาข้างก้แต่ในเวลากลางวัน ครั้นค่ำลง
 ว่างบ้านช่องต้องดับไฟมืดหมด และมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตรา

ผู้มีระบมแสงไฟส่องรอดมาจากประตูหน้าต่างอย่างก็ไม่ได้ เพราะเราเห็นว่า
 กอธมยังกินพระราชอาณัติกรเดระรถูกโรยก็ ถูกยิงทางอากาศและ
 ทางทะเล ซึ่งการทำให้ประชาชนพลเมืองเกิดความประหลาดประหลาด
 ชงนถ ๓ บังพลเมืองทางฝั่งทะเลด้านตะวันออก อันเช่นกามโกศลคน
 เยอรมนควยแล้ว ก็เหมือนคำว่า การโรมตี การระตมยิง การเขยอก
 เช่นคำที่ผู้คนพลเมืองกล่าวถึง ผ่นถึง ทกเมฆเซอจนต.เคยว เขาวตก
 เขากลว ถึงถยสะกึ่งผวนอนตาไม่หลับไปคาม ๆ กัน มันเช่นถยท
 นำสพวงกลวกลวชงนถ

พี่น้องชาวไทยทั้งหลาย ประเทศอังกฤษเป็นประเทศมหาอำนาจ
 มีศักดานภาพ อันยิ่งใหญ่ มีกองทัพเรืออันมหา พองพุกไควว่า
 ใหญ่ยิ่งกว่าประเทศใด ๆ ทั้งหมดในโลก. ข้ายังมีสัมพันธไมตรีที่
 แคล้วคลาดสามารถอีกชเนก แต่ประชาชนพลเมืองก็ยังมิวายทะเลเป็น
 ทกขเรอกรอนคังยประการทั้งปวง. ฉะนี้ ข้าพเจ้าอยากจะขอชักชวน
 ที่ชนทั้งหลวบ มาทำ ประเทศบ้าน เมืองแล้วเครชง ชุปกครอง การ ยิง กัน
 ปละประเทศชาติของเรายัง เราเป็นประเทศ ถ้าจะเทียบกับประเทศอังกฤษ
 ก็ไม่ผิดอะไรก็ จะเอาไฟถวงน้อย ของ หิงห้อยไป เทียบกับแสงของพระ
 อาทิตย์ หรือถ้าจะเอากำลังทางทะเลของเราไปเทียบกับของอังกฤษ
 ก็ไม่ผิดอะไรก็กับเอาเด็กแก๊ง ๆ ไปเทียบกับผู้ใหญ่อดิสาหศอก หรือถ้า
 เราจะเอา ร.ล. ทูราดี หรือ ภูเก็ท ซึ่งเรากำลังพุมใจเทเป็นกำลังใหม่
 ของเรา ^{24/10/2665} ไปเทียบกับเรือของมหา ข้าพเจ้าก็ยิ่งเกรงว่า เขาจะเอาขึ้นไป
 เป็นเรือฟ่งข้างของเขาเสียนั้นแหละ แต่เรามีบ้านเมืองชายทะเล

ที่จะต้องรักเขา ต้องขี้ขันทันมาก ไม่แพ้ซึ่งกฤษณาเถาใด ข้าเราขี้
 มยุทอภิมทีตลวยาก รักขวยาก ซึ่งผูกสองผาย คือทางจังหวัดสตูล
 ภูเก็ต ะนอง ทางมหาสมุทรอินเดียทางหนึ่ง มิวทอภิมทีตลวยาก
 จังหวัดจันทบุรี ทางข้าวไทย อีกทางหนึ่ง และเมื่อสหัสวรรษมาแล้ว
 ก้างขวางคอ กระทำให้เราทำการกีดกันกันไคยาก หรือถ้าจะให้ใ
 รุง ๆ ก็ต้องแบ่งกำลังกันออกไป แต่กองทัพเรือของเวมถาลังพอ
 หรือ? ตามความคิดของข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าเวมถาลังกองทัพเรือ
 เท่าที่มีอยู่ในเวลานี้ อย่างพุดถึงการแข่งกำลังเลย แม้แต่จะรวม
 กำลังกันทั้งหมด ก็ยังไม่พอที่จะรักษาปากน้ำเจ้าพระยาเราจนเสียแล้ว
 ขอให้ท่านทั้งหลายจงระลึกถึงคุณค่าของเจ้าชายพระองค์หนึ่งแห่งประเทศ
 สวีเดน ซึ่งได้ทรงประพันธ์ไว้ในเรื่อง เทียวในแดน ฮาทคย อุตย
 เจ้าชายพระองค์นี้ทรงเรียกกองทัพเรือของเราชาติไทยว่า "กองทัพ
 คยคา" ซึ่งข้าพเจ้าเองพอไคอ่านพอเข้าใจ รู้สึกเราหัวโหนกเสียเหลือเกิน
 ำ ๆ จะควายาครหนึ่งสี่อนนเศยกันท แต่ครนคคทยทวนถวนถเข้า
 ข้าพเจ้ากลับนึกชอบพระทัยเจ้าชายพระองค์นี้ ที่อย่างน้อยท่านก็ไค
 ทรงเตือนใเราให้สำนึกตนครั้งหนึ่ง กระทำให้เรานึกว่า ย้ตนเรา
 "กองทัพคยคา" แต่เบื้องหน้าเราจะต้องมี "กองทัพคยหน้า" ไค
 รือจ ๆ วมหนึ่ง

ท่านทั้งหลาย ขอให้เชื่อเถอะว่า เราพึงไคระไม่ได้คอก ขอ
 ให้ทุกคน ๒๓ คอยสขานเศ หรือคพมะ คัญวน เพอนบ้านของเรา คน
 ของตนคองพงตนตนเอง ถ้าเกิดสงครามชนเศแล้ว จะเกิดชน

ไว้ด้วยประการใดก็ทำ เราจะทำประการใด จริงอยู่ พวกเราไม่สงสัย
 เช่นนี้กับรัชสมัยพญากันมา เรายังคงอยู่เสมอว่า “ใคร่รวมในไตรภพด้วย
 แทนไทย ไทยบรรณสุทธิใจ ช่างกัน” เราไม่ต้องการหาญนั้นแน่แล้ว
 แต่ทหารหาญ ซึ่งปราศจากเครื่องมออาวุธยุทโธปกรณ์จะไปทำอะไรใคร
 ได้ ทหารหาญเมื่อเปล่า ก็คือแรงเมื่อยในเข่าสั่นของไฟนั้นเอง เรา
 จะต้องพากันเคียวกร่อนอย่างแสนสาหัส จะเคียวกร่อนขงกว่าชนชาว
 ชิงกฤษ ตามที่ข้าพเจ้าได้เล่ามาแล้ว วิชยเท่าพันทวี เราจะเห็น
 เราจะซ่อนหาใหม่เป็นไม้พินทองนั้น ถูกเด็กเล็กแต่งผู้แก่ผู้เฒ่า พระสงฆ์
 ผู้ทรงศีล จะต้องตาย ด้วยอย่างให้แรงกานัน บ้านเรือนเกษตรสถาน
 ปู่ชนนัยสถาน พระพุทธรูป วิจิตรอาหารม ทศเวรพนิชตจระพิงพินาศ
 อย่างรวบเป็นหน้ากลอง และในที่สุดเราก็จะเสียความเป็นเอกราช
 ซึ่งเราเรียกขาน เอกราชซึ่งบรรพบุรุษของเราได้เสียสละพระคัมภีระของ
 ใจให้เช่นมฤตูกตกทอศมาถิงเรา และเราจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ผลาญ

จริงอยู่ พวกเราเป็นพวกทนต์ถนถนถนพระพุทธรักษา รักษาความสงบ
 เป็นที่คง แต่พระบาทสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเจ้าของเรา ได้พระราชทาน
 ราชวาทะไว้ว่า “แม้พิวังตั้งสงบ จึงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ” ซึ่ง
 พวกเราเคารพและเชื่อมั่น เพราะเป็นความจริงเสียยิ่งกว่าจริง แต่
 เราได้เตรียมพร้อมไว้แล้วหรือ แม้ว่าจะกองทัพของเราถนัดระเด็นเข้า
 สู่สภาพกองทัพอันแท้จริง แต่เมื่อเรากำหนดถึงชาติอื่น ชาติทหาร
 จะเช่นปรบกับยดอเราไว้ เรายังหนักกว่า กองทัพคนเรา อันเป็น

คำสยปรมาท ไม่สู้ไกลนัก มาเถิดพวกเราชาวไทย อย่าได้
 นอนใจ ลูกซิ่นช่วยกันสร้างรัฐให้ชาติ อย่างนี้ขอแค่เพียงให้พอ
 4 ของกันปากอ่าวไทย อย่าให้อริราชไพรีเห็นลดขยเข้ามาได้ ทั้ง
 5 เมื่อครั้ง ร.ศ. ๑๑๒ พวกเราชาวไทย ไทยต้องจงไทยค้ำฟ้า
 6 เท่านั้นเอง.

เจ้านักหอสมุด

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ชัยนคร ถนนเจริญกรุง มุกถนนอุณากรรณ
 21/10/2565

นางสังวาลย์ บำรุงศิริ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๕๖๓